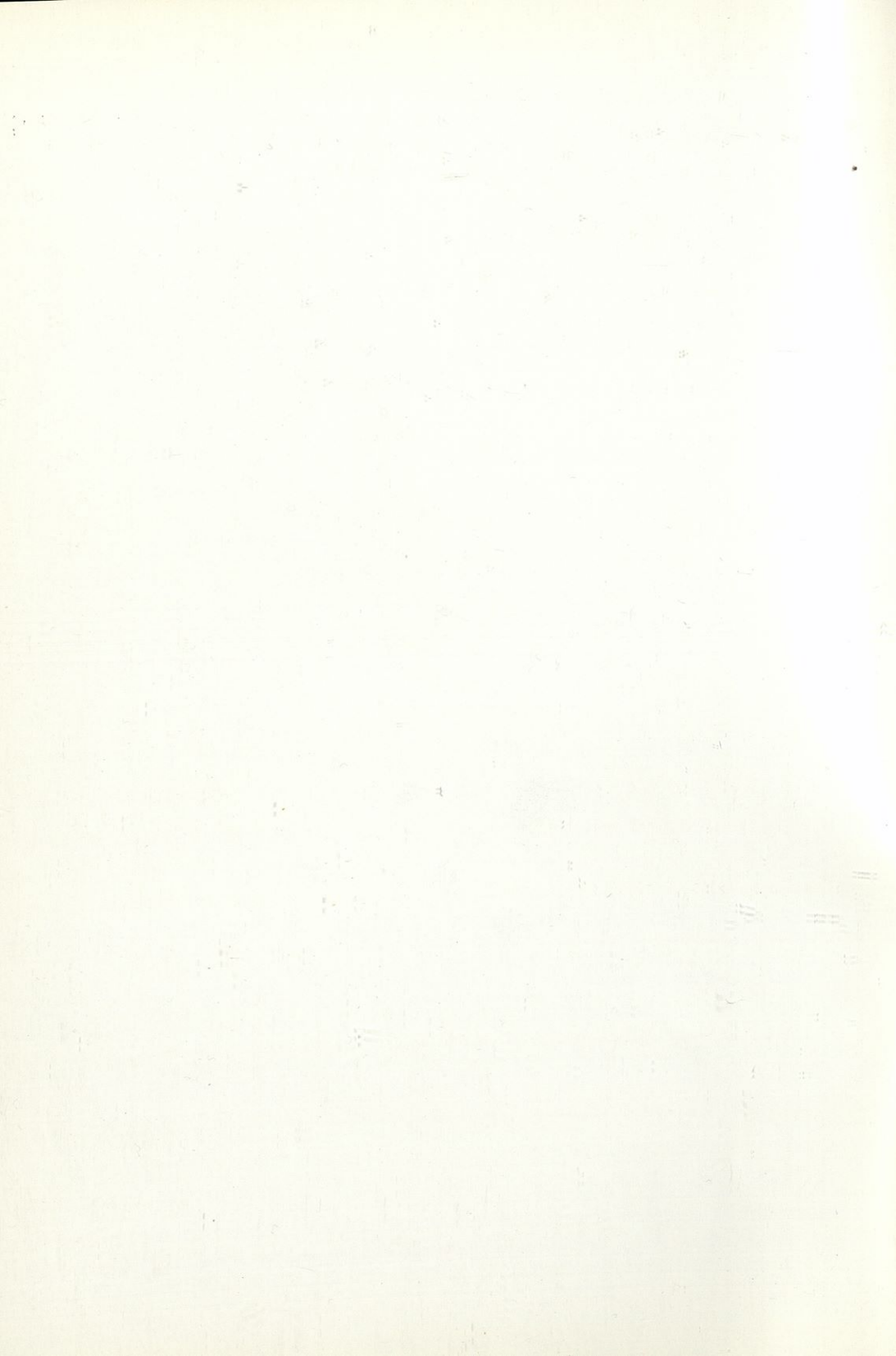

GLASILO DRUŠTVA
ZNANSTVENIH IN TEHNIŠKIH
PREVAJALCEV SLOVENIJE

+197 991

197991

GLASILO DRUŠTVA
ZNA NSTVENIH IN TEHNIŠKIH
PREVAJALCEV SLOVENIJE

Ljubljana 1993

98000009

Po mnenju Republiškega sekretariata za informiranje št. 23/271-92 z dne 22. 4. 1992 se glasila Mostovi šteje med proizvode informativnega značaja iz 13. točke tarifne številke 3, za katere se plačuje davek od prometa proizvodov po stopnji 5 %.

Izdajatelj Mostov:

DRUŠTVO ZNANSTVENIH IN TEHNIŠKIH PREVAJALCEV SLOVENIJE (DZTPS)

61000 Ljubljana, Petkovškovo nabrežje 57, Slovenija

telefon: (061) 317 862, telefaks: (061) 320 131

© MOSTOVI

Mostovi

Ietnik XXVIII

št. 1

str. 1-72

Ljubljana, 1993

Uredniški odbor: Narcis Dembskij, Maja Dolanc, Marjan Golobič, Viktor Jesenik, Tomaž Longyka, Zdravko Markošek, Alan McConnell Duff, Anton Omerza (glavni in odgovorni urednik), Ines Perkavac, Lidija Šega, Savin Vilhar – **Likovno-grafično uredil:** Nedžad Žujo – **Lektorica:** Nada Colnar – **Fotografije:** Savin Vilhar – **Računalniški stavek:** Studio M – **Tisk:** Atelje Gajšek – Izhaja do dvakrat na leto – Avtorske članke honoriramo.

PROFESSIONAL AFFAIRS

- 7 John Mayer: The state of the profession
- 9 Anon Omara: The state of the profession
- 10 Anon Omara: The state of the profession
- 12 Anon Omara: The state of the profession

INTERVIEWS AND TESTIMONIES

- 13 Anon Omara: The state of the profession
- 14 Anon Omara: The state of the profession
- 15 Anon Omara: The state of the profession

TRANSLATORS' WORK

Conferences & Seminars

- 16 Anon Omara: The state of the profession
- 17 Anon Omara: The state of the profession
- 18 Anon Omara: The state of the profession
- 19 Anon Omara: The state of the profession
- 20 Anon Omara: The state of the profession
- 21 Anon Omara: The state of the profession
- 22 Anon Omara: The state of the profession
- 23 Anon Omara: The state of the profession
- 24 Anon Omara: The state of the profession
- 25 Anon Omara: The state of the profession
- 26 Anon Omara: The state of the profession
- 27 Anon Omara: The state of the profession
- 28 Anon Omara: The state of the profession
- 29 Anon Omara: The state of the profession
- 30 Anon Omara: The state of the profession
- 31 Anon Omara: The state of the profession
- 32 Anon Omara: The state of the profession
- 33 Anon Omara: The state of the profession
- 34 Anon Omara: The state of the profession
- 35 Anon Omara: The state of the profession
- 36 Anon Omara: The state of the profession
- 37 Anon Omara: The state of the profession
- 38 Anon Omara: The state of the profession
- 39 Anon Omara: The state of the profession
- 40 Anon Omara: The state of the profession
- 41 Anon Omara: The state of the profession
- 42 Anon Omara: The state of the profession
- 43 Anon Omara: The state of the profession
- 44 Anon Omara: The state of the profession
- 45 Anon Omara: The state of the profession
- 46 Anon Omara: The state of the profession
- 47 Anon Omara: The state of the profession
- 48 Anon Omara: The state of the profession
- 49 Anon Omara: The state of the profession
- 50 Anon Omara: The state of the profession
- 51 Anon Omara: The state of the profession
- 52 Anon Omara: The state of the profession
- 53 Anon Omara: The state of the profession
- 54 Anon Omara: The state of the profession
- 55 Anon Omara: The state of the profession
- 56 Anon Omara: The state of the profession
- 57 Anon Omara: The state of the profession
- 58 Anon Omara: The state of the profession
- 59 Anon Omara: The state of the profession
- 60 Anon Omara: The state of the profession
- 61 Anon Omara: The state of the profession
- 62 Anon Omara: The state of the profession
- 63 Anon Omara: The state of the profession
- 64 Anon Omara: The state of the profession
- 65 Anon Omara: The state of the profession
- 66 Anon Omara: The state of the profession
- 67 Anon Omara: The state of the profession
- 68 Anon Omara: The state of the profession
- 69 Anon Omara: The state of the profession
- 70 Anon Omara: The state of the profession
- 71 Anon Omara: The state of the profession
- 72 Anon Omara: The state of the profession
- 73 Anon Omara: The state of the profession
- 74 Anon Omara: The state of the profession
- 75 Anon Omara: The state of the profession
- 76 Anon Omara: The state of the profession
- 77 Anon Omara: The state of the profession
- 78 Anon Omara: The state of the profession
- 79 Anon Omara: The state of the profession
- 80 Anon Omara: The state of the profession
- 81 Anon Omara: The state of the profession
- 82 Anon Omara: The state of the profession
- 83 Anon Omara: The state of the profession
- 84 Anon Omara: The state of the profession
- 85 Anon Omara: The state of the profession
- 86 Anon Omara: The state of the profession
- 87 Anon Omara: The state of the profession
- 88 Anon Omara: The state of the profession
- 89 Anon Omara: The state of the profession
- 90 Anon Omara: The state of the profession
- 91 Anon Omara: The state of the profession
- 92 Anon Omara: The state of the profession
- 93 Anon Omara: The state of the profession
- 94 Anon Omara: The state of the profession
- 95 Anon Omara: The state of the profession
- 96 Anon Omara: The state of the profession
- 97 Anon Omara: The state of the profession
- 98 Anon Omara: The state of the profession
- 99 Anon Omara: The state of the profession
- 100 Anon Omara: The state of the profession

Computer corner

And What's More

FROM THE JOURNALS

FROM THE JOURNALS

FROM THE JOURNALS

FROM THE JOURNALS

FROM THE JOURNALS

FROM THE JOURNALS

FROM THE JOURNALS

FROM THE JOURNALS

FROM THE JOURNALS

FROM THE JOURNALS

FROM THE JOURNALS

FROM THE JOURNALS

FROM THE JOURNALS

FROM THE JOURNALS

FROM THE JOURNALS

FROM THE JOURNALS

FROM THE JOURNALS

FROM THE JOURNALS

FROM THE JOURNALS

FROM THE JOURNALS

FROM THE JOURNALS

FROM THE JOURNALS

FROM THE JOURNALS

STROKOVNI ČLANKI PREDSTAVITVE PREVAJALSKA DELAVNICA PREVAJALSKI TISK INFORMACIJE

INFORMACIJE

INFORMACIJE

INFORMACIJE

INFORMACIJE

INFORMACIJE

INFORMACIJE

INFORMACIJE

INFORMACIJE

Vsebina

STROKOVNI ČLANKI

☐ Jelka Mayer: Status uspešnega prevajalca	7
☐ Anton Omerza: Podjetniško znanje za prevajalce	10
☐ Erich Prunč: Cvetke iz domačih in tujih logov	13

PREDSTAVITVE

☐ Anton Omerza: Marjan Golobič	31
☐ In memoriam: Zdenko Knez	33

PREVAJALSKA DELAVNICA

Posvetovanja

☐ Anton Omerza, Savin Vilhar: Odmernost posvetovanja v Portorožu	35
☐ Alan McConnell Duff: P. E. N. World Congress in Dubrovnik	38
☐ Ursula Stackl-Peier: Electronics & Translation Conference in Graz	40
☐ Nadja Grbić: Translationswissenschaft – Eine Interdisziplin	42

Seminarij

☐ Anton Omerza: Kakšni seminarji	44
---	----

Računalniški kotiček

☐ Miran Željko: Nakup modema	46
---	----

Pa še to

☐ Elio Musizza: Qualche considerazione sulle traduzioni dallo sloveno in italiano (o viceversa)	49
☐ Ines Perkavac: Si dice o non si dice	50

PREVAJALSKI TISK

☐ Franc Gortnar: Komentar k novemu nemško-slovenskemu slovarju	52
☐ Sandro Kravanja: Ključne besede v zunanji trgovini	53
☐ Zlatica Marok: Stanka Pavuna: Govorimo li ispravno hrvatski?	54

Objavljeno v tisku

☐ Jurij Zalokar: Ne pozabimo na prevajalce (Delo)	55
☐ Jelka Mayer, Anton Omerza: In vi mislite, da obvladate nemščino?! (Manager)	56
☐ Jelka Mayer, Anton Omerza: Preprečimo gospodarsko škodo (Manager)	58
☐ Anton Omerza: The Alpe-Adria Region – The Links between Translators and Interpreters (FIT Newsletter)	60
☐ Jasna Snežič: Blišč in beda prevajalstva – Pogovor z dr. Erichom Prunčem (Večer)	61

INFORMACIJE

☐ Tomaž Longyka: 13. kongres mednarodne organizacije prevajalcev – sprejem DZTPS v FIT	64
☐ Savin Vilhar: Volilni občni zbor 1993	65
☐ Savin Vilhar: Prevajalec v samostojnem poklicu	67
☐ Anton Omerza: Ali znamo uporabljati stike iz Portoroža?	69
☐ The British Council in Slovenia	70
☐ Novi člani društva	71

Contents

PROFESSIONAL ARTICLES

□ <i>Jelka Mayer</i> : The status of the successful translator	7
□ <i>Anton Omerza</i> : Business know-how for translators	10
□ <i>Erich Prunč</i> : Flowers from home and foreign groves	13

INTERVIEWS AND TRIBUTES

□ <i>Anton Omerza</i> : Marjan Golobič	31
□ <i>In memoriam</i> : Zdenko Knez	33

TRANSLATORS' CORNER

Conferences & Seminars

□ <i>Anton Omerza, Savin Vilhar</i> : Feedback from the Translators Symposium in Portorož	35
□ <i>Alan McConnell Duff</i> : P.E.N. World Congress in Dubrovnik	38
□ <i>Ursula Stackl-Peier</i> : Electronics & Translation Conference in Graz	40
□ <i>Nadja Grbić</i> : Translationswissenschaft – Eine Interdisziplin	42

Seminars

□ <i>Anton Omerza</i> : What sort of seminars?	44
--	----

Computer corner

□ <i>Miran Željko</i> : Buying Modem	46
--------------------------------------	----

And What's More

□ <i>Elio Musizza</i> : Some reflections on translation from Slovene to Italian (and vice versa)	49
□ <i>Ines Perkavac</i> : Si dice o non si dice	50

FROM THE JOURNALS

□ <i>Franz Gortnar</i> : Some comments on the forthcoming German-Slovene dictionary	52
□ <i>Sandro Kravanja</i> : Key-Words in foreign trade	53
□ <i>Zlatica Marok</i> : Stanka Pavuna: Do we speak Croatian correctly?	54

From the papers

□ <i>Jurij Zalokar</i> : Let's not forget the translator (Delo)	55
□ <i>Jelka Mayer, Anton Omerza</i> : Do you really think you've mastered German?! (Manager)	56
□ <i>Jelka Mayer, Anton Omerza</i> : On preventing economic damage (Manager)	58
□ <i>Anton Omerza</i> : The Alpe-Adria Region – The Links between Translators and Interpreters (FIT Newsletter)	60
□ <i>Jasna Snežič</i> : The light and dark sides of translation – an interview with dr. Erich Prunč (Večer)	61

NEWS & INFORMATION

□ <i>Tomaž Longyka</i> : XIII. FIT Congress – Admission of DZTPS	64
□ <i>Savin Vilhar</i> : Annual Meeting and Elections	65
□ <i>Savin Vilhar</i> : The status of the freelance translator	67
□ <i>Anton Omerza</i> : Are we able to make use of the contacts established at Portorož?	69
□ The British Council in Slovenia	70
□ New members	71

Sommario

ARTICOLI DI CARATTERE PROFESSIONALE

☐ <i>Jelka Mayer</i> : Status del traduttore valido	7
☐ <i>Anton Omerza</i> : Imprenditoria per il traduttore	10
☐ <i>Erich Prunč</i> : Strambeze nostre e degli altri	13

PRESENTAZIONI

☐ <i>Anton Omerza</i> : Marjan Golobič	31
☐ <i>In memoriam</i> : Zdenko Knez	33

L'OFFICINA DEL TRADUTTORE

Convegni

☐ <i>Anton Omerza, Savin Vilhar</i> : Eco del convegno di Portorož	35
☐ <i>Alan McConnell Duff</i> : Congresso PEN a Dubrovnik	38
☐ <i>Ursula Stackl-Peier</i> : Convegno d'informatica e traduzione a Graz	40
☐ <i>Nadja Grbić</i> : Scienza della traduzione, convegno a Vienna	42

Seminari

☐ <i>Anton Omerza</i> : Quali seminari	44
---	----

L'angolino del computer

☐ <i>Miran Željko</i> : Come acquistare un modem	46
---	----

Ancora qualcosa

☐ <i>Elio Musizza</i> : Qualche considerazione sulle traduzioni dello sloveno in italiano (o viceversa)	49
☐ <i>Ines Perkavac</i> : Si dice o non si dice	50

PUBBLICAZIONI DEL TRADUTTORE

☐ <i>Franc Gortnar</i> : Commento sul nuovo vocabolario tedesco-sloveno	52
☐ <i>Sandro Kravanja</i> : Termini chiave nel commercio internazionale	53
☐ <i>Zlatica Marok</i> : Stanka Pavuna: Parliamo correttamente il croato?	54

Dalla stampa

☐ <i>Jurij Zalokar</i> : Non scordiamoci del traduttore (Delo)	55
☐ <i>Jelka Mayer, Anton Omerza</i> : Siete convinti di conoscere la lingua tedesca?! (Manager)	56
☐ <i>Jelka Mayer, Anton Omerza</i> : Preveniamo la rovina economica (Manager)	58
☐ <i>Anton Omerza</i> : The Alpe-Adria Region – The Links between Translators and Interpreters (FIT Newsletter)	60
☐ <i>Jasna Snežič</i> : Splendore e miseria del tradurre (Večer)	61

INFORMAZIONI

☐ <i>Tomaž Longyka</i> : XIII Congresso FIT – l'associazione DZTPS membro della FIT	64
☐ <i>Savin Vilhar</i> : Assemblea generale – elezioni	65
☐ <i>Savin Vilhar</i> : Status del traduttore quale libero professionista	67
☐ <i>Anton Omerza</i> : Sappiamo approfittare dei rapporti istaurati a Portorož?	69
☐ The British Council in Slovenia	70
☐ Membri nuovi	71

STROKOVNI ČLANKI

Jelka Mayer

Status uspešnega prevajalca

Prelistala sem Mostove, ki so izšli v zadnjih petih letih, in ugotovila, da je prav v vsaki številki vsaj v enem prispevku omenjen status prevajalcev.

Večinoma je govor o tem, da je treba status prevajalcev izboljšati, da ga je treba opredeliti, da prvajalci v podjetjih nimajo enakega statusa kot njihovi sodelavci z visoko izobrazbo iz drugih strok ipd.

Kaj pravzaprav prevajalci razumemo pod besedo »STATUS«? Beseda je latinskega izvora in pomeni stanje, položaj, razmere. Ker menim, da beseda status izrazi več kot npr. samo položaj, bom tudi v nadaljnjem besedilu uporabljala tujo.

Kadar prevajalci razpravljamo o svojem statusu, se pri tem praviloma prepletata dva vidika:

- ☐ konkretni, pri čemer mislimo na delovne razmere v najširšem smislu, in
- ☐ drugi, ki bi ga poimenovala socialni vidik in ga opredeljuje predvsem priznana vloga oziroma pomen prevajalca in prevajalskega dela v delovnem in širšem družbenem okolju.

V zvezi s konkretnim vidikom mislimo predvsem na delovne (prostorske) razmere, literaturo, ki je ali ni na voljo, možnosti izobraževanja, postavljeno dnevno normo, časovno stisko ipd.

Pomembnejši je drugi, t. i. socialni vidik, saj prav ta določa kakovost prvega. Socialni vidik je težje opisati, ker ga ne opredeljujejo konkretno določljive razmere, temveč pojmi, kot so priznana družbena vloga ali pomembnost, nepogrešljivost prevajalca pri zaokroženem delovnem procesu, priznavanje zahtevnosti prevajalskega dela in ne nazadnje enakopravnost z drugimi visokošolsko izobraženimi sodelavci. V stvarni obliki se izraža morda le z višino plače ter s tem povezano uvrstitvijo na hierarhični lestvici zaposlenih v podjetju.

Oba vidika sta odvisna drug od drugega. V okolju, kjer priznavajo, da je prevajanje zahtevno strokovno delo, bo prevajalec na hierarhični lestvici uvrščen višje in bo imel zagotovljene tudi boljše delovne razmere.

O statusu prevajalcev ne moremo govoriti na splošno in na način, ki bi bil ustrezen za vse prevajalce. Z drugačnimi težavami se srečujejo:

- ☐ prevajalci, ki so zaposleni v podjetjih ali ustanovah, in
- ☐ prevajalci v samostojnem poklicu.

V nadaljnjem razmišljanju se bom osredotočila predvsem na prve, čeprav veljajo bistvena merila za oboje.

Prevajalci, zaposleni v podjetjih, so razporejeni na delovna mesta z različnimi poimenovanji. Ta poimenovanja hkrati opredeljujejo tudi dela, ki jih prevajalci opravljajo na svojih delovnih mestih. Nekateri izključno prevajajo, za druge je prevajanje le del delovnih nalog. Podrobnejša opredelitev na podlagi raznovrstnih nazivov in kriterija dodatnih del, ki jih prevajalci opravljajo poleg »čistega« prevajanja, bi lahko bila tema posebnega sestavka, zato bom naštela samo nekatere najpogostejše in najzanimivejše:

- ☐ strokovni prevajalec,
- ☐ prevajalec specialist,

- ☐ inokorespondent,
- ☐ poslovni sekretar,
- ☐ zaupni prevajalec.

Morda le nekaj besed o zaupnem prevajalcu, ki se pri nas pojavlja šele v zadnjem času, ko nastajajo večje mešane družbe. Poseben položaj zaupnega prevajalca izhaja iz tega, da ga imenuje, torej izbere in določi organ upravljanja družbe. Tudi v statutu družbe, ki ima zaupnega prevajalca, je poseben člen namenjen njegovemu imenovanju. Ta status vsebuje nekatere dodatne zahteve, hkrati pa je znak zaupanja v strokovnost in sposobnost izbranega prevajalca. Zaupni prevajalec je navzoč na vseh sejah organov upravljanja družbe ter sodeluje pri pripravljanju in prevajanju delovnih in uradnih dokumentov teh organov. Zaupni prevajalec opravlja naloge iz naslova imenovanja navadno honorarno.

Ljudi, ki so po osnovni izobrazbi prevajalci, srečujemo tudi na številnih drugih delovnih področjih: med novinarji, predstavniki za stike z javnostjo, diplomati, komercialisti, finančniki, podjetniškimi svetovalci...

Status in honorar

Že v uvodu smo ugotovili pomembnost t. i. socialnega vidika. Uvrščanje prevajanja med enostavnejša dela in prevajalcev v najnižje možne razrede zaposlenih z visokošolsko izobrazbo sta vzrok večnega boja za višino honorarjev in osebnih dohodkov prevajalcev.

Naročniki ali delodajalci poskušajo zniževati honorar ali ohranяти višino plače z najrazličnejšimi argumenti. Pred nedavnim sem ostro razpravljala z naročnikom, ki mi je dopovedoval, da prevajanje ni pravo avtorsko delo. Pri takih sogovornikih utemeljevanje s primero, da je tudi glasbenik poustvarjalec umetnik, ponavadi ne učinkuje.

Z naslednjim razmišljanjem se nekateri kolegi morda ne bodo strinjali, predvsem to velja za tiste, ki so se leta trudili za uveljavitev cenika društva. Kot kaže, se tržni mehanizmi pri oblikovanju cen počasi in komaj opazno vzpostavljajo tudi pri našem delu. Če sklepam iz svojih izkušenj in izkušenj nekaterih kolegov, se oblikovanje cen ne bo razvijalo v smeri utrditve tarif, ki jih priporoča društvo, temveč v smeri uvajanja razlik. To pomeni, da bo vlogo pri oblikovanju cene igrala tudi kakovost dela oziroma prevajalca, da se bo naročnik lahko odločal po načelu cena-kakovost ter da bomo morali prevajalci izostriti svoje pogajalske sposobnosti pri pogajanjih za ceno prevedene strani. Ta načela so vsekakor dvorezen meč. Po eni strani so pravična, po drugi strani pa lahko vodijo v izsiljevanje in poskuse zniževanja uveljavljene višine honorarjev.

Biti na preži

Na posvetovanju v Portorožu oktobra 1992 smo med drugim razpravljali o neustreznem izobraževanju in nezadostnem usposabljanju na naši Filozofski fakulteti v Ljubljani za delo v okoljih, kjer se diplomanti znajdejo. Glede na mnogovrstnost možnih oblik angažiranja prevajalca se strinjam s profesorjem Klinarjem, ki trdi, da je popolnoma nemogoče študente usposabljati za vse konkretne potrebe. Kot kaže, je še vedno edina pot, da z diplomo v žepu skočiš v vodo in začneš plavati.

Šele z nekajletnimi izkušnjami in pridobitvijo prevajalske (samo)zavesti je prevajalec praviloma sposoben poiskati svojo pot. Uspešen prevajalec bo sledil razvoju potreb na tržišču in bo v skladu z njimi skrbel za osebni in strokovni razvoj.

Poleg nujnosti poklicnega zorenja in osebnega razvoja ne smemo prezreti razvoja gospodarskih pa tudi političnih in kulturnih razmer. Skrajni čas je, da opustimo togost, pasivnost in občutek samozadostnosti ter se začnemo zavedati, da tudi za nas veljajo skoraj vsi mehanizmi trga, strok, časa... Nekje sem prebrala, da po statističnih podatkih v Franciji samo še tretjina zaposlenih po 40. letu dela v svojem osnovnem poklicu, dve tretjini se v tem času prekvalificirata.

S tem nikakor ne mislim reči, naj bi prevajalec, ki s svojim »statusom« ni zadovoljen, opustil prevajanje in se raje preizkuša na področjih, kjer bi bil morda bolje plačan ali se je na njih mogoče hitreje uveljaviti. Samo opozoriti želim, da zlepa ni prepozno za iskanje novih možnosti ali morda kombinacij dela. Nekateri ljudje se šele potem, ko jih razmere prisilijo k ukrepanju, zbudijo iz pasivnosti in praviloma tudi najdejo rešitev.

Vsem prevajalcem, ki so se pravočasno odzvali na spremembe družbenega in delovnega okolja ter poskrbeli za potrebna dodatna znanja, so ta čas na voljo neizmerne možnosti.

Opozorila bi na zanimiv priročnik, ki je na svojem področju pionirsko delo, gre za delo Antona Omerze Podjetniško znanje za prevajalce. Po recenziji prvega tovrstnega strokovnega dela pri nas, ki mi jo je zaupal gospod Omerza, bi svoje videnje modernega prevajalca strnila v naslednjo formulo:

Uspešen prevajalec devetdesetih let je torej specialist na ožjem strokovnem področju in podjetnik po duši.

Pogled v prihodnost

Včasih se pošalim, da ne vem, kaj bom delala, ko bom velika. S tem želim povedati, da je težko predvideti, katero novo pojavno obliko bo sprožil čas oziroma razvoj, kot je npr. prinesel delo zaupnega prevajalca.

Novi časi prinašajo nove zahteve. Obdobje univerzalizma je mimo. Devetdeseta leta so čas specializacije. Kot rečeno, ni dovolj biti prevajalec »na splošno«. Iskani so strokovnjaki – prevajalci, ki so specializirani za določeno strokovno področje ali imajo dodatna znanja in sposobnosti za dela, ki niso samo prevajalska. Da je tako tudi v drugih strokah, dokazuje poklic ekonomista. Če pogledamo oglase v Delu, se skorajda ne iščejo ekonomisti »na splošno«, temveč za določeno področje že specializirani ekonomisti. Toliko v ponazoritev, ker nekateri prevajalci še vedno mislijo, da je dovolj biti »samo« prevajalec.

Naša država intenzivno tke vezi z neslovanskimi državami, torej z jezikovnimi področji, s katerimi ne moremo poslovati v kakem »juguesperantu«. Na skoraj vseh ravneh in področjih so nujno potrebni ljudje, ki jezik obvladajo stoodstotno.

Žal se znanje, pridobljeno z visokošolskim študijem, vse pre pogosto zamenjuje z jezikovnim znanjem s tečajev tujih jezikov. Ne trdim, da nisem srečala ljudi, ki po vseh stopnjah jezikovnih tečajev in z veliko prakse v delovnem okolju tuj jezik govorijo odlično. Toda ti so bolj izjema kot pravilo.

Možnost, da se tujega jezika na jezikovnem tečaju vsak nauči do neke (svojim sposobnostim in prizadevanju ustrezne) stopnje, je naredila prevajalcem kot strokovnjakom precej škode. V tujem jeziku se ustno ali pisno nekako sporazume veliko Slovencev. In precej delodajalcev ne loči svojega znanja, ki omogoča osnovno sporazumevanje v stroki, od kakovostnega prevajanja na zahtevni strokovni ravni. Taki delodajalci ponavadi tudi niso pripravljeni plačevati prevajalca kot strokovnjaka z visokošolsko izobrazbo. Posledica takega razmišljanja so nemogoči prevodi v tuje jezike in včasih tudi škoda, ker se posel ne sklene ali se sklene, vendar pogodbeni stranki različno razumeta pogodbeno besedilo. Ne, nismo žrtve časa, ampak tega, da je intelektualno delo pri nas še vedno podcenjevano.

Upam, da je moj poskus opredelitve statusa prevajalca opozoril na kompleksnost morebitnega odgovora. Nemogoče je stvari posplošiti in reči, da je sedanji status prevajalcev slab, zadovoljiv, dober... Prepričana pa sem, da je status uspešnega prevajalca lahko tudi odličen. Prevajalec, ki je sposoben slediti razvoju trga ter se dodatno izobraževati in prilagajati, ima ta čas na voljo tako rekoč neizmerne možnosti za delo in izražanje svojih prevajalskih ter drugih sposobnosti.

Sicer pa je razvoj statusa prevajalca »kot reka; lahko jo zajeziš malo više ali malo nižje, voda bo vedno tekla čez jez«.

Namesto sklepa

Naslov mojega razmišljanja v tem prispevku je preširok, da bi temo lahko obdelala na nekaj straneh. Tudi moji pogledi na nekatere težave ali pozitivne vidike so plod osebnih opažanj ali izkušenj. Vesela bi bila, če bi kolegi prevajalci moje razmišljanje v naslednji številki Mostov dopolnili ali osvetlili s svojimi izkušnjami in stališči.

Anton Omerza

Podjetniško znanje za prevajalce Business Know-How

The author has divided the article into the following three chapters: Description of the Translator's Position in the Market, The Needs of Translators for Entrepreneurial Skills, and Entrepreneurial Training Programmes for Translators.

The market position of the translator is governed by the demand for translation services, where the DZTPS plays a major role.

Translators require different entrepreneurial skills from those of entrepreneurs-company owners, which means that the relevant training institutions have still not been developed. The DZTPS covers this area, but only to a limited extent and in a rather unsystematic way.

The entrepreneurial training programmes for translators are divided into three groups. The first, "Preparations before Contacting the Client" discusses the definition and presentation of the translator's services and business etiquette. The second programme, "Contacting the Client," deals with the skills required for negotiating and concluding business deals, invoicing, guaranteeing and recovering free payment and handling complaints. It is intended for those translators who want to upgrade their entrepreneurial skills needed in dealing with their clients.

The programme "Entrepreneurial Planning" targets free-lance translators and particularly those translators who are seriously considering free-lancing. It discusses entrepreneurial skills needed for goal setting and budgeting, so that a business plan can then be drawn up and put into practice.

*The author also announces the imminent publication of a manual entitled **Entrepreneurial Skills for the Translator** to be followed up by a series of courses on entrepreneurial training for translators.*

V članku bomo obravnavali le strokovne prevajalce, torej tiste, ki prevajajo strokovna besedila ali tolmačijo poslovne pogovore.

Tržni položaj prevajalcev

Prevajalec, ki ponuja prevajalske storitve, se sooča z naslednjimi značilnostmi tržišča:

☐ njegovi konkurenti, ponudniki prevajalskih storitev, sodijo v naslednje kategorije:

- samostojni prevajalci, ki so na tržišču najbolj agresivni,
- redno zaposleni prevajalci, ki se občasno pojavijo na tržišču prevajalskih storitev; sem sodijo tudi zaposleni nelingvisti, ki občasno prevajajo besedila iz svojih strok,
- nezadostno usposobljeni prevajalci ali šušmarji, ki prav tako poskušajo pridobiti naročila, če ne drugače, z zniževanjem cene prevoda;

☐ po prevajalskih storitvah povprašujejo:

- velika družbena, državna podjetja in ustanove, ki imajo pravne, komercialne in finančne službe, kar jim zagotavlja prednost pri pogajanjih s prevajalcem,
- majhna in srednje velika zasebna in družbena podjetja, ki imajo zaradi strokovnih služb prednost pri pogajanjih, a ne tako velike kot velika podjetja,
- zasebni naročniki prevodov, ki so po poslovnosti približno na enaki ravni kot prevajalci in so zato pri pogajanjih z njimi enakovredni;

☐ Društvo znanstvenih in tehniških prevajalcev Slovenije (DZTPS) ima na tržišču prevajalskih storitev naslednje naloge:

- izdaja cenik prevajalskih storitev,
- opravlja fakturiranje prevodov po naročilu prevajalcev,
- vodi evidenco podatkov o prevajalcih in podatke posreduje morebitnim naročnikom,
- svetuje prevajalcem pri poslovnih vprašanjih.

Večino prevodov naročajo poslovni partnerji, ki so veliki in imajo prednost zaradi poslovnega znanja, zato si prevajalci ne morejo zagotoviti za delo ustreznih razmer. Prepuščeni so sami sebi in svojemu pomanjkljivemu podjetniškemu

znanju, obrnejo se lahko le na pisarno DZTPS za kak nasvet. Pri nekaterih vrstah ponudbe, tj. pri nekaterih kombinacijah jezikov in strok, je konkurenca zelo velika, zato potrebujejo prevajalci posebno znanje, da se obdržijo na tržišču. Še najbolj potrebujejo podjetniško znanje, kadar se dogovarjajo za prevajanje kakega daljšega besedila. Navedli smo nekaj primerov potreb po podjetniškem znanju, ki ga potrebuje prevajalec pri pogajanjih z naročnikom, a to je le ena vrsta znanja.

Potrebe prevajalcev po podjetniškem znanju

Samostojni prevajalec nima podjetja, a je na tržišču samostojna enota. Ker nima podjetja, ne potrebuje poslovnih prostorov, tudi ne fakturira sam, ampak prek društva, ni mu treba voditi poslovnih knjig, vodi le evidenco o izstavljenih in plačanih računih. Tak prevajalec potrebuje posebno podjetniško znanje, to pa se bistveno razlikuje od tistega, ki se pri nas trenutno ponuja. Zato programi za usposabljanje podjetnikov GEE COLLEGEA niso primerni za prevajalce, saj je poslovanje in ustanavljanje podjetij v njih obdelano preobsežno, po drugi strani pa ti programi ne obravnavajo ponudbe, evidence in povpraševanja, ki bi se nanašali na storitve.

V GEI COLLEGEU so se leta 1992 začeli ukvarjati s terminološkimi seminarji za prevajalce, ki jih letos nadaljujejo, podjetniškega izobraževanja za prevajalce pa se še niso lotili, saj se sploh ne ukvarjajo s podjetništvom na področju kulture.

V DZTPS še ni bilo organiziranih akcij, povezanih s podjetniškim izobraževanjem prevajalcev, čeprav je bilo več delnih akcij kot npr.:

- ☐ izdajanje internih cenikov prevajalskih storitev, kjer so bile navedene vse podrobnosti v zvezi z obračunavanjem prevodov,
- ☐ izdaja brošure Navodila za prevajalce (avtorja sta bila A. Omerza in J. Požru) leta 1990, ki obravnava celoten sklop postopkov pri naročanju prevodov od začetnega pogajanja do plačila in reklamacije,

- dajanje nasvetov posameznim prevajalcem, zlasti pri bolj zapletenih obračunih, pri sklepanju pogodb z naročniki ter pri zavarovanju plačil in izterjavi.

Avtor članka je sodeloval pri vseh akcijah DZTPS, hkrati pa kot poslovni tajnik tudi svetoval prevajalcem. Sedaj je to praktično znanje začel urejati in tako so nastali trije programi podjetniškega izobraževanja za prevajalce.

Programi podjetniškega izobraževanja prevajalcev

Pri pripravi programov smo izhajali bolj iz prevajalske prakse in potreb prevajalcev kot iz že izdelanih programov, ki so pripravljeni za male podjetnike v gospodarstvu. Ugotovili smo, da na posameznih področjih kulturnih storitev obstajajo specifične potrebe po podjetniškem znanju, ki se, podobno kot pri prevajalstvu, zelo razlikujejo od potreb, ki jih upoštevajo programi za male podjetnike. Zato bi bilo treba začeti oblikovati posebne programe podjetniškega izobraževanja tudi za kulturne delavce.

Program izobraževanja **Priprava za stike z naročniki** omogoča prevajalcu izoblikovati evidence, navade ter ponudbo. Program ima naslednje sestavine:

- evidenco in statistiko opravljenih prevajalskih del,
- opredelitev individualne ponudbe prevajalca ter ugotavljanje povpraševanja po takšni ponudbi,
- poslovni bonton, pravzaprav izveček za prevajalce iz knjige Moderni poslovni bonton avtorja Jožeta Šircija,
- sestavine za predstavitev prevajalske ponudbe.

Program **Stiki z naročniki** se ukvarja s praktičnimi nalogami pri:

- pridobivanju naročil,
- pogajanju in sklepanju pogodb,
- fakturiranju, zavarovanju plačil in izterjavi,
- ukvarjanju z reklamacijami.

V ta program smo vključili bogate izkušnje, ki smo si jih pridobili s svetovanjem v DZTPS. Največ napak je bilo pri sprejemanju naročil, in

to prav zaradi nepoznavanja osnov podjetništva in poslovnosti nasploh.

Nič nenavadnega niso naročila, kjer je pravično določena le prevajalska tarifa, vse druge postavke pa so opredeljene v korist naročnikov, ki si jih kot močnejši partnerji izborijo pri pogajanjih. Tu gre najpogosteje za kratek rok za oddajo prevoda, ki se ga prevajalci morajo držati, naročniki pa pri plačilu računov kasnijo, nekateri med njimi tudi po nekaj mesecev.

S programom **Podjetniško načrtovanje** prevajalcu ne obljublamo, da se bo naučil načrtovanja v podjetju, pač pa da se bo seznanil z elementi podjetniškega načrtovanja, ki jih mora poznati, če želi uspešno poslovati v svobodnem poklicu.

Ti elementi so:

- določitev podjetniških ciljev,
- načrtovanje dohodkov,
- načrtovanje stroškov,
- podjetniški načrt,
- izvajanje načrta in popravki.

Ta program je primeren zlasti za prevajalce, ki se odločajo za delo v svobodnem poklicu, saj omogoča vpogled v načrtovanje stroškov in dohodkov. Pomembne so tudi pasti, ki jih prevajalcu nastavljajo poletni meseci, ko pogosto ni dela. Samostojnega prevajalca bo ta program seznanil z metodami načrtovanja in predvidevanja, torej s tistim, kar je v praksi počel že doslej, a bolj po občutku.

Trenutno izvajamo podjetniške programe individualno, torej z vsakim prevajalcem posebej. To je precej zamudno in drago, hkrati pa primerno za preizkušanje in izboljševanje programov.

Ko bodo programi preizkušeni, bomo začeli prevajalce podjetniško izobraževati v majhnih skupinah po osem ljudi, vendar bo treba paziti, da ne bo med njimi prevelikih razlik. Hkrati je izšel tudi priročnik z naslovom **Podjetniško znanje za prevajalce**. Obetamo si, da bomo s podjetniškim znanjem seznanili vsaj nekaj prevajalcev, ki slutijo, da potrebujejo dodatno znanje, da bi bili pri pogajanjih z naročniki bolj enakovredni ali da bi se naučili bolje ravnati s stroški in dohodki.

Upamo, da naš trud ne bo zaman.

Erich Prunč

Cvetke iz domačih in tujih logov

Profesor dr. Erich Prunč, predstojnik Inštituta za prevajalce in tolmače iz Gradca

Ko sem se odločil za ta referat, sem imel v predalu zbrane številne cvetke iz različnih, pretežno literarnih prevodov, ki sem jih pač mimogrede in bolj ali manj slučajno nabral ob prelistavanju knjig. Te cvetke sem nameraval – kajpak tudi v pouk in kratek čas občinstvu, ki se poklicno ukvarja s prevajalstvom in torej pozna blišč in bedo tega dela – primerjati z odličnimi prevajalskimi rešitvami in ob tej primerjavi predstaviti še nekatere nove postopke iz sodobne teorije prevajanja.

I.

Hotel sem pravzaprav začeti s primerom iz antologije *Das slowenische Wort in Kärnten* (Vospernik et al. 1985), katere sourednik sem bil (da ne bi kdo dejal, da kamenje mečem samo v druge (1)¹:

(1)

V poševnem zlatem stolpu sonca,
naslonjenem ob neumite šipe,
brenče **zalita** stara muha stoka,
ko potni vrtljak poletja riše.

Im schrägen Goldturm der Sonne,
gelehnt an ungewaschene Scheiben,
stöhnt surrend die **übergossene** alte Fliege,
in der Zeichnung eines schweißigen
Sommerkarusells.

Vospernik et al. 1985, 565.

¹ Polkrepki tisk v izvirnikih in prevodih označuje napake.

Prevod kaže prevajalčevo (tedaj še) nezadostno poznavanje izhodiščnega jezika, ki ga je prisililo, da se je zatekel k slovarju.

Toda v Tomšičevem *Slovensko-nemškem slovarju* iz leta 1983 (=To83) je zaman iskal deležnik *zalit* v pomenu »zaradi tolšče, mesa, okrogel, zaobljen« (SSKJ V, 687), nem. *fett, feist*, našel pa je popolnoma zgrešeno geslo »*zalit* (nejasen) *verschwommen*« (To83, 725), saj geslo *zaliti* ponuja le del možnih ustreznice, kar dokaj lahko ugotovimo na podlagi semantičnih opisov v *Slovarju slovenskega knjižnega jezika* (2).

(2)

zaliti begießen k; vergießen, überfluten š 2, überströmen š 1; s svincom verblößen š 1 z vodo – unter Wasser setzen š 3
Tomšič 1983, 725.

zaliti -lijem ... 1. z zlivanjem, škropljenjem tekočine dati rastlinam vlago ... 2. z zlivanjem tekočine narediti kaj bolj redko ... 3. z zlivanjem tekočine narediti kaj mokro, vlažno, da se ne zažge, zapeče ... 4. z zlivanjem česa tekočega zapolniti ... 5. ekspr. tekoč pokriti, zakriti ... 6. zakriti, obdati kaj s tekočo snovjo ... 7. ekspr. pojaviti se, razširiti v veliki količini po telesu, delu telesa, navadno zaradi razburjenja, velikega telesnega napora ... 8. ekspr. navadno v zvezi z z, v veliki količini dati komu piti (alkoholno pijačo) ... 9. ekspr. proslaviti kaj s pitjem, navadno v veliki meri ... 10. ekspr. z oslabljenim pomenom izraža nastop stanja, kot ga določa samostalni
SSKJ V, 687

Prevajalci si, žal, vsaj s slovensko-nemškimi slovarji,² ki so izšli po še danes standardnem *Pleteršniku* iz leta 1894, ne moremo bogve koliko pomagati. Najustreznejše priporočilo, ki ga lahko dam, je, da se jih je najbolje kar izogibati. Če jih že uporabljamo, jih kvečjemu zato, da z njihovo pomočjo poiščemo sopomenke, ki jih potem preverimo v enojezičnih slovarjih.

Po tem splošnem svarilu, tako sem si ob snovanju referata mislil, bi nadaljeval z dvema primeroma iz zgodovine slovensko-srbskih literarnih stikov, pri katerih se slabemu razumevanju izhodiščnega jezika pridružuje še nemarnost do svojega:

(3)

Takšen želim biti,
kot je vonj **ajdovih žgancev**
in sopara zavrelega mleka –
tako pristno jutranji za ves dan!
(Polanšek 1963, 68)

Takav želim biti
kao miris **hmeljine rakije**
i para uzavrelog mleka
tako jutranje prisno za sav dan!
Bagdala 15.1973, št. 173–174, str. 24.

V prvem primeru (3) se je prevajalec očitno spotaknil ob dve besedi, namreč ob pridevnik *ajdov* in samostalnik *žganci*. Človek še razume, da prevajalec – in z njim tudi ciljna publika – ne pozna *ajde*, saj na vsem srbskem in hrvaškem jezikovnem področju raste samo v hrvaškem Zagorju, kjer ji pravijo *helda*. Da pa je pridevnik *ajdov* prevedel s *hmeljdin*, s pridevnikom torej, ki si ga v najboljšem primeru lahko razložimo le kot samovoljno kontaminacijo besed *hmelj* in *helda*, moramo morda pripisati delovanju pijače, s katero je zamenjal domače *žgance*.

² Nekoliko bolje je z nemško-slovenskimi slovarji, odkar je izšel *Veliki nemško-slovenski slovar* Debenjakovih (= De92).

v italijal. aporcih hodi, si v romanih ni ... (4)

Poglavje o merjascih
Lipuš 1972, 150.

Poglavje o nedoraslim
(Odlomak iz duže pripovetke »Zablude čaka Tjaža«)
Bagdala n. n. m., str. 16.

V drugem primeru (4), gre za naslov 9. poglavja v znanem Lipuševem romanu *Zmote dijaka Tjaža*, ki se je v Handkejevem prevodu povzpел med nemške uspešnice, prevoda na prvi pogled sploh ni mogoče prepoznati, kaj šele pojasniti. Kako neki je mogel prevajalec priti od *merjascev* do *nedoraslih*. Šele ko sem malce pobrskal po slovarjih in kot srbsko ustreznico *merjascu* našel besedo *nerazd*, se mi je posvetilo. Očitno prevajalec ni prav dobro pogledal v slovar, pa je *nerazde* spremenil kar v *nedorasle*.

Tema primeroma sem hotel dodati še nekaj drugih (5), ki naj bi ponazorili najpogostejše napake v literarnih in strokovnih besedilih.

1. Nepremišljeno, pomensko ali vsaj slogovno neustrezno prevzemanje različnih tujk, ki jim je starejša teorija prevajanja dala ime »faux amis«. V slovenščini to še posebej velja za nemške izposojenke, ki imajo praviloma drugačno stilno funkcijo, pogosto pa se tudi pomensko razlikujejo od nemških ustreznic (5.1.).

(5.1)

(a) Und dann gab er Kobler den Rat, sich nur ja vor den faschistischen **Spitzeln** zu hüten ... Knapp vor Bolzano näherte sich ihm der Spitzel. (Hodt 171)

In potem je svetoval Koblerju, naj se varuje fašističnih **špiceljev**. ... Tik pred Bolzanom se mu je špicelj približal. (Hosl 51 sl.)

(b) Der Arzt sagte, sie hätte einen **Hexenschuß**, und ein anderer Arzt sagte, sie hätte eine Wanderniere ... (Hodt 137)

Zdravnik je rekel, da ima **heksenšus**, drug zdravnik je rekel, da ima potujočo ledvico ... (Hosl 17)

(c) Sich rasierenden Männern hatte sie schon immer vieles verzeihen müssen. Das lag so in ihrem **Naturell**. (Hodt 144)

Moškimi, kadar so se brili, je morala že od nekdaj marsikaj odpustiti. Takšen je bil pač njen **naturel**. (Hosl 24)

(d) ... eigentlich war das ja kein Zimmer, sondern eine **Kammer** ohne Fenster ... Daneben war Koblers Zimmer **das absolute** Appartement. (Hodt 216)

... pravzaprav to sploh ni bila soba, ampak **kamra** brez oken ... Koblerjeva soba pa je bila **absolutni** apartma. (Hosl 94)

Nemške izposojenke, kakršni sta (a) *špicelj* (SSKJ IV, 1101: *ekspr.*) in (b) *heksenšus* (čeprav SSKJ besede ne pozna, jo lahko označimo za ekspresivno in/ali pogovorno), so v slovenščini stilno zaznamovane³, v nemščini pa kajpak ne. *Naturel* (c) je redka knjižna beseda, ki se po stilni funkciji ne ujema z nemškim *Naturellom*, predvsem ne v frazi *das gehört zu jmds. Naturell*. *Kamra*, ki jo poznamo predvsem iz ljudskega izročila, poleg tega zbujata napačno konotacijo, čeprav jo SSKJ s kvalifikatorjema *pog.*, *ekspr.* pozna tudi v pomenu, v katerem se uporablja v nemščini (SSKJ II, 271: *soba, navadno manjša*). Fraze *Daneben war Koblers Zimmer das absolute Appartement* (d) pa prevajalka očitno sploh ne razumela, saj gre v nemškem izvirniku za ugotovitev, da je bila Koblerjeva soba v primerjavi (= daneben) s podnajemniško sobo drugega junaka kar *pravi pravcati* apartma.

³ Primerjaj slogovno ustrezen prevod nemške tujke *ksiht* v Jančarjevem Galjotu: »Adam je nekaj zarenčal, da mu bo prisolil po mokrem *ksihtu* prav toplo klofuto ali kaj« (Jasl 122) – »Adam knurrte, er werde ihm eine richtig warme Ohrfeige in die nasse *Visage* kleben, oder so ähnlich« (Jadt 139).

2. Nereflektirano in togo prenašanje besedotvornih elementov iz izhodiščnega jezika v ciljni jezik po ustaljenem besedotvornem vzorcu (5.2).

K takemu načinu prevajanja je zavajal predvsem premajhen obseg slovarjev. Tako so si prevajalci pomagali, kot so vedeli in znali, ter so tujejezične besede in besedne zveze preprosto kalkirali. Precej pogosto so zaradi tesnih zgodovinskih vezi med slovenščino in nemščino zadeli v črno. Prav tako pogosto pa jim je spodletelo.

(5.2.)

(a) So wie der alte Mann, der täglich draußen am Rand der Ölbaumfelder steht, zu seinen Füßen ein kleiner Hund, die Ellbogen in eine **Astgabelung** gestützt, dort um seine verstorbene Frau trauert. (Hadt 73)

(b) Bewegte sich ... das Aas eines Maulwurfs dahin, unter dem, als ich es umdrehte, ein Zug von goldglänzenden **Aaskäfern** ging. (Hadt 71)

(a) Tako kot žaluje starec, ki stoji vsak dan zunaj na robu oljčnih polj, z majhnim psom ob nogah, oprt s komolci na **vilice vej**, tam za svojo umrlo ženo. (Hasl 56)

[se je] premikala krtova mrhovina, pod katero je hodil, ko sem jo obrnil, vod zlatosvetlečih se **mrhovinastih hroščev** (Hasl 54–55)

V navedenih dveh primerih bo izgovarjanje na slabe slovarje mogoče le v primeru (a), saj bomo geslo *Astgabelung* v *Tomšičevem* slovarju zaman iskali.⁴ En sam pogled v *Tomšiča* (To80, 7) pa bi zadoščal, da si prevajalki v primeru (b) ne bi bilo treba izmišljevati *mrhovinastih hroščev* namesto preprostih *mrharjev* (= Silphidae).

Podobno bo veljalo za naslednjo kategorijo napak. Poleg prevajalskih razvad bo verjetno za ta tip odgovorna tudi preveč filološko usmerjena jezikovna izobrazba prevajalcev, ki so se prepozno srečali z živo rabo tujih jezikov.

3. Neustrezno, pogosto etimologizirajoče prevajanje izhodiščnih besed ne glede na njihovo stilsko in semantično strukturo (5.3.)

(5.3.)

(a) Wie mit Sägemehl ausgestopfte Würdenträger, deren Stimmen keimend von dem, was sie besprachen, in ein Schwingen des Staunens ... gebracht wurden, vielmehr unablässig nur leierten, abhakten, skandierten – freilich nicht im **Brustton eines Homer**, sondern dem der vorweggenommenen Prüfung –, höchstens zwischendurch mit dem Unterton eines Witzels oder einer hämischen Anspielung für **Eingeweihte** (Hadt 10–11)

(b) das sind nur so Magengase, die sich bei mir besonders stark entwickeln, wenn ich **etwas angeheitert** bin. (Hadt 190)

(c) Die Müdigkeiten aber, die ich meine, erneuern mir die alte Vorstellung und **machen sie dazu sinnfällig**. (Hadt 67)

(č) Sie müssen ihr nachher auch die Geschichte von dem Prälaten erzählen, der wo mit die jungen Madln herumstreunt is **wie ein läufiges Nachtkastl**. (132–33)

Kakor z žagovino natlačeni dostojanstveniki, katerih glasovi niso tistega, o čemer so govorili, nikoli privedli niti do nihanja začudenosti ... in ki so nasprotno nenehno zgolj lajnali, odključavali, skandirali – seveda **ne s polnimi pljuči Homerja**, temveč s tonom vnaprejšnjega izpita –, tu in tam največ s podtonom zbadanja ali škodoželjnega namigovanja za **posvečence**. (Hasl 9)

To so le želodčni plini, ki se pri meni posebno močno razvijajo, kadar sem za **kaj zagret**. (Hosl 68)

Utrujenosti pa, ki jih imam v mislih, mi oživljajo staro predstavo in **ji dajejo smisel**. (Hasl 52)

Potem ji boste moral povedati zgodbo o prelatu, ki se je z mladim puncam klatu okrog **kot kakšna leteča nočna omarca**. (Hosl 12–13)

⁴ Slovar Debenjakovih navaja samo sinonim *Astgabel* (Debenjak 1992, 62) s pravilno ustreznico *rogovila*.

Dostojanstveniki pod (a) kajpak niso govorili s *polnimi pljuči Homerja* (kako naj bi to tudi storili?), ampak s *homerjevsko resnostjo ali gotovostjo*. Tudi v tem primeru bi prevajalka s *Tomšičevo* pomočjo prišla do pravilne rešitve, saj bi pod geslom *Brustton* našla sicer nekoliko nepravilen zapis fraze »der ~ der Überzeugung glas najglobljega prepričanja« (To80, 140).⁵

Izgovarjanje na slab slovar bi bilo upravičeno v primeru (c), saj *Tomšič* nemške besede *angeheitert* ne pozna, *Veliki nemško-slovenski slovar* Debenjakovih (= De92) – ki je izšel po prevodu – pa zanj ponuja pravilno ustreznico v *ročicah* (De92, 41).

Pri prevajanju besede *sinnfällig* pod (c) je bolje, da prevajalka ni pogledala v *Tomšiča*, saj bi tam našla le napačno ustreznico »razumljiv« (T80, 786).⁶ Do pravilne rešitve bi prišla le z ustreznim jezikovnim znanjem. Nujno pa bi morala njena kolegica, ki je prevajala *Ódona von Horvátha*, pogledati vsaj v *Tomšičev slovar*, da si namesto krepke in nazorne fraze, da se je *klatil okoli kot kaka pójava nočna omarica* – se pravi, kot nočna omarica, ki se goni – ne bi privoščila (pa menda ne po zgledu *leteče preproge*) nesmiselne *leteče omarice* (prim. T80, 458: »läufig pojav; ~ sein pojati se, goniti se«).⁷

S tem da v podkrepitev svojih trditev navajam primere iz slovarjev, kajpak ne bi hotel zbuditi vtisa, da je za prevajalca dovolj, če zna spretno listati po slovarjih, saj bi sicer nasprotoval lastnim trditvam. Toda najmanj, kar od prevajalca lahko zahtevamo, je, da zna ravnati s slovarji in vsaj ne greši pri besedah, za katere mu slovarji ponujajo pravilne ustreznice. Predvsem pa naj bi se zanašal na zdrav razum, ki bi mu v primerih kot (a) moral sprožiti »alarmni sistem«, ta pa bi prevajalka opozoril, da dobessedni prevod besedne zveze nima smisla, ampak gre očitno za frazem. Takoj ko bi to ugotovil, bi šlo le še za vprašanje pridobivanja pravilnih informacij. V našem primeru bi prevajalka paradigmo za Handkejevo ubeseditev našla v semantičnem opisu v *Wahrigovem* slovarju: »[Brust]ton ... im der Überzeugung mit Nachdruck, Gewicht« (Wa79, 790).

Precej teže je prevajalcu pri naslednjih dveh skupinah primerov (5.4., 5.5.), kjer odpovedo domala vsi dvojezični slovarji, zato se prevajalec lahko zanaša samo na svoje jezikovno znanje ali pa vsaj na svoj »alarmni sistem« in na izdatno uporabo enojezičnih slovarjev.

4. Nezadostno prepoznavanje v konkretnem sobesedilu realiziranih (so)pomenov (5.4.)

(5.4.)

(a) An der übernächsten Ecke der Schellingstraße wohnte Kobler **möbliert** im zweiten Stock links bei einer gewissen Frau Perzl ... (Hodt 137)

Kobler je stanoval v **opremljeni** sobi dva vogala naprej po Schellingovi ulici, v drugem nadstropju levo pri neki gospe Perzl ... (Hosl 17)

(b) Und er mußte mal nachdenken – das war so ein Bedürfnis, als hätte er dringend **austreten** müssen. (Hodt 165)

Premišljevat pa je moral – in potreba je bila tako močna, kot da bi moral nujno **izstopiti**. (Hosl 45)

(c) Nur wenn sie **unpäßlich war**, dachte sie intensiver an sich. (Hodt 153)

Le kadar **je bila bolehna**, je intenzivneje mislila nase. (Hosl 33)

V primeru (a) bi morala prevajalka logično sklepati, da ugotovitev, da nekdo stanuje v opremljeni sobi, ni bogve kako smiselna. Kdo neki bi stanoval v neopremljeni sobi? Če bi deloval njen »alarmni sistem«, bi zadoščal pogled v Wahriga: »möbliert wohnen <umg.> in einem vom

⁵ Prim. pravilno geslo pri Debenjakovih »fig. im ~ der Überzeugung z gotovostjo, trdno prepričanje« (Debenjak 1992, 178).

⁶ D92, 1020: »sinnfällig očiten ~ machen predočiti« tudi ni povsem točen. Prim. sinonimni opis pri Wahrigu: »detulich wahrnehmbar od. geistig erkennbar«, torej bi lahko dodali še zaznaven.

⁷ Mogoče je moje znanje slovenščine nezadostno, toda s prvim delom gesla »läufig vroč« ne vem kaj početi. Mogoče se v (ljubljski) mestni govorici, ki je ne poznam dovolj, res uporablja beseda vroč tudi v pomenu pójav (gl. SSKJ III, 733), toda SSKJ (V, 529–30) tega pomena v geslu »vròč« vsekakor ne navaja.

Wohnungsinhaber möblierten Zimmer wohnen« (Wa79, 2535), torej *stanovati v podnajemniški sobi, biti podnajemnik*.

Tudi v primeru (b) je sumljivo, da v neposrednem sobesedilu ni predložno-samostalniške zveze z *aus*, sumljiva pa sta tudi prislov *dringend* in dvoumni samostalniški *Bedürfnis*. Spet bi pogled v enojezični slovar zadoščal, da se prevajalka ne bi izneverila sočni govorici izvirnika: »**austreten** ... <umg.> *die Toilette aufsuchen*« (Wa79, 547).⁸

Le v primeru (c) od slovarjev ni pričakovati nobene pomoči. Da *unpäblich sein* pomeni 'imeti menstruacijo', nismo mogli ugotoviti z nobenim od razpoložljivih slovarjev. Od prevajalke pa, ki se loti tako zahtevnih besedil, kot so Horvátova, ki živijo od estetizacije pogovornih elementov, lahko upravičeno pričakujemo, da je sposobna prepoznati estetsko funkcionalne pogovorne elemente.

5. Dobesedno ali napačno prevajanje frazemov brez upoštevanja semantične in stilne strukture izhodiščnega jezika (5.5.)

(5.5.)

(a) Jedoch bis zur Inbetriebnahme der bayerischen Zugspitzbahn werden natürlich leider noch zahlreiche Arbeiter **daran glauben müssen**, versicherte die Betriebsleitung. (Hodt 161)

Žal pa bodo **na to** morali do prevzema objekta bavarske žičnice na Zugspitze **misлити** še številni delavci, je zagotovilo vodstvo obrata. (Hosl 40)

(b) Die veronesischen Bordelle seien zwar **nicht berühmt**, jedoch immerhin. (Hodt 174)

Veronski bordeli sicer **niso slavni**, pa vendarle. (Hosl 54)

Spet bi ob vsaj povprečni pozornosti v primeru (a) – na kaj pa naj bi še mislili številni delavci – pomagal iz zagate Wahrigov slovar: »**glauben** ... in dieser Sache wirst du noch daran müssen <umg.> *wirst du noch bittere Erfahrungen machen, die Folgen tragen müssen*; er hat dran müssen <umg.> *er mußte die unvermeidlichen Folgen tragen* ...« (Wa79, 1575).⁹

Ugotovitev, da (b) *veronski bordeli niso slavni*, je povsem smiselna in v neposrednem sobesedilu ni kazalca, ki bi prevajalcu/prevajalki zbudil dvom o možnosti dobesednega prevoda. V konkretnem primeru pa ne gre za slavo veronskih bordelov, ampak za ironično ugotovitev, ki pomeni, da so zgolj *povprečni*, da *niso bogve kaj*. Če bi prevajalka kljub temu vendarle podvomila o svojem jezikovnem znanju in pogledala v Wahrigov slovar, bi tam našla prav lepo obrazložitev: »**berühmt** ... *dein Aufsatz ist nicht (gerade)* <iron.> *ist nicht besonderes gut, mittelmäßig*«. Morda bi dosegla isti učinek, če bi v slovenščini signalizirala ironijo s prislovom *ravno*.

Skratka, če prelistavamo slovensko-nemške in nemško-slovenske prevode, bomo vedno znova naleteli na spodrsilaje navedenih tipov, za katere so deloma krive tudi naglica in slabe delovne razmere prevajalcev.

Krivično bi torej bilo, če bi sezname napak bili in ostali edino merilo in če bi – ne glede na vrstni red besedila – za vsako ceno in s filološko natančnostjo stikali za vsakim odklikom od izhodiščnega besedila. Le če se taki in podobni spodrsilaji ponavljajo skozi ves prevod, si bo treba pač zastaviti tudi vprašanje jezikovne in prevajalske kompetence prevajalca/prevajalke.

Če pa je kot v primerih, navedenih pod (6), zaradi prevajalske napake na ravni besedišča prizadeta izpovedna struktura besedila, ne bomo več mogli govoriti zgolj o spodrsilaju.

⁸ Prim. De92: »**Austreten**... 3. (die Notdurft verrichten) iti na stran(išče)«.

⁹ V De92 »**glauben** ... *dran/daran* ~ **müssen** iti po gobe, iti rakom žvižgat« po mojem tudi niso navedene povsem pravilne ustreznice. Prim. Wahrigov semantični opis.

(6)

(a) Sie titulierte sie also nie anders als »**das Mensch**«, »die Sau«, »das Mistvieh« und dergleichen. (Hodt 139)

(b) »Denken Sie sich nur, kommt er da gestern nicht herauf mit **einem Mensch**, legt sich einfach in Ihr Bett damit, gebraucht ihr Handtuch und ist wieder weg damit! Das geht doch entschieden zu weit, ich tät das dem Herrn Grafen mal sagen!« (Hodt 141)

Torej je nikoli ni titulirala drugače kot »**tista oseba**«, »tista prasica«, »tisto govedo« in podobno. (Hosl 18)

Samo pomislite – ali ni prišel včeraj sem gor z **nekim človekom**, se z njim kar ulegel v vašo posteljo, uporabljal vašo brisačo in potem spet izginil z njim! Odločno predaleč gre, jaz bi gospodu grofu to enkrat povedala!« (Hosl 21)

Prevajalka v navedenih primerih očitno ni vedela, da je *das Mensch* v nemških narečjih in v nekaterih mestnih govorih enostavno psovka za žensko sploh.¹⁰ V primeru (a), ko se v besedilu vrstijo različne psovke in se je prevajalka umaknila v prevod »*tista oseba*«, s tem še ni prizadela osnovnega smisla besedila. V primeru (b) pa postaja besedilo popolnoma nesmiselno, saj je prevajalka iz ženskarja napravila nič manj kot homoseksualca.

Po tem bežnem pregledu glavnih prevajalskih napak na podstavčni ravni sem se nameraval ukvarjati s problemom tako imenovanih semantičnih in metaforičnih ovir, ki ga ponazarja primer (7):

(7)

Es soll mir genügen, den Bildern nachzugehen, die ich habe von meinem Problem, mich dann jeweils, wörtlich, ins Bild zu setzen und dieses mit der Sprache, samt seinen Schwingungen und Windungen, zu umzirkeln, möglichst herzlos. (Hadt 23)

Dovolj naj bi mi bilo slediti slikam, ki si jih o svojem problemu predstavljam, **me** potem vsakič, dobesedno, **posaditi v sliko**, jo, z jezikom, skupaj z njenimi nihaji in zavoji, obkrožiti, in to kar najbolj brezsrčno. (Hasl 18)

Besedne zveze *posaditi se ali koga v sliko* v slovenščini pač ni mogoče razumeti kot frazem v pomenu 'ustvariti si predstavo, informirati se', ampak le kot opis dejstva, da je nekdo z vso svojo težo in dejansko sedel v sliko. Res je sicer, da se je prevajalka znašla pred kočljivim problemom trojne, namreč semantične, simbolne in metajezikovne funkcije fraze v Handkejevem besedilu. Res je tudi, da v takih primerih praviloma ne gre brez prevajalskih izgub. Kljub temu pa se zdi, da bi morala vendarle dati prednost semantični strukturi ciljnega jezika in izgubo na tem mestu nadomestiti ob prvi priložnosti, ki bi ji jo ponudila jezikovna struktura ciljnega besedila (gl. spodaj: nadomestne strategije).

Tudi besedna zveza *obkrožiti z jezikom* v slovenščini, kjer samostalnik *jezik* pomeni 'človeški organ (Zunge)' in tudi 'sredstvo sporazumevanja (Sprache)', ni bogve kako posrečena, saj glagol *obkrožiti* v besedni zvezi *obkrožiti z jezikom* aktivira samostalnikov konkretni pomen 'gibljev mišičast organ v ustni votlini' (SSKJ II, 231).

S problemom kolokacij, vključevanja presupozicij in sploh kulturnega, zgodovinskega in strokovnega ozadja in prevedeno besedilo sem nameraval načeti vprašanje prevajalčevih zavestnih posegov v besedilo, vendar sem misel na to iz časovne stiske opustil. Odločil sem se, da ta problem ponazorim le s primerom tako imenovanih nadomestnih strategij.

Zato sem pod (8) zbral nekatere odlične prevajalske rešitve, v primeru (a) posnemanje besedne igre, pod (b)–(č) pa sistemske rešitve, s katerimi je prevajalec Zajčeve lirike nadomestil neizogibne izgube z dvema uspešnima slogovnim postopkoma v ciljnem jeziku, z aliteracijo in s pretvorbo pogostih in za Zajca značilnih nominalnih fraz tipa *samostalnik + samostalnik v rodilniku* s stilno

¹⁰ Ustreznica »kurba«, ki jo kot edino navajajo Debenjakovi (De92, 730: »**Mensch**² das ... kurba«), je sicer pravilna, vendar za moj okus nekoliko pregroba, ker označuje samo skrajni pomen. Dejansko pa segajo ustreznice za *das Mensch* od *dekleta* (regionalizem) in *punce* prek *ženske*, *babe* in *trape* do *kurbice* in *kurbe*.

zaznamovano zvezo *samostalnik* + *samostalnik*. Pod (d)–(e) navajam še dva primera uspele zgodovinske stilizacije v skladu z estetsko intencijo izhodiščnega besedila.

(8)

(a) »bis die Müdigkeit des Hörers in **Unwillen**, der **Unwille** in **Übelwollen** umschlug« (Hadt 11)

(b) V tvoji glavi bomo skopali gnezdo
za **zvite podlasice**.

Mrtvo bo tvoje veselje,
grob bo v tvojih očeh.
Njegov spomin so nataknil na sulice,
njegovo srce vrte na ražnju.

(Trije krokarij ubijajo goloba
v modrem **oknu jutra**.

Pajki predejo **mreže tišine**.
človeka ni nikjer.)

(Zasl, 43–44)

(c) In **žalost kaplje** skoz tvoje steklene kosti. (Zasl 28)

(č) V tvoja usta,
v tvoja pregrešna usta
bomo **nalili tekočega ognja**,
da te bo žgal kot tisoč vražjih poljubov.
(Zasl 42)

(d) Ko so štifitarji, prekrščevalci in drugi heretiki puntali
ljudi ter v mesečnih nočeh občevali z zdivjanimi
ženskami, ko na enem koncu dežele še niso pozabili,
da »ta kurbin Primož ž nega tovariši pridiguje, de
divica Marija je ena kurba bila«. (Jasl 19)

(e) Kdor tava, ptice lovi, otroke od hiše podi, kdor teh
čistih duš ne ljubi, ta v duši trpi. (Jasl 21)

»vse dokler se ni poslušalčeva utrujenost preobrnila v
nejevoljo, **nejevolja** v **zlovoljo**« (Hasl 9)

In deinen Kopf werden wir ein Nest
für **fiese Wiesel** graben.
Tot wird deine Freude sein,
in deinen Augen ein Grab.
Sein Gedächtnis haben sie auf Speere gespießt,
sein Herz drehen sie über dem Rost.

(Drei Raben töten eine Taube
im blauen **Fenster Morgen**,
Die **Spinnen spannen Netze Stille**.
Kein Mensch weit und breit.)
(Zadt 35)

Und **Trauer tropft** durch deine gläsernen Knochen.
(Zadt 19)

In deinen Mund,
in deinen sündigen Mund
werden wir **flüssige Feuer flößen**,
damit es brennen wird wie **tausend Teufelsküsse**.
(Zadt 33)

Als Stifter, Wiedertäufer und andere Ketzer die
Menschen aufwiegelten und in mondhellen Nächten
mit rasenden Weibern verkehrten, als man in dem
einen Winkel des Landes noch nicht vergessen hatte,
daß »dieser Hurensohn Primus und seinesgleichen
prediget, die Jugfrau Maria sey eine Hur' gewesen«.
(Jadt 20)

*Wer Wege fehlt und Vögel leimt, wer Kinderspiel vom
Haus vertreibt, ein Feind ist dieser Engel rein, der
leidet in der Seele Pein.*
(Jadt 22)

In končno sem hotel na kratko orisati še problem medbesedilnosti. Ponazoril bi ga s prevodom naslova svojega referata. Rešitev *Stilblüten aus heimischen und fremden Fluren* bi sicer bila kar ustrezna. Toda kako prevesti intertekstualni namig na znamenito zbirko Antona Janežiča *Cvetje iz domačih in tujih logov*, ki je za slovensko literaturo in (prevajalsko) kulturo zgodovinskega pomena. Verjetno bi bilo to mogoče le s komentarjem, ki bi neslovenskemu bralcu približal problematiko prizadevanja za slovensko prevajalsko kulturo in njeno zgodovinsko razsežnost.

Zadnja ugotovitev pa naj bi bežno opozorila na možnost, da lahko prevajalec v skrajnem primeru in z dobro mero okusa seže tudi po tem sredstvu, se pravi, da šteje tudi komentar med uveljavljene prevajalske postopke.

II.

Z analizo literarnih prevodov sem hotel začeti zato, ker gre pač za najzahtevnejše področje prevajalske dejavnosti, kjer lahko jemljemo modelne primere za reševanje problemov v drugih vrsteh.

Da pa ne bi pustil ob strani tiste druge, rekel bi rutinske ali, če hočete, obrtniške plati prevajalstva, sem nameraval v drugem delu vključiti v referat besedila iz vsakdanje prevajalske

prakse, se pravi različne cvetke, ki sem jih bolj ali manj po naključju nabral na poljih in pašnikih alpe-jadranskega prevajanja, ne da bi posebej stikal za njimi, besedila torej, ki so mi prišla v roke ob različnih kongresih, kot uradna sporočila, publikacije in prospekti. Mimogrede bi ob teh besedilih predstavil tudi nekaj prevajalskih trikov, na primer uporabo semantičnih blokatorjev, urejanje besedila glede na besedilno slovnico ciljnega jezika in podobno.

Toda bolje bi bilo, če tega ne bi storil, kajti nenadoma se je začela prvotna zasnova referata podirati. In vsakem koraku sem namreč naletel na prevajanje, ki dobbesedno prevzema izhodiščno strukturo besedila, ne da bi se prevajalec vsaj za trenutek vprašal, kaj pravzaprav pomeni (9):

(9)

Potkrijepljena reakcijom na rezultate tako ostvarenih projekata

Bestätigt durch die Reaktion auf die Resultate der so verwirklichten Projekte

i sve češće prisutnom potrebom zaštite okoliša,

und dem immer öfter gegenwärtigen Umweltschutz,

u zakonodavstvu Hrvatske propisana je 1980. god.

wurde i.J. 1980 in der Gesetzgebung von Kroatien

u okviru »Zakona o prostornom planiranju i uređivanju prostora«

im Rahmen des Raumplanungs- und Raumordnungsgesetzes,«

izrada »Studije o utjecaju na okoliš« (SUO)

die Ausarbeitung der Umweltverträglichkeitsprüfung (SUO),

za objekte čijim bi se građenjem ili upotrebom

für die Vorhaben vorgeschrieben, dessen Aufbau oder Benutzung

mogla narušiti vrijednost okoliša, a ista prethodi izdavanju lokacijske dozvole

die Umweltwerte stören könnte, und dieselbe geht dem Erstellen einer Standortlaubnis voraus,

i služi kao izvor podataka za utvrđivanje uvjeta zaštite okoliša.

und dient als Datenquelle für das Feststellen der Bedingungen des Umweltschutzes.

(Odak/Simončić, Izkustva na studiji o utjecaju na okoliš, travanj 1992)

Da to ni zlobno izbran vzorec, dokazujejo še druga mesta istega prevoda (10), ki, žal, niti ne sodi med najslabše, kar sem jih v zadnjih dveh letih videl na različnih konferencah Alpe-Jadrana:

(10)

(a) Iz analize izrađenih studija u proteklom razdoblju, osim zadovoljstva zbog njihovog sve šireg prihvaćanja, iskristalizirale su se i primjedbe uvažavanje kojih će doprinijeti kvaliteti, a naročito svrsishodnosti, te je u pripremi postupa izmjena i dopuna nekih odredbi u »Pravilniku...«.

Aus der Analyse der ausgearbeiteten Umweltverträglichkeitsprüfung im vergangenen Zeitraum haben sich außer der Zufriedenheit über ihre immer weiteren Annahmen auch Bemerkungen auskristallisiert, dessen Aneignung der Qualität und vor allem der Zweckmäßigkeit beitragen werden, so ist in der Vorbereitung ein Änderungs- und Ergänzungsverfahren einiger der Bestimmungen der »Dienstvorschrift...«.

(b) Smatrajući ... da je ucrtavanjem u prostorni plan, sadržaj određen na predviđenoj lokaciji ili trasi, investitor pristupa realizaciji ne računajući na negativan ishod

Annehmend ... daß mit dem Einzeichnen in den Raumplan, der Inhalt für die Realisation des vorgesehenen Standortes oder Trasse bestimmt ist, nähert sich der Investor der Realisation nicht rechnend auf einen negativen Ausgang.

Skušal sem se tolažiti: prevodi za kongrese pač nastajajo v naglici, prevajalci vedó, da jih razen udeležencev ne bo videl nihče drug, na kongresu navzoči strokovnjaki pa bodo besedilo že nekako razumeli.

Tedaj pa sem naletel na prevod besedila, ki ga je v enem najkočljivejših trenutkov hrvaške zgodovine razposlala neka hrvaška državna ustanova. Cvetk, ki sem jih nabral v tem besedilu (11–13), bi bilo dovolj za cvetličarno. Bera je tako obilna, da je kategorizacija skoraj nemogoča, saj se včasih v neposrednem sobesedilu pojavlja kar po več napak. Segajo pa od (a) napačnih (državnopravnih in političnih) terminov, (b) napačnih zložen, pridevniško-samostalniških in predložnih zvez, kolokacij in frazemov prek (c) prekrškov zoper besedilno slovnico do (č) za zvrst *uradno pismo* popolnoma neustrezne sklepne formule.

(11)

(a) aa) Sitzung des **Landtages**¹¹ der Republik Kroatien; ab) den Serben und den Angehörigen anderer **Völkergruppen**; ac) kam es zur **Verkehrsstockung** zwischen dem kroatischen Küsten- und Binnenland; ad) einen ähnlichen Fall haben wir auch im **Oberlauf des Nationalparks** Krka.

(b) ba) möchten wir auf einige wesentliche Momente der **angebrochenen Situation** des Angriffs auf Kroatien hinweisen; bb) die jugoslawische Armee ... ermöglicht die Plünderung des **Habens**, tötet und **verwundet** die **Zivilbevölkerung**; bc) ein Teil der Armee **steht direkt an** der Seite der Terroristen; bč) Die **feindseligen** Angriffe auf das kroatische Gebiet; bd) gegen die Aggression und die **gewaltige Eroberung** ihres Territoriums; be) Dank an die benachbarten **freundschaftlichen** ungarischen Gemeinden; bf) das Schaffen des **Grossen Serbien**; bg) führt sie [=die Republik Serbien] kontinuierlich einen allgemeinen militärischen, politischen, propagandistischen und wirtschaftlichen Krieg; bh) nach den **Genozidplänen** der Terroristen; bi) bereit **für die enge Zusammenarbeit** itd.

(c) ca) Kroatien hat seine Einwilligung zur Feuereinstellung gegeben, **das wurde aber** für die Eröffnung neuer Fronten in Baranja, Posawina, Slawonien und Lika **ausgenutzt**; cb) verursachten in diesen Tagen Zerstörung von Siedlungen und Verbannung zu Tausenden von Familien; cc) Kriegerische Gewalttaten und aggressive Politik gegen Kroatien werden inzwischen die Zielsetzung Kroatiens, die es erreichen will, nicht ändern können.

(č) Mit der Bitte, Ihren NN. mit dem Inhalt dieses Schreibens in Kenntnis zu setzen, **danke ich Ihnen recht schön** für die Zusammenarbeit und Ihre Aufmerksamkeit.

Temu je treba dodati še nekaj popolnoma nesmiselnih, smešnih ali nerazumljivih odlomkov (12):

(12)

(a) Es ist augensichtlich, dass die jugoslawische Armee und die Terroristen in ihren bisherigen Kriegsoperationen keine Normen des internationalen Rechtes und der Zivilisation **verehrt** haben.

(b) Die Zerstörung der Kirchen, der Krankenhäuser, der Schulen und der Kulturdenkmäler ist ein alltägliches Bild auf den Bildschirmen und in der Presse, **was** zum Kriegsverbrechen gehört.¹²

(c) Indem wir das Erwähnte vor Augen halten, ohne enorme unersetzbare menschliche Verluste zu zählen, sind die Schäden der bisherigen Zerstörungen in Kroatien **unschätzbar**.¹³

(č) Um den dauerhaften Frieden in diesem Teil Europas zu sichern, nimmt die Republik Kroatien die Deklaration der Europäischen gemeinschaft [sic] und mit ihr vorgesehene Prozedur für die Einstellung der von der aggressiven Eroberungspolitik Serbiens mit Hilfe der jugoslawischen Arme herausgeforderten Kriegsgewalt in Kroatien an sowie für die Lösung der jugoslawischen staatspolitischen Krise im Ganzen.

Ugotovitev, da je samostalniška zveza *Hilfeleistung der Republik Kroatien* v odstavku o humanitarni pomoči (13) dvoumna, ker lahko pomeni '*pomoč Hrvaške*' in '*pomoč Hrvaški*', da se torej pravzaprav ne ve, kdo komu pomaga, je morda zgolj lingvistično dlakocepstvo. Ker pa je vsebina tega odstavka za dežele, ki so Hrvaški že pomagale in ki jih Hrvaška še prosi za pomoč,

¹¹ V trenutku, ko je Hrvaška hotela postati samostojna država, jo je prevajalec/prevajalka s terminom *Landtag* postavil spet na državnopravno raven (avstrijske) zvezne dežele.

¹² Prikazovanje grozodejstev na zaslonih pač še ni vojni zločin.

¹³ Pridevnik *unschätzbar* pomeni samo in izključno *neprecenljiv*, torej naj bi bila omenjena grozodejstva nekaj pozitivnega.

naravnost žaljiva, saj se s primerjalnikom *leistungsfähigere* na ravni presupozicije trdi, da je bila pomoč dotlej neučinkovita (kar je morda celo res, vendar v zahvalnem pismu časa takega vendar ne bomo trdili), je ta prevod še posebno pikanten:

(13)

Angeregt davon drücken wir unsere Ueberzeugung aus, dass ... die Mitglieder ... neue Möglichkeiten für umfangreichere, organisierte und *leistungsfähigere* Hilfeleistung der Republik Kroatien in ihrem Kampf gegen die Aggression, für die internationale Anerkennung ihrer Souveränität und bei der Beseitigung enormer Kriegsschäden und -folgen **erfinden** werden.

Še sem se tolažil: dnevi so bili pač burni, telefaksi in pisma so kar tako frfotali med uradi in agencijami, prevajalci niso več vedeli, kje se jih drži glava. Rekel sem si tudi: morda sploh ni bilo prevajalca pri roki in morda je pismo v tujem jeziku napisal kar politični funkcionar sam. Ne, ne, sem si ugovarjal, to pač ne bo držalo, saj ga ni mogel napisati v vseh jezikih, v katerih je bilo razposlano, in verjetno imajo ministri in podobni funkcionarji pomembnejše opravke od pisanja pisem v tujih jezikih. Verjetno so prevod v naglici zaupali kar tajnici, ki dela ni mogla odkloniti, ali kaj podobnega. Ne in trikrat ne, sem sklepal, v tako kočljivih trenutkih postaja vprašanje prevoda tudi vprašanje politične odgovornosti, tako naiven vendar ne more biti nihče ...

Domnev in odgovorov ni hotelo biti konec.

Pa si oglejmo drug tip besedil, sem si dejal, besedil, za katera je na voljo veliko denarja in časa, za katera so verjetno poiskali najboljše prevajalce, saj so se, če so zares dobri gospodarji, morali zavedati, da je uspeh akcije odvisen od pragmatične uspešnosti besedila. Tam bom vendar našel profesionalnost, ki je značilna za gospodarstvenike in poslovneže, ki vsak dinar, vsak tolar ali dolar, vsak šiling in vsako marko trikrat obrnejo, preden se odločijo za naročilo. Skratka, odločil sem se za kratek pregled prospektov in drugih reklamnih besedil.

Da bi me strela. Spet sem nasedel svoji naivnosti, saj to meji že na profesionalno deformacijo! Predstave o velikem svetu reklame in PR, kot se temu tako lepo reče po slovensko, so eno, resničnost pa nekaj drugega. Ali, kot je zapisal že gospod dvorni svetnik Goethe, ki si je, mimogrede povedano, precej belil glavo tudi s prevajalstvom: »*Grau mein Freund ist alle Theorie ...*«

Pravzaprav bi me pred takim naivnim razmišljanjem morala posvariti že diplomatska naloga o italijansko-nemških turističnih prospektih, s katero sem se ubadal. V njej je avtorica (Göri 1992) navajala obilico pravopisnih, slovničnih in prevajalskih napak, kar precejšen del prevodov pa je morala uvrstiti med popolnoma nerazumljiva besedila (14).

(14)

Mani esperte dell'artigianato abruzzese possono offrire anche al turista più esigente una varietà di scelta, per conoscere ed acquisire un pezzo dell'Abruzzo che sa di tradizione e di antico, espressione di una civiltà in cui il gusto estetico rimane vivo. (Göri 1992, 95)

Die erfahrenen Hände der abruzzischen Handwerker bieten so auch dem anspruchsvollsten Touristen eine große Vielfalt der Wahl, um ein Stück der Abruzzen kennenzulernen und zu kaufen, das von Traditionen und von Antiken zeugt und das der Ausdruck der Kultur ist, in der der ästhetische Geschmack noch lebendig ist.

Preostale napake (15), ki jih je zbrala, so bile na las podobne tistim, ki sem jih v obrambi prevajalcev hotel podtakniti neki tajnici v neki hrvaški ustanovi: poleg slovničnih napak še (a) nesmiselno prevzemanje besednega reda (b), napačne kolokacije (c), neustrezno besedišče (č) in (d) prekrški zoper besedilno slovnico z dokaj smešnim učinkom.

(15)

(a) Ad Arquata da vedere la svettante rocca medievale con merlature ghibelline della regina Giovanna. (n. n. n. 101)

(b) vari villaggi di Oyace, dominati dallo svelto campanile. (n. n. m. 111)

(c) il Ducato di Urbino fu ereditato dai della Rovere, che nel 1512 anettavano anche Pesaro, dove transferivano la lora dimora abituale. (n. n. m. 117)

(č) una località tutta da scoprire dal lato turistico. (n. n. m. 123)

(d) L'imponente struttura attuale ... è a forma quadrangolare con torri cilindriche ai lati e un mastio centrale. E famosa la sua ultima castellana, l'avvenente Anna Malaspina, inviata in missione diplomatica in Francia a conquistare il cuore di Filippo XV. E di proprietà privata. (n. n. m. 100)

In Arquata gibt es die hochaufragende, mittelalterliche Burg mit **Schwalbenschwanzinnen der Königin Johanna**.

den verschiedenen Oyace-Döfern, die von dem **flott-en** Glockenturm beherrscht werden.

ging das Herzogtum von Urbino durch Erbschaft auf die Familie Della Rovere über, die sich 1512 auch Pesaro **einverleibten**, wohin sie ihre gewöhnliche **Bleibe** verlegten.

eine **Lokalität**, die vom Tourismus noch zu erschließen ist.

Der imposante heutige Bau hat eine viereckige Form mit runden Ecktürmen und einem zentralen Hauptturm. Berühmt ist seine letzte Schloßherrin, die schöne Anna Malaspina, die in diplomatischer Mission nach Frankreich geschickt wurde, um das Herz Philipps des II zu erobern. **Es** befindet sich heute in Privatbesitz.

Sum, da bo podobno veljalo za italijanske prospekte v Avstriji, se je hitro izkazal za utemeljenega, takoj ko sem polistal po brošuri o Gradcu iz leta 1991 (16):

(16)

Friedrich (III) hat wenig Macht, aber auch kein Geld. Vielleicht ist er deshalb so sparsam gewesen.

Federico ha poca potenza e ancor meno denaro. Ed è forse per questo che è stato così parsimonioso.

Odložil sem prospekt kot vroč kostanj. Tolažba, ki sem jo še vedno iskal, je plahnela, toda kljub temu sem še našel argument, podoben tistemu, h kateremu sem se zatekel v zvezi s pismom hrvaške države ustanove: to so pač majhna mesteca, v katerih župan in njegova tajnica odločata o tem, kdo bo kaj prevedel, ker gre za besedila, ki so namenjena bolj krepitvi lastne samozavesti kot turistični reklami. To še niso tisti pravi, zaresni PR-profesionalci, sem si dejal, ki vedó, kaj je reklamno besedilo.

Tedaj mi je prišla v roke knjiga o turistični velesili, o Benetkah (17), in tudi ta poslednja tolažba se je razblinila v nič:

(17)

(a) Uno dei maggiori Stabilimenti dei Bagni a Venezia, risale al 1833, e fu opera del Dott. Tommaso Rina, che si preoccupò di dare copertura ed assistenza ai suoi concittadini desiderosi di bagnarsi nelle acque della laguna, lì, dove erano più pulite.

Eine der grössten Badeanstalten in Venedig ist auf 1833 zurückzuführen. Das Werk ist dem Arzt Tommaso Rina zu verdanken. Sein Ziel war es, **seinen Mitbürgern**, die sich in sauberes Lagunenwasser tauchen wollten, **ärztlichen Beistand und Deckung** zu gewähren.

(b) Dove cioè le frenesie delle ore che scoccano e dei tempi che inesorabilmente scadono sono dolcemente attenuate da una tradizione, che impone una dimensione più umana di quei ritmi di vita propri della civiltà contemporanea. baldanello-compagnol, Venezia, ieri - Venezia, oggi. Udine 1980.

Da mit wollten man sagen, dass die Geistesstörungen der Stunden, die schlagen, und der Zeiten, die unerbittlich verfallen, von einer Tradition, die eine mehr menschlichen Dimension als die Lebersrythmen der neuesten Zivilisation auflegen, mit Sanft mildernt sind.

Še in še bi lahko našteval, spet ena cvetka lepša od druge. Ni strani, ni odstavka, ki bi bil brez bolj ali manj smešne napake. Toda postajal sem utrujen, ni se mi več ljubilo. Saj človek res ne ve več, za katerega teh prevajalskih biserov naj se odloči.

Tak imeniten zgled, kaj bi se čudil, seveda obvezuje tudi deželo na sončni strani Alp. Bilo bi čudno, če Benetk ne bi posnemali tudi v Sloveniji.

Nisem dolgo brskal. Vzel sem prvo publikacijo o Sloveniji s knjižne police, prelepo opremljeno brošuro »*Willkommen in Slowenien*«, ki jo je leta 1988 izdal Republiški komite za informiranje v 25.000 izvodih. Bera – najbolj značilne cvetke so zbrane v točkah od (18) do (20) – je bila (žal) spet preobilna, tipološko pa povsem podobna beneškemu vzorcu. Pa so Slovenci res svetovljani, sem si mislil, kako se znajo predstaviti (18). Le kdo jim bo vse verjel?

Da so (a) vrli Idrijčani škratoma vsak dan nastavili kahlico s hrano¹⁴, da bi zvedeli, kje so zlate žile, bo verjetno le obrekovanje, ki izvira iz zavisti sosednjih vasi in mest. Imajo pa prav zares in vsi Slovenci nekatere lastnosti, o katerih se jim verjetno niti samim ne sanja. Bili naj bi (b) na primer tako napredni, da so že v 8. stoletju imeli svobodomislece, ki pa so jih salamenski tujci takoj poklali. Da se radi prerekajo, to bo že res, ampak da (c) potrebujejo več sto let, da dosežejo soglasje, bo verjetno tudi dobrim poznavalcem slovenske duše novo. Osebo me je najbolj motilo, da ponekod dobimo vtis, kot da bi bili Slovenci tudi (č) škrti, ker očitno spirajo olje s solate, da bi ga imeli za večkratno uporabo. Čudno se mi je tudi zdelo, da (d) morajo umetniki kar sami prikazovati – in ne razstavljati – svoje slike, da (e) pomembni skladatelji, kot so Ramovš in drugi, posedajo po diskotekah in da (f) morajo zdravniki sami šofirati rešilne avtomobile. Predvsem pa dvomim, da bi kdor koli mogel verjeti, da (g) razpolagajo celo s helikopterji, ki pomagajo oskrbovati ranjence.

(18)

(a) deshalb stellte man [= den Schratten] auch jeden Tag ein **Töpfchen** mit Nahrung hin. (Willkommen 1988, 26).

(b) Gegen die Christianisierung gab es mehrere Aufstände der heidnischen **Freisinnigen**, die aber der Reihe nach alle niedergeschlagen wurden. (n. n. m. 24)

(c) die hundertjährigen Bemühungen der Slowenen um eine **Einigung**, die sich Slowenien erst während des Volksbefreiungskrieges erkämpft hat (n. n. m. 13)

(č) Eine Eigenheit der Kochkunst in Primorska sind vor allem einige Pasteten¹⁵ (Teigwaren); Eintöpfe¹⁶, ... Gerichte vom Wild und aus Pilzen, sowie die **oftmalige** Verwendung von Olivenöl. (n. n. m. 89)

(d) Slowenien ist mit mehr als 300 großen und kleinen Ausstellungen übersät, in welchen neben den heimischen auch fremde¹⁷ Künstler ihre Werke zeigen (n. n. m. 38)

(e) Von jenen die heute komponieren, wird in den Diskotheken *Lojze Lebič, Uroš Krek, Primož Ramovš, Jakob Jež, Alojz Srebotnjak, Pavle Mihelčič* zu finden sein. (n. n. m. 40)

(f) Zwei Ärzte sind Tag und Nacht einsatzbereit, um mit dem Rettungsauto an den Unfallort zu fahren. (n. n. m. 69)

(g) Bei dringender medizinischer Hilfe an entfernten Verunglückten hilft auch ein Hubschrauber mit. (n. n. m. 69).

Pozoren bralec, ki bi zlobno zlorabil svoje jezikovno znanje, bi iz presupozicij in kontekstualnih razmerij razbral še marsikatero drugo prijetno ali neprijetno lastnost (19), na primer (a) izredno spolno aktivnost, nekoliko zlobnejši celo, da imajo Slovenci (b) profesionalce/-alke, ki najstarejšo

¹⁴ Prevajalec je verjetno bral *Pepelko*, kjer je našel stavek »Die guten ins Töpfchen, die schlechten ins Kröpfchen«, pa si je rekel: »Kar je prav Pepelki, naj bo tudi slovenskim škratoma.« Žal je pri tem spregledal zvrst in starost besedila.

¹⁵ Tudi če prevajalec ni vedel, da *pašte* niso *pastete*, ker pač nikoli ni bil na Primorskem, bi ga morala motiti vsaj opomba v oklepaju.

¹⁶ Nem. *Eintopf* nima množine; *Eintöpfe* bi bili kvečjemu enolonci; kaj pa naj bi to bilo, živ krst ne ve.

¹⁷ Zdi se, da so slovenski puristi nalašč izbrili slovenske tujke s predpono *ino-*. Kako naj zdaj brumni prevajalci vedo, kdaj so umetniki zares tuji (*fremd*) in kdaj samo iz tujine (*ausländisch*)?

obrt opravljajo popoldne, še posebej zlobni pa bi v Slovencih in njihovih prednikih videl kar (c) ljudožerce.

(19)

(a) aa) [die Revolution war] der allerbreiteste, spontanste und gleichzeitig willentlich organisierte selbstverwaltende Akt und eine Bewegung der breitesten Massen.« (n. n. m. 52)

ab) Wo immer sich Slowenen ansiedelten, entwickelten sie sich in funktionierenden ethnischen Gruppen. Heute gibt es weltweit mehr als 1500 aktive Vereine ... Auch in westeuropäischen Staaten sind Slowenen angesiedelt und auch hier vereinen sie sich in verschiedenen Clubs (n. n. m. 33)

ac) und nebenbei muß gesagt werden, daß sich die Bewohner Sloweniens vieles selbst machen. (n. n. m. 66).

(b) Neben diesen gibt es noch an die 11.000 Träger des ergänzenden »Nachmittags«-Gewerbes, die das Leistungsangebot wesentlich vervollständigen. (n. n. m. 66)

(c) ca) Die Anfänge der Besiedlung reichen sogar in die alte Steinzeit.¹⁸ Das beweisen Menschenreste aus dem Paläolithikum (22).

cb) Einen Teil des Heimatwerkes¹⁹ werden wir auch in Spezialgeschäften des Unternehmens DOM finden. (88)

cc) So wie ganz Slowenien seiner kulturellen Struktur nach bunt und verschiedenartig ist, so ist es auch vielfältig an Weinen und gebrannten Getränken ... oder den Erzeugnissen slowenischer Schlachtung. (n. n. m. 88)

Čim dalj sem listal, tem več takih in podobnih predstav se mi je vsiljevalo ob branju besedila (20). Nisem vedel, ali naj se smejem ali naj jočem. Šele ko sem videl, da prevajalec ne pozna niti (a) izvirnega naslova znamenite *Slave vojvodine Kranjske*, sem se prvič nevoljen vprašal, ali nima niti osnovne zgodovinske izobrazbe in niti enega priročnika v delovni sobi. Ko sem še ugotovil, da je (b) iz znamenite vaške situle napravil kar »Dorfsitule« in da je (c) Slovenijo že pokopal, ker je predzadnjemu poglavju dal naslov nekrologa, sem – zdaj že domala obupan – nehal sredi izpisovanja in bil vesel, da sem moral na neki kongres na Koroško.

(20)

(a) Der Polyhistor und Schriftsteller Baron Janez Vajkard Valvasor (1641-1693) schrieb ... das berühmte Werk »Slava vojvodine Kranjske« (Der Ruhm des Herzogtums von Kranj). (n. n. m. 26)

(b) Unter diesen [Ausgrabungen] ist die schönste eine *bronzene Dorfsitule*²⁰ ..., die wegen ihrer außerordentlichen figuralen Motive eines der schönsten je ausgegrabenen Denkmälern ist. Jetzt wird sie im Nationalmuseum in Ljubljana **aufbewahrt**. Eine vergrößerte **Replik** gibt es aber auch in Vače. Sie ist aus **Bronze-Blech** gefertigt und ungefähr 24 cm hoch. (n. n. m. 12)

(c) Zum Gedenken an das Land und seine Menschen. (n. n. m. 88 ff.)

Mislil sem, da se bom na poti v rodno Koroško lahko otesel more, ki me je ob tem prevodu začela mučiti. Bridko sem se zmotil. Ko sem se namreč približeval Celovcu (ali Klagenfurtu, kot mu pravijo pridni kupci iz Slovenije), sem na pročelju neke banke ob Velikovski cesti poleg *Cambio valute* nenadoma zagledal tudi del slovenskega napisa: »denar«. Kot v nič se je razblinila vsa mora: glej no, sem se razveselil, pa so celovski trgovci vendarle spoznali, da tudi slovenski denar ne smrdi, in so se opremili s slovenskimi napisi. Toda kri mi je zastala v žilah, ko sem prebral ves napis:

Mena denar

¹⁸ Če je prevajalec že spal med poukom zgodovine, bi ga vsaka enciklopedija poučila, da v nemščini obstaja samo termin *Altsteinzeit*.

¹⁹ Heimatwerker je – čeprav živ vrag ne ve, kaj naj bi ta beseda pomenila – zaradi sufiksa lahko samo oseba, ki jo po delih prodajajo v DOMU.

²⁰ Ne glede na to, da *vaška situla* z vasjo nima nič opraviti, niti končnica in s tem tudi spol v nemščini nista pravilna, da ne omenjamo drugih štirih s polkrepkim tiskom označenih napak, ki jih najdemo v tem kratkem odlomku. Človek mora biti slep, če v tem sobesedilu ne poveže Vač z *vaško situlo*.

Ves besen sem se vračal v Gradec. Kako se lahko dogaja, da ob vpadnici iz Podjune, kjer se dan za dnem vozijo številni Slovenci, neumorni borci za narodne pravice, da tako rekoč njim v posmeh – ali pa računajoč z njihovo slepoto – tako pačijo jezik svojih sodeželanov, ne da bi završalo od ogorčenja po slovenskih dnevnikih in tednikih.

Samogibno sem pospešil vozilo, kot bi bežal pred to jezikovno pošastjo. Pa le ni tako slabo živeti na štajerskem in posnemati tri japonske opice. Toda doma me je čakalo še hujše presenečenje: po telefaksu je prifrftala reklama neke madžarske agencije za jezikovno izobraževanje in prevajanje (21):

(21)

UNSERE LEHRKURSEN FÜR KAUFLEUTE, ANFÄNGER UNTERNEHMER, KORRESPONDENTEN UND MANAGER

1. LEHRSTOFF DER LEHRGÄNGE FÜR ALLGEMEINEN UNTERNEHMEN- BEARBEITER

Aussenhandels-Kenntnisse für Anfänger Unternehmer . Rechtsvorschriften der neuen Steuerungsthemen. Buchhaltungs- Steuerungsthemen ... die Grundkenntnisse der Hostessbildung...

Nach der erfolgreichen Prüfungen bekommen die Studenten Ausbildungsdokument.

3. MANAGER-AKADEMIE

Dieses speziellen Unterichtsform – das wird von erfolgreichen Fachleuten, ungarischen und ausländischen Fachleute, Professor beginnt vom 2.September 1992

Wir anbieten diese für alle Anfänger und geübten Fachleute, für Managerleute zur Organisation von Konferenz. Nach der Anmeldung bekommen die Interessenten die eingehende Thematik und laut Ihre Bedürfnisse werden wir die alternative Lehrstoffe zusammenstellen. Nach dem Lehrgang wird eine bestätigung und nach einer erfolgreichen Prüfung ein Dokument herausgestellt. Das Programm der Management Akademie ergänzt wird, aber man auch an speziellen ausgelegten Lehrgänge teilnehmen kann.

4. AUSGELEGTE, SPEZIELLE SPRACHLEHRGÄNGE

(Diese werden das Programm der Management Akademie ergänzen, aber auch separat besuchen werden kann). Für Geschäftsfachleute ...werden diese zusammengestellt, mit Fachleute von dem Aussenhandel, **die an einer Muttersprach- Niveau** lehren. Die Bedürfnisse werden in der Reihe der Anmeldungen zusammengestellt...

5. DOLMETSCHERDIENST

Wir unternehmen diese auf englischer, deutscher, französischer, russischer, polnischer, spanischer, portugal, rumänischer, finnischer, schwedischer, chinesischer, koreanischer Sprache, zur Übersetzung, Geschäftsunterzeichnung und Veranstaltung. Typen: Begleitungs- und Fachübersetzung.

6. WIR UNTERNEHMEN WEITERHIN

Programmorganisation für ausländischen Partners, Hostessbedienung, Organisation Reisen mit Mikrobus, Organisation Konferenz, Symposium, weiterhin Organisation Ausstellungen und Verwirklichung.

Tedaj sem v sveti jezi sklenil, da ne bom govoril niti o cveticah niti o cvetkah, ampak bom pred kompetentnim občinstvom jasno in odločno postavil vprašanje o plevelu, ki se vse bolj razrašča po Alpe-Jadranu.

Kaj, se moramo vprašati, kaj pomagajo vse lepe teorije prevajanja, kaj pomagajo napotki, kaj pomagajo vse šole, če pa dober del prevajalske dejavnosti poteka mimo vseh pravil?

Kako se lahko dogaja, da se skozi okno pomečejo milijoni za tiskanje dragih in pisanih prospektov, pri prevajalcih pa se varčuje? Kako se lahko dogaja, da si mlada nastajajoča država, kakršna je Hrvaška, ki bi se morala na vse kriplje truditi, da si v svetu ne pridobi samo priznanja, ampak tudi spoštovanje, privoščiti tako besedilo? Kako se lahko dogaja, da vladne in polvladne ustanove izdajajo brošure o svojih mestih, deželah in ljudeh, jih na veliko delijo tujim gostom, hkrati pa ne poskrbijo niti za kolikor toliko dostojno jezikovno obliko. Kako se končno lahko dogaja, da neka agencija, ki hoče delovati kot jezikovnoizobraževalna ustanova in ponujati prevajalske

storitve, tako diskreditira prevajalsko delo in nekaznovano razpošilja jezikovno naravnost kriminalno reklamo?

Kje, kje vendar so varuhi jezikov v naših družbah in kulturah, ki se sicer prerekajo za vsako pikico na i-ju?

Očitno je tu nekaj narobe. Narobe ne samo s prevajalci! Kajti zgrešeno se mi zdi, da uperjamo prst v grešne kozle, ki pač opravljajo svoje prevajalsko delo, kakor vedó in znajo in dokler jim družba to dopušča. (Zato v svojem prispevku načelno nisem navajal imen prevajalcev, čeprav so mi seveda večinoma znana.)

Pravilneje se mi zdi, da se kot prevajalci in kot odgovorni člani družbe vprašamo, kje so globlji in strukturni razlogi za to, da se takim pojavom nihče in odločno ne upre. Zakaj se pravzaprav iz zgrešene kolegialnosti vsi ravnaajo po načelu *vrana vrani oči ne izkljuje*?

Skušal bom orisati nekaj temeljnih razlogov.

1. Domala v vseh kulturah so očitno razširjene napačne in primitivne predstave o prevajanju, ki so se s pomočjo naših izobraževalnih ustanov globoko zagrizle v zavest povprečnih govorcev in s tem tudi naročnikov.

Očitno prevladuje mnenje, da se prevajajo le posamezne besede, urejene kvečjemu v stavke, da je te besede in stavke ne glede na njihovo vpletenost v besedila, jezike in kulture mogoče v razmerju 1 : 1 prekodirati v ciljni jezik. Niti v akademskih krogih, morda z redkimi izjemami, se še ni uveljavilo preprosto spoznanje, da je najmanjša celota, v kateri se oblikuje prevod, besedilo z vsemi svojimi zapletenimi odnosi v makro- in mikrojezikovnem prostoru, v makro- in mikro kulturi.

Glede tega se alpsko-jadranski prostor kljub kulturni pestrosti, ki bi ga morala siliti v resno soočanje s to problematiko, ne razlikuje od drugih evropskih okolij.

2. Drugi razlog je – vsem lepim besedam in izjavam navkljub – prav gotovo pomanjkanje spoštovanja do sosednega jezika, ki pa je po svoje spet izraz površnega odnosa do lastnega.

Pri majnih narodih, kot so Slovenci, je ta odnos še posebej krčevit in niha med puristično ozkosrčnostjo, solzavo zaljubljenostjo in mitologizacijo jezika na eni ter podcenjevanjem funkcionalnih zmogljivosti in zatajevanjem materinščine pri mednarodni komunikaciji na drugi strani.

Ta lastnost, ki bi jo na podlagi subjektivnih in znanstveno nepreverjenih izkušenj štel kar med etnopsihološke lastnosti pridnega Slovenca, zavaja k nenehnemu pačenju v tujih jezikih tudi v situacijah, v katerih jezik nima zgolj komunikativne, ampak predvsem reprezentativno funkcijo. Nesproščen odnos do jezika – pa tudi vse bolj razširjena slovenska ksenofilija – bo verjetno razlog za včasih že kar ponižujoče dejstvo, da se večina naročnikov – predvsem pri ustnem prevajanju – zadovolji s katero koli, tudi s podstandardno prevajalsko storitvijo.

Navedena krčevitost je verjetno kriva tudi tega, da se strokovna in druga publicistika oprijema malenkostnih problemov in problemčkov, da se ne bi morala soočiti z globalnimi problemi ohranjanja svoje identitete ob sočasnem zagotavljanju globalne komunikacije.

3. Tretji in morda najbolj protisloven razlog je sorazmerno velika stopnja dvo- in večjezičnosti.

Po horizontalni in vertikalni razširjenosti dvo- in večjezičnosti se slovenska kultura gradualno razlikuje od hrvaške, bistveno pa od drugih kultur, kot so italijanska, madžarska, nemška ali, če hočete, tudi srbska, ki sodijo med izrazito monolingvalne kulture.

S svojo strukturo večjezičnosti se slovenski jezikovni prostor prav gotovo uvršča med področja z najvišjo stopnjo večjezičnosti, kar je brez dvoma ena najodličnejših potencialnih, po mojem še ne dovolj valoriziranih primerjalnih prednosti slovenskega prostora.

To, da so bile slovenske kulturne in politične elite vse do konca prve svetovne vojne dosledno dvo- in večjezične, dejstvo torej, da je prav večjezičnost eden konstitutivnih dejavnikov slovenske kulture, je vplivalo na kulturo slovenskega prevajanja tako pozitivno kot negativno.

Pozitivno zato, ker je svoje moči teoretsko lahko črpalo iz velikega rezervoarja dejansko kompetentnih dvo- in večjezičnih izobražencev, negativno pa zato, ker se je v slovenski zavesti nekako vgnezdila predstava, češ, saj lahko prevaja vsak, od mežnarja do škofa, od dninarja do grofa.

4. Četrti in dolgoročno odločilni dejavnik je pomanjkanje kulture in kritike prevajanja.

Kot vse kaže, slovenska kultura sicer ima nekaj odličnih prevajalcev in prevodov, o prevajalski kulturi kot strukturiranem pojavu in kot bistvenem delu vsake nacionalne kulture pa bi verjetno težko govorili. Tako na primer – in to bi omenil le mimogrede, na podlagi znanstveno še nepreverjenega vtisa – kljub razvejeni prevajalski dejavnosti v slovenskih založbah skorajda ne bomo našli dosledne kritike opravljenih literarnih, poljudnoznanstvenih in drugih prevodov, kar bi bil temeljni pogoj za razvoj širše kulture prevajanja.

5. Vsi doslej našteti dejavniki so sinergijsko zavirali emancipacijo prevajalcev in recepcijo sodobne teorije prevajanja.

Sodobna teorija prevajanja namreč v prevajalcu ne vidi več zgolj in samo obrtniškega pre- in potvarjevalca tuje misli (*traduttore – traduttore*), ne vidi več prevajalske dileme v odločanju med zvestimi pepelkami in nezvestimi lepoticami, ampak postulira prevajalca kot soodgovornega sooblikovalca komunikacijskega procesa, in sicer med udeleženci konkretnih komunikacijskih dogodkov pa tudi med kulturami v celoti.

Da pa bi vsaj v doglednem času tudi in predvsem v slovenskem prostoru dosegli cilj sodobnega prevajanja, ki samo sebe definira kot medkulturno udejanjanje, se bo treba čimprej organizirano in resno spoprijeti z naslednjimi nalogami:

1. široki javnosti bo treba dopovedati, kakšne so dejanske funkcije in zmogljivosti prevajanja,
2. poskrbeti bo treba za sistematično izobraževanje in izpopolnjevanje prevajalcev,
3. nujno bo treba uvesti nadzor kakovosti prevodov, da bi preprečili inflacijo slabih prevajalskih storitev, ki ne ogrožajo samo konkretnih komunikacijskih dejanj, ampak prevajalski poklic in delo v celoti,
4. vsak bo moral začeti sam pri sebi in skušati uresničiti kreativno ravnotežje med kritično samozavestjo in samozavestno kritičnostjo,
5. kultura prevajanja se bo v nekem okolju lahko razvila – to velja tudi za slovenski in širši alpe-jadranski prostor – le v stalnem interdisciplinarnem dialogu med vsemi strokami, ki se ukvarjajo s kulturo in komunikacijo, pa tudi v stalnem dialogu med prevajalci in potencialnimi partnerji, se pravi med prevajalci in družbo.

Od vsebine in intenzivnosti tega dialoga bo odvisno, ali se bodo prevajalci v konkretnem okolju lahko uveljavili kot to, kar naj bi bili, namreč soodgovorni in kvalificirani sooblikovalci komunikacijskih procesov med različnimi jezikovnimi in kulturnimi skupnostmi.

Predvsem pa kot strokovnjaki za komunikacijo ob vseh cveticah, ki sem jih nabral v alpe-jadranskih logih, ne bi smeli nikoli pozabiti, da se dobro prevajanje začne in konča s spoštovanjem svojega in tujega jezika, s spoštovanjem svoje in tuje kulture.

VIRI

Debenjak, Doris, Božidar in Primož

1992 Veliki nemško-slovenski slovar. Grosses deutsch-slowenisches Wörterbuch. Ljubljana.

Göri, Evelin

1992 Städtetourismus: Eine Analyse österreichischer und italienischer Fremdenverkehrsprospekte. Graz.

Handke, Peter

1990 Poskus o utrujenosti. (Izbor avstrijske književnosti 20. stoletja. Urednik Karl-Markus Gaub.) Klagenfurt/Celovec- Salzburg.

1989 Versuch über die Müdigkeit. Frankfurt.

Horváth, Ödön von

1987 Der ewige Spießer. (Gesammelte Werke 12 – Suhrkamp Taschenbuch.) Frankfurt.

1990 Večni filister. (Izbor avstrijske književnosti 20. stoletja. Urednik Karl-Markus Gaub.) Klagenfurt/Celovec-Salzburg.

Jančar, Drago

1978 Galjot. Roman. 2. izdaja. Murska Sobota.

1991 Der Galeot. Klagenfurt/Celovec-Salzburg.

Lipuš, Florjan

1972 Zmote dijaka Tjaža. Maribor.

Polanšek, Valentin

1963 Grape in sonce. Celovec.

Tomšič, France

1983 Slovensko-nemški slovar. Ljubljana.

1980 Nemško-slovenski slovar. 4. izdaja. Ljubljana.

Vospernik, Reginald/Zablatnik, Pavle/Prunč, Erik/Lipuš, Florjan

1985 Das slowenische Wort in Kärnten. Slowenische beseda na Koroškem. Wien.

Wahrig, Gerhard

1979 Deutsches Wörterbuch. Mit einem »Lexikon der deutschen Sprachlehre«. Sonderausgabe. Ungekürzt. Völlig überarbeitete Neuauflage. Gütersloh: Bertelsmann.

Willkommen

1988 Willkommen in Slowenien. Text: Mitja Meršol. Republiški komite za informiranje SR Slovenije.

Zajc, Dane

1990 Erdsprache. Auswahl und Übertragung aus dem Slowenischen von Fabjan Hafner. Celovec.

1984 Kepa pepela. Ljubljana (Kondor 216).

KRATICE

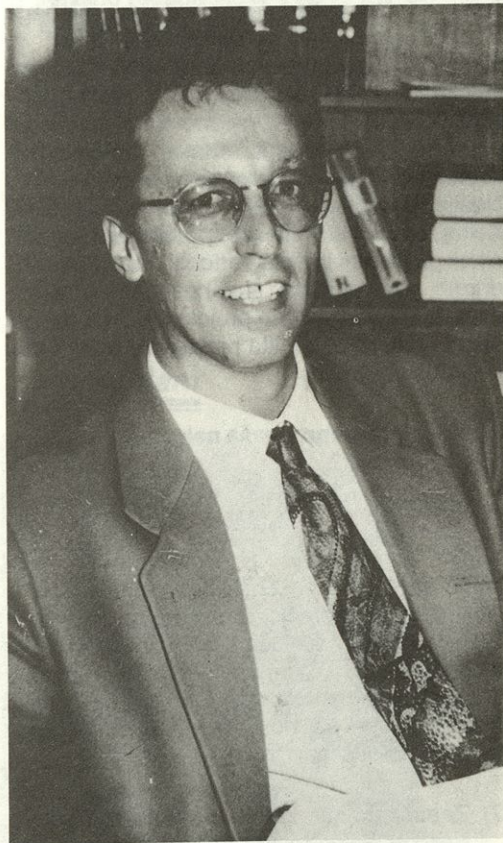
De92 Debenjak 1992
Had7 Handke 1989
Has1 Handke 1990
Hod7 Horvát 1987
Hos1 Horvát 1990
Jad7 Jančar 1991

Jas1 Jančar 1978
To80 Tomšič 1980
To83 Tomšič 1983
Wa79 Wahrig 1979
Zad7 Zajc 1990
Zas1 Zajc 1984

PREDSTAVITVE

Anton Omerza

Predstavljamo vam

Marjan Golobič

Prvič, odkar smo pred petimi leti uvedli to rubriko, predstavljamo prevajalca, ki ga trenutno ni med nami. Marjan Golobič, vrhunski prevajalec v angleščino ter strokovnjak za uporabo računalnikov pri prevajanju, je v začetku maja 1993 odšel za prevajalca in korespondenta v Bruselj, k misiji Republike Slovenije pri Evropski skupnosti.

Dovolj razlogov za predstavitev imamo, zato kar k vprašanjem.

1) Pravi jo, da ste med člani društva – Slovenci – eden najboljših prevajalcev v angleščino. Kje ste se tega naučili?

»Angleščine sem se začel učiti v osnovni šoli v Ljubljani, ko pa sem obiskoval osmi razred, smo se z družino preselili v Britansko Kolumbijo, v del Kanade, kjer živi angleško govoreče prebivalstvo, in tam sem šolanje nadaljeval ter ga končal s 'highschoolom'. Nato sem se vrnil v Ljubljano in začel študirati angleščino in francoščino. Študij sem nadaljeval na Univerzi Britanske Kolumbije v Vancouvru, kjer sem ga končal z magisterijem. Poleg tega sem v Vancouvru končal šolo za sodno tolmačenje za francoski in angleški jezik.

Moram reči, da sem se med formalnim izobraževanjem o prevajanju največ naučil v Kanadi, saj so me učili profesorji, ki so doktorirali iz prevajanja.«

2) Vem, da ste doma trojezični, to velja tudi za otroka. Kako je prišlo do tega?

»Za trojezičnost v družini se je odločila žena ob rojstvu najinega prvega otroka. Zdaj sta otroka stara 13 in 7 let. Z materjo in med seboj govorita angleško, meni pa odgovarjata slovensko, čeprav ju že od rojstva dosledno nagovarjam v francoščini. Razlog za to, da francoščine ne obvladata aktivno, je bržkone ta, da sem bil v njuni zgodnji mladosti leto dni odsoten (služil sem vojaški rok), pa tudi to, da se žena več ukvarja z njima kot jaz. Z ženo se pogovarjava v slovenščini, le kadar se razjezi, začne uporabljati angleščino, sam pa mirno in argumentirano izražam svoja stališča kar v maternem jeziku.«

3) Bili ste med prvimi prevajalci, ki so začeli delati z računalnikom. Povejte kaj več o tem pa tudi kako vam računalnik služi danes?

»O uporabi računalnika pri prevajanju sem začel sanjariti že leta 1980, ko sem bil še v Kanadi. Kmalu po prihodu domov sem kupil računalnik in ga začel s pridom uporabljati pri delu. Moja učinkovitost se je s tem potrojila, početverila. Od takrat se je uporaba računalnikov na vseh področjih tako povečala, da si noben prevajalec, ki kaj da nase, ne bi smel več privoščiti prevajanja s pisalnim strojem. Takemu prevajanju šaljivo pravim 'kamena doba prevajanja'. Seveda se je postopek prevajanja z računalnikom od takrat precej spremenil. Zdaj lahko pošljemo prevod neposredno iz računalnikovega spomina prek telefonske linije v naročnikov računalnik ali telefaks. Tudi programska oprema se je v zadnjih letih močno izpopolnila. Imamo že programe za analizo slovenskega pravopisa in skladnje, sinonimnike, dvo- in večjezične računalniške slovarje, glosarje itd.«

4) Bili ste tudi med prvimi prevajalci, ki so ustanovili svojo prevajalsko agencijo. Kako je bilo s tem?

Res je, bil sem prvi prevajalec, ki je ustanovil prevajalsko agencijo. Tega projekta sem se lotil iz čiste radovednosti, saj sem hotel ugotoviti, kako se taka intelektualna storitev, kot je prevajanje, lahko vključi v nastajajočo slovensko tržno gospodarstvo. Registriral sem podjetje MarGo d.o.o., agencijo za računalniško podprto prevajanje, najel pisarniške prostore in začel poslovati. Kmalu pa so se pojavile težave. Odnos med mano in sodelavci, prevajalci v podjetju, je bil nedorečen. Sprva naj bi mi plačevali nekakšno provizijo, potem je to zamrlo in smo delali vsak zase, le najemnino in druge stroške smo si delili. Dela je bilo čez glavo, manjkalo pa je strokovno usposobljenega kadra, ki bi zagotavljal zahtevano kakovost prevodov. Poleg tega smo imeli velike težave z neplačevanjem računov, tako da sem veliko časa porabil za administrativne zadeve, namesto da bi prevajal. Po dveh letih nisem več vzdržal psihičnega pritiska in sem podjetje preselil domov. S tem sem precej znižal

obratovalne stroške in skrčil delovno silo samo na naju z ženo.«

5) Z Alanom Duffom sta predavala na seminarjih ITTC v Bohinju. Zakaj ta center ni zaživel?

»Mednarodni center za šolanje prevajalcev ali ITTC je bil velikopotezen projekt, ki si ga je zamislil Alan Duff. Na papirju je bila to resnično genialna zamisel in Alan Duff, Boris Česen, Tone Omerza ter jaz smo se njenega uresničevanja lotili z veliko gorečnosti in požrtvovalnosti. Kmalu pa so se pojavila trenja med nami ter med nami in Geo Collegeom, zato je stvar zamrla. Vseeno nam je uspelo pripraviti in izpeljati nekaj večdnevni strokovnih tečajev za prevajalce v Bohinju in v Ljubljani. Center ni nikoli popolnoma zaživel. Nekaj odziva slovenskih prevajalcev je bilo, nikoli pa nam ni uspelo pridobiti udeležencev iz drugih regij delovne skupnosti Alpe-Jadran, kar je bil prvotni namen projekta. Morda nam ni uspelo tudi zato, ker sta prevajalski šoli v Trstu in Gradcu preblizu.«

6) Kaj je pravzaprav vaša najožja specialnost?

»Vsi pravijo, da je Slovenija tako majhna, da je specializacija pri prevajanju nemogoča. Mislim, da to ne drži. Dober prevajalec mora nujno zožiti dejavnost na dokaj ozko jezikovno ali strokovno področje. Sam sem se odločil, da bom prevajal izključno iz slovenščine v angleščino, in to bolj ali manj vse stroke. Terminološke težave rešujem s strokovnimi slovarji ali pa se posvetujem s kolegi ter z avtorjem besedila.«

7) Zapuščate nas, greste novemu izzivu naproti. Kako se ob tem počutite?

»Domače prevajalsko prizorišče res zapuščam, a samo za določen čas. Ko se je razvedelo, da grem v Bruselj na delo v misijo Republike Slovenije pri Evropski skupnosti, so nekateri kolegi v zvezi z mojim odhodom omenjali 'veliko vrzel', ki bo nastala v slovenskem prevajanju. Prepričan sem, da se bo zelo hitro zapolnila.

Seveda bom ohranil tesne stike z DZTPS in mu posredoval koristne informacije iz Bruslja,

kjer je eden največjih prevajalskih centrov na svetu.

Kako se ob tem počutim? Ta trenutek (po prvem mesecu bivanja v Bruslju) se v meni mešajo občutki velikih pričakovanj in velikega zadovoljstva, da sodelujem pri novem projektu, ki se imenuje uveljavljanje Slovenije v svetu.«

Zadnji dve vprašanji smo postavili tri mesece kasneje, ob njegovem prvem obisku v Ljubljani.

8) Kakšno računalniško opremo imate v misiji v Bruslju?

»Opremljeni smo z najmodernejšo računalniško mrežo, ki sestoji iz šestih računalniških postaj ter iz osrednje enote, ki se imenuje 'server'. Prek modema smo v neposredni zvezi z zunanjim ministrstvom v Ljubljani in si z elektronsko pošto izmenjujemo ustrezno zavarovana sporočila ter dokumente. Ta

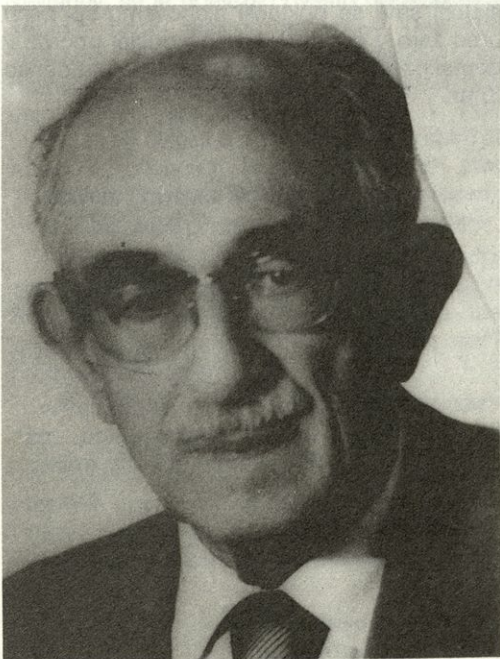
oprema je dobra podlaga za povezavo 'on line' z evropskimi bazami podatkov.«

9) Ste že vzpostavili stik s prevajalskim centrom Evropske skupnosti?

»Da. Spoznal sem slovenko Jožico Slaček, višjo prevajalko v tem centru, ki je tam zaposlena že prek dvajset let. Priskrbela mi je izkaznico za prost vstop v knjižnico in v arhive te ustanove. Upam, da se bom v bližnji prihodnosti lahko seznanil s terminološkimi bazami podatkov te ustanove, kar bo gotovo koristilo tudi našemu društvu.«

Hvala Marjan. Obljubljamo, da bomo v Mostovih objavili kak zanimiv glosar, ki nam ga boste poslali. Želimo vam prijetno bivanje v Bruslju ter uresničitev pričakovanj, ki ste jih nesli s seboj – na vašo prvo diplomatsko pot.

In memoriam

Zdenko Knez,
ekonomist in strokovni prevajalec

Dan preden je dopolnil 90. leto, je umrl soustanovitelj Društva znanstvenih in tehniških prevajalcev Slovenije gospod Zdenko Knez, ki smo ga številni prijatelji in znanci na zadnjo pot na ljubljanske Žale pospremili 6. maja 1993.

Nekaj zadnjih let po ženini smrti je preživel v Kanadi, kjer živi njegova hči Desanka, pred slabim letom pa se je odločil, da se vrne v domovino, v Slovenijo, kjer zdaj počiva poleg svojih.

Najprej je bil odličen ekonomist in zelo cenjen predavatelj ekonomskih ved, pozneje se je posvetil strokovnemu prevajanju in ima velike zasluge, da je danes to prevajanje pri nas na tako visoki ravni.

Ko sem se vrnil iz francoske Lorene in lepega Nancyja, sem ga kmalu spoznal v njegovi prevajalski pisarni na Ajdovščini nad Figovcem, kjer mu je navkljub povojni nacionalizaciji vendarle ostalo udobno stanovanje. Kot poliglot je bil sodni tolmač za vrsto jezikov: srbsko in hrvaško, nemško, nizozemsko, angleško in francosko je lepo govoril in prevajal. Pred vojno je vrsto let študiral na Nizozemskem. Prav rad mi je zaupal francoska besedila, še posebno prevode v francoščino za pokojninski zavod in besedila, ki

so nastajala ob začetkih turizma v Sloveniji. Pri tem sva se vedno cenila, sodelovala sva in se razumela.

V 60. letih se nam je skupaj z gospodi Goliasom, Verčonom, Dembskim in Župančičem, ki so prevajali predvsem strokovna besedila, porodila misel o ustanovitvi društva znanstvenih in tehniških prevajalcev. Zamisel je bila dobro sprejeta in dobrodošla zaradi velike potrebe po dobrih strokovnih prevodih, za katere Društvo književnih prevajalcev, ki smo mu nekateri pripadali, ni bilo usposobljeno. Že pri pripravah na ustanovitev novega društva smo se sestajali pri gospodu Knezu. In tako je nastalo Društvo znanstvenih in tehniških prevajalcev Slovenije (DZTPS), ki se je hitro uveljavilo. Povezali smo se tudi s sorodnima društvoma v Beogradu in Zagrebu, ki sta prav tako nastali tedaj. Zaradi dejavnosti in marljivosti predsednika društva Zdenka Kneza smo pridobivali najboljše takratne strokovnjake in jezikoslovce. Pri sprejemanju novih članov smo bili strogi, opraviti so morali izpit, s katerim smo preverjali znanje jezika in poznavanje stroke. Prav kmalu je dal gospod Knez pobudo za izdajanje revije strokovnih prevajalcev, in tako so nastali Mostovi, ki jih je brez honorarja dolga leta tudi urejal in izdajal. Pozneje sem jih prevzel sam in še danes izhajajo pod vodstvom gospoda Omerze s širšim uredništvom kot ugledna strokovna revija.

Upravni odbor društva se je pred 30 leti pogosto še vedno sestajal pri gospodu Knezu in usmerjal ter izboljševal strokovno prevajanje v Sloveniji. Večkrat smo pripravljali sestanke in predavanja za članstvo ter večere po jezikovnih skupinah.

Slovensko društvo se je medtem vedno bolj uveljavljalo tudi na jugoslovanski ravni in v začetku 80. let vodilo zvezo prevajalskih društev. Uveljavljali smo se širom po svetu – celo na Japonskem, v Južni Koreji, na Švedskem. FIT (mednarodna federacija prevajalcev) je takrat imel seje sveta tudi pri nas na Bledu.

In tako se je društvo širilo in pridobivalo vse več članov. Najeli smo prostore na Resljevi, v zadnjih letih pa smo kupili prostore na Petkovškovem nabrežju ob Ljubljani. Društvo ima zdaj v glavnem mlajše članstvo in tudi vodstvo. Starejši člani, ki smo vse to nesebično ustvarjali pred leti, odhajamo! In vendar tudi mlajši člani vedo za našo izredno aktivnost in v društvu bo ostalo zapisano, da je bil gospod Zdenko Knez najbolj zagnan med ustanovitelji DZTPS. Ko smo se poslavljali od njega, je bilo navzočih tudi nekaj mlajših članov društva in skupaj smo se poklonili njegovemu spominu pred žaro v grobnici, kjer bo odslej počival v domači zemlji med svojimi spoštovani Zdenko Knez.

PREVAJALSKA DELAVNICA

Anton Omerza, Savin Vilhar

Odmevnost posvetovanja v Portorožu

O posvetovanju v Portorožu je bilo veliko napisano v prejšnji številki, zato bomo tu predstavili le najpomembnejše statistične podatke. O posvetovanju samem naj govorijo fotografije, mnenja drugih ter drugi članki.

Posvetovanje prevajalcev Delovne skupnosti Alpe-Jadran smo začeli pripravljati avgusta 1991, organizacijski odbor je štel pet članov, mednarodni redakcijski odbor pa sedem članov. Če štejemo vse referente, razstavljalce in sponzorje, je bilo angažiranih okrog sedemdeset ljudi. Dvodnevnega programa, ki je obsegal dvaintrideset plenarnih predavanj, računalniško delavnico in prodajno razstavo slovarjev, se je udeležilo dvesto prevajalcev iz sedmih držav, kar je zdovoljiva udeležba. Tiskovne konference so se udeležili štirje predstavniki časopisnih hiš in ena televizijska ekipa. Pred posvetovanjem je bil v Delu objavljen en članek o posvetovanju, po njem pa novici v Slovencu in Primorskih novicah. Med strokovnimi revijami so članek o posvetovanju objavili Manager, Prevoditelj in FIT Newsletter.

Posvetovanje v Portorožu je uradno odprl gospod Borut Šuklje, tedanji minister za kulturo Republike Slovenije. Omeniti moramo tudi prijazne želje, ki so nam jih nekateri sporočili pred posvetovanjem.

»Predsednik dr. Drnovšek vsem udeležencem posvetovanja želi uspešno delo in prijetno počutje v Portorožu.«

2. 10. 1993

Vlada Republike Slovenije
Kabinet predsednika

»We wish you every success for the Symposium.«

24. 9. 1992

Elwyn Jones,
The British Council, Manchester

»I am sorry that other engagements will make it impossible for me to attend the

Symposium for Translators. I wish you every success with the Symposium.«

1. 10. 1992

Alan Maley, The Bell Education
Trust, Cambridge

Odmevi v tisku

Posvetovanje je imelo precejšen odmev v slovenskem tisku. Najprej je **Delo** 30. 9. 1992 v prilogi Znanje za razvoj objavilo članek Antona Omerze z naslovom Suverena država potrebuje vrhunske strokovne prevajalce. V članku so bili predstavljeni strokovni prevajalci in njihove možnosti za izobraževanje. Opisane so bile priprave na posvetovanje, pri čemer je bilo posebej poudarjeno, da smo prevajalci začeli v gospodarski komisiji DS Alpe-Jadran z novo dejavnostjo – strokovnim prevajanjem. Sledila je predstavitev programa posvetovanja, v sklepu pa so bile pridobitve posvetovanja povezane z dejavnostjo ITTC, ki pod pokroviteljstvom Gee Collegea pripravlja terminološke seminarje za prevajalce. To je bil pomemben članek, ki je ob pravem času obvestil širšo kulturno skupnost o delovanju strokovnih prevajalcev, ter o načrtovanem posvetovanju.

Vinko Zalar je v **Slovencu** z dne 10. 10. 1992 objavil kratko notico o posvetovanju, kjer je navedel glavne podatke o srečanju. Vitko Kogoj je v **Primorskih novicah** z dne 13. 10. 1992 objavil članek z naslovom Računalnik ponuja pravo besedo. Osredotočil se je le na delo računalniške delavnice, predvsem na programa BesAna in Mikro BesAna, ki ju ponuja podjetje Amebis iz Kranja. V nadnaslovu članka je te programe imenoval elektronski slovarji in programi za odkrivanje napak v besedilih. **TV Koper-Capodistria** je posnela kratki izjavi o

Prijava udeležbe v recepciji
 – kdo pravi, da ne bi bilo bolje,
 če bi bilo to »posvetovanje prevajalk«

Pred otvoritvijo –
Lidija Šega in Tone Omerza
 v pogovoru z ministrom Borutom Šukljeto,
 ki je v imenu vlade odprl posvetovanje

Tiskovno konferenco so vodili
Vladimir Ivir iz Zagreba,
Anton Omerza iz Ljubljane
in Diomira Bajc iz Trsta

Pogled v dvorano

Marjan in Marjola v akciji

**Med odmorom
Diomira Bajc in Ines Perkavac**

**Pri prodajnem pultu Oxfordskega centra
je bilo vedno živahno**

**Lidija Šega in Alan Duff
ter že utrujeni Tone Omerza**

posvetovanju v slovenščini in italijanščini, a nimamo podatkov o tem, ali sta bili predvajani. Jelka Mayer in Anton Omerza sta za revijo **Manager**, za november 1992, pripravila članek z naslovom *ln vi mislite, da obvladate nemščino?!*, kjer sta na koncu navedla glavne podatke o posvetovanju in jih povezala z uresničevanjem sklepov posvetovanja.

Kot vidimo, je bil odziv na posvetovanje v tisku kar precejšen, saj se je v dveh mesecih o strokovnih prevajalcih pisalo toliko kot prej v nekaj letih.

Zahvalna pisma

Gabrijela Vidan iz Zagreba nam je 21. 10. 1992 pisala: »Želim Vam se i ovim putem zahvaliti za sve što ste napravili da bismo se sreli tako brojni, tako međusobno zanimljivi. Zaista sam bila sretna da sam imala prilike sudjelovati na Vašem Savjetovanju.«

Dubravka Dostal, prevajalka iz Sarajeva, ki živi v Zagrebu, nam je poleg obsežnega pisma poslala tudi naslednjo čestitko: »I cannot bring you the greetings of the member of the BIH Association of Interpreters – but I am sure they would be more than happy to be in a situation to participate at useful and inspiring gathering.«

Stanka Pavuna, predsednica HDZTP iz Zagreba, se je v pismu z dne 18. 12. 1992 zahvalila: »Moram pohvaliti DZTPS zbog vrlo dobro organiziranog savjetovanja, kako stručno – tako i tehnički. Vidjelo se da je sve

vodio stručnjak za organizaciju pa vas zato pohvaljujemo i želimo da i nama pomognete u budućnosti!«

Zbornik posvetovanja smo poslali tudi gospodu **Reneju Haeserynu**, uredniku revije *Babel* in *FIT Newsletter*. Obvestil nas je, da bo članek *The Alps-Adria Region – The Links between Translators and Interpreters* (avtor je Anton Omerza) objavljen v reviji *FIT Newsletter*. Sporočil pa nam je tudi naslednje: »The Slovenian association for translators was always an active group in the Federation of Sci-tech translators associations in Yugoslavia. I suggest you to consider a reaffiliation of your new independent association in FIT.« Poleg tega nam je poslal še navodilo za včlanitev v FIT.

Sklepi posvetovanja

Ob koncu plenarnega dela posvetovanja so bili sprejeti naslednji sklepi:

1. posvetovanja bomo še pripravljali; leta 1994 bo verjetno v Italiji,
2. izobraževalne institucije v regiji se bodo povezovale,
3. sodelovali bomo pri pripravi glosarjev,
4. izdajali bilten,
5. pripravili tečaj za uporabo računalniških programov.

O uresničevanju sklepov vas bomo obvestili v prihodnji številki.

Alan McConnell Duff

P.E.N. World Congress Dubrovnik, April 19–25, 1993

The 59th P.E.N. World Congress began, effectively, on the Riva Sette Martiri in Venice, where about one third of the participants had gathered to board the "Liburnija" for our long voyage to Hvar and Dubrovnik. In a sense, this sturdy ship could be seen as a symbol of the Congress itself – a ship of hope in troubled times.

In another sense, the "Liburnija" also served as an unofficial "conference centre", a place where writers and translators could meet and talk informally on deck, and get to know one another. An Icelandic poet, a Norwegian publisher, a Ukrainian writer, a Latvian translator, and the one delegate from Liechtenstein – these were just some of the

people I met on this most unusual voyage. Unusual, because everyone on board had clearly been faced with the same question: to go, or not to go? Many had been deterred by the war situation, which inevitably overshadowed the conference but also, perhaps, gave it greater vigour and reality. As a Scottish poet remarked to me: "It's interesting that so many of the people are from the 'smaller' nations"... (He himself writes in Gaelic – a 'minority' language.) And, as if to prove his point, we were joined that moment by the sole delegate from Palestine. I mention this remark because many of those who had chosen to attend the Congress – often at great personal expense – had come, as writers, in the hope that a final Resolution would be passed condemning the outrages of the war. This, however, was not to be.

To encapsulate this Congress – this Odyssey – in a few lines is no easy task. However, the full proceedings are due to be published, and so I shall restrict myself to a few personal impressions. First, arrival at Hvar: unbelievably calm, beautiful as ever, and undamaged – at least by shells and grenades. But there is a damage which cannot be seen. The economy is almost at a standstill. **"Dobrodošli!"** was the first, warm, word I heard in the hotel. **"Već više od dvije godine ne radimo..."** From the hotel to the small Baroque theatre on Hvar. The Congress at last has begun! The speeches are strong, and long. Already the emotional temperature is rising. (One of the complaints at the Congress was that there was too little time for all the speakers to be heard.) Outside the theatre, a woman is selling lavender. People are buying from her. Perhaps the P.E.N Congress is also a reassurance that life may, one day, return to normal.

The next day, we go on from Hvar to Dubrovnik. Welcoming reception, speeches, concerts – life seems normal, on the surface. Much has been repaired in Dubrovnik, but the city still bears the terrible scars of war. On my way down the Stradun to attend the translators' conference, I trip over a hole in the once perfect paving; many windows are boarded over; the churches and palaces are half-hidden by wooden planks; walls are propped up by

beams, roofs are still half-repaired. The magnificent Knežev dvor, where the translators' meeting was held, is almost completely obscured by protecting boards. Yet, in spite of these tragic reminders of the senselessness of war, the meeting was conducted in a proper, though subdued, professional spirit.

(Note: I have left a copy of the list of participants and of the papers presented with the secretary of the DZTPS).

The official part of the programme in Dubrovnik was marked – and sometimes marred – by heated debate on questions which, in normal circumstances, would not have arisen. There was considerable criticism of the P.E.N President, György Konrad, for having suggested that the Congress should not be held in Croatia at this particular time. Many delegates were displeased that, because so many P.E.N centres were not present, the Congress was regarded as »unofficial« and therefore not empowered to pass any resolutions.

These are matters I do not wish to debate here. I prefer to concentrate on one particularly moving event in our programme – the planting of olive trees, the symbol of peace, on the island of Lokrum. Here, in the already warm sun, we gathered for a ceremony which was opened by Miloš Mikeln, Slovenian President of the P.E.N for Peace Committee. In his brief, carefully worded speech he spoke for all present when he said that we, as writers, could not turn our backs upon what is happening around us: silence is no response, we must speak out. The ceremony ended, appropriately with some hard, soft-spoken words from the representative of the newly-founded P.E.N Centre of Bosnia and Hercegovina. This centre was established during the heaviest shelling of Sarajevo. All those present were trapped in the Theatre (where the meeting was being held). Since they could not leave, they sang through the night, until the bombardment stopped... After these words, the olive trees were planted.

The next day, we set off again on the faithful "Liburnija" for Korčula, where we were greeted by young girls offering sprays of olive-leaf and wild-flowers, and by young men performing the ancient dances of the island, followed by some poignant "new" songs. Songs about the war,

yes, but gently sung. It was with this music in our ears that we boarded the boat for the last stage of our journey to Hvar. There another boat was waiting to take some of the participants on to Split, while the rest of us waited to sail back to Venice in the evening. Judging by the warmth of the farewells on the quayside, this Congress had – in spite of all the difficulties – been a success. It had kept the

spirit of P.E.N alive and had proved, most emphatically, how important it is for writers and translators to meet and exchange experience.

I should like to end by thanking the Croatian P.E.N Centre for having invited me as an official guest. I should also like to congratulate the organisers for having had the courage to hold this Congress, and for arranging it so well.

Ursula Stachi-Peier

Electronics & Translation Conference in Graz

On 23 and 24 November 1993, the *Institut für Übersetzer- und Dolmetscherausbildung der Universität Graz*, *SIETI – Secrétariat International des Étudiants en Traduction et en Interprétation*, *Infoterm*, and *Joanneum Research*, hosted a conference in Graz which was entitled *Electronics & Translation* and aimed at providing a general overview of recent developments in the field of computer-aided translation and terminology programs.

The conference attracted a large audience, and was attended by interpreters and translators, translation students and linguists from a total of 14 countries.

In his introductory paper, Prof. Prunč, head of the Graz Institute, briefly surveyed the history of machine translation. While the first generation of MT programs were based on the somewhat naive view that simple word-for-word translations would produce satisfactory results, later systems tried to simulate the complex cognitive processes which underlie the translation process. Parsers for syntactical analyses were devised, programs for semantic analyses implemented, and world-knowledge modules integrated which provide the machine with the necessary encyclopaedic knowledge. Despite the vast amount of time and effort expended on the development of MT programs, only very few commercial programs do in fact produce high-quality output. It seems that acceptable results can be achieved only if

the subject area is highly constrained (eg. TAUM-METEO, which is employed exclusively in translating weather reports). In contrast to many professional translators who are deeply suspicious of MT developments – a distrust often motivated by fears that MT systems will eventually replace them – Prof. Prunč believes that computers and human translators will be able to exist side by side. He envisages a workplace where the computer performs many tasks, especially the more repetitive ones, probably much more quickly and efficiently than the human translator, while the human translator will concentrate on those texts and tasks for which a great degree of social competence, or literary skill, is required.

Prof. Schmid from the *Institut für Übersetzer- und Dolmetscherausbildung* at Innsbruck University, tried to answer the question as to why firms continued to develop and improve machine-translation programs, even though results so far have fallen far short of expectations. One reason, she argued, was that human translators were too expensive, and took too long to complete work which was frequently of an unnecessarily high standard. Like Prof. Prunč, she stressed that computers should not be seen as potential rivals, but as a technical aid which the human translator could employ whenever he or she needed to retrieve general linguistic information, technical details or specific information on technical language,

and encyclopaedic knowledge. The initial analysis of a text, its comprehension as well as all decisions as to how the retrieved information should be employed to achieve the best possible result, would, however for the foreseeable future, have to remain the human translator's contribution to the translation process. In conclusion, Prof. Schmid listed a number of developments on which, she hopes, the future human translator will be able to rely, including more powerful word processing programs, easy access to terminology banks, extensive encyclopaedic knowledge stores, text modules, and even an expert system.

Ursula Bernhard, who works with the German National Research Centre for Computer Science, in Bonn, described her experience with different machine-translation programs (LOGOS, METAL and SYSTRAN). She named six prerequisites which she believed had to be fulfilled if the implementation of computer-assisted translation programs in a company was to be effective: (1) qualified personnel; (2) special hardware; (3) appropriate software interfaces; (4) machine-readable source texts; (5) large quantities of texts for translation; (6) suitable text types. While she did not believe that machine-translation programs constituted serious rivals for human translators, she feared that the necessarily greater specialization of human translators who work with MT programs (who, for reasons of efficiency, will increasingly concentrate on specific subprocesses of the translation process, such as pre- or postediting, entering terminology, etc.) might result in translators feeling that they are doing work for which they are too highly qualified, or that they are losing their independence.

Like Ms. Bernhard, Mr Zulic from VOEST Linz, stressed the user's point of view. He presented a comprehensive summary of his company's attempts to introduce terminology management in industrial translation services.

A more theoretical paper was presented by Siety Meijer from the Department of Computer Linguistics at Essex University, who started off by briefly summarizing the types of knowledge a successful MT program needed to have. Obviously, computers would have to be able to perform typographical and morphological

analyses (including inflectional and derivational analyses and an analysis of compounds), and syntactic and semantic analyses. In addition, however, they would also need to be able to make inferences to process discourse. Ms Meijer then went on to outline the new developments in MT, such as research in the reusability of lexical and grammatical resources, based on improvements in current linguistic-knowledge methods, the development of flexible and multi-level MT programs, which would carry out in-depth analyses only if these were necessary in order to solve a specific translation problem, knowledge-based MT, corpus-based and example-based approaches, and even statistical MT, which tries to do away completely with rule-based knowledge, replacing it with statistics or probability-based techniques.

In his paper "Parsing and Machine Translation", James Kilbury from the University of Düsseldorf discussed the computational-linguistic notion of parsing and various strategies that can be employed in parsing. He criticised current efforts for their inappropriate concentration on syntax, concluding that the real challenges for parsing lie in meaning and the lexicon, and not in odd corners of syntax.

A further important area addressed by several speakers was the domain of terminology. Dr Christian Galinski from INFO-TERM Vienna, the International Information Centre for Terminology, gave a comprehensive overview of current developments. After explaining the main terms and concepts used by terminologists and rectifying some of the more serious misconceptions about their work, Dr Galinski outlined several areas in which he felt improvements were necessary. These ranged from attempts to make termbanks and computer-aided translation programs easier to handle, to suggestions for the standardization of terminological data, which, Dr Galinski convincingly argued, was essential if data were to be re-usable, exchangeable, transparent, consistent and coherent, and of adequate quality. Above all he stressed that MT developers and terminologists ought to cooperate much more closely than they did in the past.

In her very technical and detailed report, Jennifer Pearson, from Dublin City University, described a project undertaken within the framework of Eurotra 10, which involves designing a reusable machine processable terminological resource for NLP and other purposes. This includes specifications for the formulation of definitions and the semi-automatic extraction of the extra-linguistic knowledge contained in terminology definitions.

Felix Mayer from Saarbrücken University, and Peter Sandrini from the Institut für Übersetzer- und Dolmetscherausbildung in Innsbruck, added a slightly different aspect, and looked at the implications of computer-assisted terminography and MT systems for the curricula of translator training programs. Both advocated the early introduction of students to relevant technologies and systems, as this would, they felt, improve the graduates' job prospects.

Prof. A. K. Djintcharadze and Dr. V. N. Prokhorov described their experiences with the

ROSTERM termbank at VNIKI. They stressed the importance of the availability of high-quality termbanks and automatic translation dictionaries, and dynamic terminological dictionaries in various fields of knowledge, and emphasized that international cooperation and the co-ordination of efforts were essential.

Finally, Dr. Pavla Stanciková, from CIET Bratislava, Finally, described her work with micro ISIS, a UNESCO database software package, and its applications in terminology projects.

For more detailed information, and the proceedings of the conference, which will be published in June, please contact:

Institut für Übersetzer-
und Dolmetscherausbildung
Mariengasse 24
A-8020 Graz
Fax No. (43) 316 – 912227

Nadja Grbić

Translationswissenschaft

Eine Interdisziplin

Das Institut für Übersetzer- und Dolmetscherausbildung in Wien veranstaltete unter der Leitung von Prof. Mary Snell-Hornby von **9. bis 12. September 1992** nicht zuletzt aus Anlaß der Feierlichkeiten zum 50jährigen Bestehen des Institutes einen groß angelegten Kongreß unter dem Titel **»Translationswissenschaft – Eine Interdisziplin«**. An vier Tagen fanden in jeweils sieben Parallelveranstaltungen Vorträge und Workshops statt, die thematisch in die fünf Sektionen »Translation, History and Culture«, »Interpreting Theory and Training«, »Terminology and Special Languages«, »Teaching and Training in Translation« und »Translation and Linguistics« aufgegliedert waren. In den Parallelsektionen stellten eine Vielzahl von international

anerkannten Forscherinnen und Forschern aus der ganzen Welt ihre Arbeit vor.

Dem Besucher fiel die Wahl zwischen den einzelnen Vorträgen und Workshops trotz des angebotenen Vorprogramms, das mit seinen mehr als 170 Abstracts bereits den Umfang eines kleinen Buches hatte, schwer. Einen tatsächlichen Überblick über den Stand der Forschung zu erhalten, konnte nur jenen gelingen, die sich innerhalb des breit gefächerten Themenangebotes – das der Titel des Kongresses wohl schon vorwegnahm – auf ein Spezialgebiet konzentrierten.

Für alle zugänglich waren drei Plenarveranstaltungen mit Vorträgen von Hans J. Vermeer (Heidelberg), Daniel Gile (Paris) und Reiner Arntz (Hildesheim).

Hans Vermeer warf in seinem eher allgemein übergreifenden und historisch aufgebauten Vortrag unter dem Titel »*Translation Today: Old and New Problems*« die Frage auf, ob die heutige Translatologie aus den einzelnen methodischen Phasen der Übersetzungswissenschaft ihre Lehre gezogen hat und versuchte auf dieser Basis zu definieren, was Übersetzen und Übersetzung bedeuten kann.

Daniel Gile stellte in seinem äußerst amüsant gestalteten Vortrag »*Opening Up in Interpretation Studies*«, der nicht nur für jene interessant war, die sich ausdrücklich mit Dolmetschwissenschaft beschäftigen, seinen Vorschlag vor, die Forschung zum Simultandolmetschen in vier Perioden oder Kategorien aufzugliedern: die »prähistorische Periode« (in den 50er Jahren) mit den ersten introspektiven theoretischen Überlegungen von einigen Praktikern, die Periode der experimentellen Psychologie (in den 60ern), in der Theoretiker, die wenig praktische Erfahrungen hatten, die ersten experimentellen Studien auf der Basis quantitativer Methoden erstellten, weiters die Periode der Praktiker (in den 70er Jahren), die ebenso wie die »prähistorische« Periode vorwiegend introspektiv war und wenig empirische Arbeit beinhaltete und schließlich die Periode der Renaissance in den achtziger Jahren, vor allem beginnend mit dem Triestiner Symposium im Jahre 1986, als die Forschung über das Dolmetschen eine Wende erfuhr, indem man sich auf spezifischere und dadurch empirisch leichter untersuchbare Phänomene konzentrierte und bereit war, mit anderen Wissenschaften wie der Linguistik oder der kognitiven Psychologie interdisziplinär zu kooperieren.

Rainer Arntz sprach in seinem Plenarvortrag »*Interlingualer Fachsprachenvergleich und Übersetzen*« über Textsortenkonventionen und deren mehr oder weniger festgelegte Terminologien in der Ausgangs- und Zielsprache. Anhand eines interlingualen Vergleichs der Fachsprachen der Technik und des Rechts, die gravierende Unterschiede aufweisen, versuchte er methodische Probleme und Lösungsmöglichkeiten zu veranschaulichen.

Da es in diesem Rahmen nicht möglich ist, auf die Vielzahl der einzelnen Referate und

Workshops einzugehen, möchte ich nur auf zwei Themenschwerpunkte kurz hinweisen, die mir für die Entwicklung der Übersetzungswissenschaft sehr wichtig erscheinen.

Der erste Themenschwerpunkt wurde innerhalb des Kongresses durch eine eigene Sektion mit dem Titel »*Translation and Linguistics*« abgedeckt und bot durch einige sehr spezifische Vorträge, aber vor allem durch den sehr grundsätzlichen Beitrag von **Vladimir Ivir (Zagreb)** eine interessante Standortanalyse. Schließlich führt das Thema Linguistik unter Übersetzungswissenschaftlern bis heute zu kontroversiellen Meinungen und einem nahezu ideologisch anmutenden Disput zwischen zwei scheinbar unvereinbaren Disziplinen. *Ivir*, der sowohl Linguist als auch aktiver Dolmetscher ist, betonte die Notwendigkeit fundierter theoretischer und methodischer Grundlagen für jede wissenschaftliche Disziplin. Die Übersetzungswissenschaft habe auch als junge Wissenschaft zweifellos das Recht auf ihre eigene Disziplin. Andererseits könne sich diese Disziplin nicht selbst schaden und einengen, indem sie sich, wie viele WissenschaftlerInnen sie gerne definieren, von Nachbardisziplinen wie allgemeine Sprachwissenschaft, Psycholinguistik, Literaturwissenschaft u.v.m. vollkommen abgrenzt und selbst die für sie wichtigen und notwendigen Erfahrungen, Ergebnisse und Methoden aus diesen »Hilfswissenschaften« nicht zu nützen bereit ist und auf diese Weise die Entwicklung und den Ausbau der Disziplin hemmt.

Der zweite Themenkreis, auf den ich noch kurz eingehen möchte, war innerhalb des Kongresses durch einen Workshop vertreten, der den Titel »*Translation and Gender*« trug. **Romy Heylen** (University of South Dakota) stellte sich in ihrem Vortrag »*The Sexualisation of Translation*« ausgehend von Derridas Double-Bind-Modell und dem Etikett der »belles infidèles« (Übersetzung als weiblich und untreu, Originaltext als männlich, also Mann, Vater, Autor und Macht), was es bedeutet, als Übersetzerin in einer und für eine männliche Tradition zu arbeiten und welche Möglichkeiten es in dieser Double-Bind-Situation zwischen Kooperation und Subversion gibt. **Luise von Flotow** (Freiburg) sprach über »*Feminist Trans-*

lation – Contexts, Practices and Theories» und bezog sich in ihrem Vortrag auf die bilinguale Situation in Kanada und die Übersetzungsstrategien von Übersetzerinnen feministischer (Fach)Literatur aus dem Französischen ins Englische anhand einer Reihe von prägnanten und interessanten Beispielen. **Daniela Beuren** (Wien) schließlich referierte in ihrem praxisorientierten Vortrag über »Die Frau im translativischen Handlungsgefüge« über Erkenntnisse durch die Aufnahme der Kategorie Geschlecht als Kriterium auf jeder Ebene des translativischen Prozesses.

Im Mai 1993 erscheinen bei *John Benjamins Publishing Co.* die Proceedings unter dem Titel »Translation Studies – An Interdiscipline. Selected Papers from the Translation Studies Congress, Vienna, 9-12 September 1992«, herausgegeben von M. Snell-Hornby, F. Pöchhacker und K. Kaindl. Leider wird nur ein Teil der Vorträge publiziert, laut Vorankündigung werden weder die Sektion »Linguistics and Translation« noch die feministischen Beiträge Eingang in die Publikation finden, was für mich mit ein Grund war, diese Bereiche in meinem Bericht stärker herauszuarbeiten.

SEMINARJI

Anton Omerza

Kakšni seminarji

Pri strokovnem izobraževanju članov društva lahko govorimo o nekaj razvojnih stopnjah in zdi se mi, da se je ena od njih pravkar končala. Začelo se je z jezikovnimi večeri; najdlje so trajali nemški. Kasneje, ko je društvo zaposlilo poslovnega tajnika, smo prvo leto pripravljali predavanja, po dve ali tri na mesec, angleška, nemška in francoska. Ta način je bil naporen in drag, zato so se v naslednjih letih začeli pripravljati celodnevni seminarji, nekaj pa je bilo tudi dvodnevni.

Imeli smo srečo, saj sta Alan Duff in Antonino Principato vsako leto pripravila seminar ali dva, zato je bilo treba iskati le predavatelje za druge jezike – nemščino, francoščino, ruščino, slovenščino, hrvaščino ter računalništvo. Skupno smo pripravili 20 seminarjev za sedem jezikov, udeleževalo pa se jih je od 15 do 56 slušateljev. V najbolj »plodnih« letih so bili trije do štiri seminarji spomladi in prav toliko jeseni. Za organizatorja je to pomenilo kar precej dela.

Ob posvetovanju v Portorožu smo vzpostavili tesne stike z obema šolama za tolmače in

prevajalce v zamejstvu, zato se nam ponuja realna možnost, da pripravimo seminarje za prevajalce, na katerih bodo predavali strokovnjaki s celotnega območja Delovne skupnosti Alpe-Jadran. Toda zaradi finančnih razmer v društvu je moral poslovni tajnik oditi, zato se postavlja vprašanje, kakšne seminarje odslej pripravljati s stališča zanimanja prevajalcev in s stališča količine potrebnega časa ter strokovnosti, ki sta zanje nujna.

Predvsem menimo, da je neutemeljeno pričakovati, da bo komisija za izobraževanje (ali pa celo samo njen predsednik) organ, ki bo operativno vodil pripravo seminarjev tako, da jih bomo na leto zagotovili vsaj štiri ali pet. To bo toliko težje, ker smo začasno izgubili dva stalna predavatelja Alana Duffa in Antonina Principata. Še največ možnosti je pri nemščini, kajti doslej nismo znali pridobiti predavateljev iz Ljubljane. Poleg angleškega seminarja aprila se obeta še seminar o lektoriranju slovenskih besedil, ki ga že dlje časa pripravlja Nada Colnar s kolegico; morda bo že letos. Če bo

društvu uspelo pripraviti še en terminološki seminar, bolj po zaslugi avtorja, ki se bo sam ponudil, kot zaradi dejavnosti komisije za izobraževanje, bomo torej imeli le tri seminarje.

Zato predlagam nekaj izvirnega. Kdo pravi, da prevajalci potrebujejo le terminološke seminarje, saj se pri svojem delu ubadajo še z drugimi vprašanji, organizacijskimi, podjetniškimi ipd. Ravno ta vprašanja so tista, ki jih nameravam društvu predložiti kot temo za seminarje in ki sem jih obdelal v priročniku Podjetniško znanje za prevajalce.

Kaj predlagam?

Uvodnemu seminarju junija letos o osnovah podjetništva za prevajalce bi jeseni sledili podjetniški seminarji, dva vsak mesec. Tri zaokrožene podjetniške programe za prevajalce, ki jih opisujem v knjigi, bi obravnavali v majhnih skupinah (osem slušateljev). To bi bili podjetniški seminarji, od katerih bi najbolj zanimive lahko tudi ponovili. Druga vsebina seminarjev se nanaša bolj na organizacijska vprašanja v zvezi s prevajanjem. Naj naštejemo nekaj možnih tem:

- ☐ skupinsko delo pri pripravi glosarjev ali slovarjev,
- ☐ skupinsko delo pri prevajanju obsežnejših besedil,
- ☐ načini pridobivanja strokovne prevajalske literature,
- ☐ pogajanja z naročnikom v nenormalnih gospodarskih razmerah,
- ☐ moderski priključek na terminološko banko.

Kako bi torej lahko izgledalo leto 1993?

Izobraževalna komisija bi samostojno (za zagon, bi lahko rekli) pripravila dva do tri

terminološke seminarje. Sam bi izpeljal podjetniške seminarje, uvodnega spomladi, druge jeseni, in pomagal komisiji najti predavatelja za seminar za t.i. organizacijskih tem.

Zakaj zdaj potiskam v ospredje organizacijske teme in ponujam seminarje o podjetništvu? Zato ker se za prevajalce, ne glede na to, kdaj so začeli delati, začenja, poslovno gledano, zelo mračno in negotovo obdobje. Večja brezposelnost bo prizadela tudi prevajalce in tisti med njimi, ki bi želeli delati v svobodnem poklicu, potrebujejo podjetniško znanje, to pa jim lahko ponudijo omenjeni seminarji. Prav tako ga potrebujejo tisti, ki vztrajajo v svoji naivnosti in se z naročnikom ne znajo dogovoriti niti o točni vrednosti prevoda, še večje težave pa imajo pri izterjavi plačila. Na splošno velja pravilo, da se podjetništva naučiš v slabih časih, strokovno znanje iz prevajanja pa boš najlažje izpopolnil v boljših časih.

Prevajanje je sklop dejavnosti, ki jih lahko razvrstimo v vsaj tri skupine:

- ☐ organizacijska opravila v najširšem smislu,
- ☐ prevajalska opravila v najširšem smislu,
- ☐ podjetniška opravila in odločitve.

Prevajalec si lahko vse dobro organizira, prevede in izroči prevod naročniku, če pa ni ravnal poslovno, kot dober podjetnik, bo izigran. Pri tem dobro opravljena prva dva postopka sploh ne prideta do veljave. Dokler prevajalec dela za trg, mora upoštevati njegove zakonitosti. In dokler prevajalec dela na takšnem tržišču, kot je danes slovensko, bolj potrebuje podjetniško in t.i. organizacijsko znanje kot terminološko. Dajmo mu torej seminarje, ki jih potrebuje.

nekaj dni), saj se do naslovnika premika postopno, s krajšimi ali daljšimi koraki.

Strojna oprema

Danes je tehnologija izdelave modemov že tako izpopolnjena, da se težave s strojno opremo pojavljajo le redko. Nekaj opozoril pa je smiselno navesti.

Modem **OBVEZNO** izklopite iz telefonskega omrežja, če zunaj grmi. Po vsaki hujši nevihti se na BBS-ih pojavijo sporočila kot: »... prijatelj ima zadnje čase težave z modemom – ko ga vklopi, dobi samo sporočilo ERROR...« Ker verjetno niste ves čas doma, je najbolje, da modem priključite smo takrat, ko ga potrebujete.

Če sami vgrajujete notranji modem v računalnik, pazite, da ne bi dve napravi, ki z računalnikom komunicirata prek serijskega izhoda, uporabljali istega signala (iste prekinitve; navadno je prek serijskega izhoda priključena tudi miška). Prekinitev nastavite s stikali ali mostički na modemu ali na serijski kartici (nastavitve so različne pri različnih modemih, so pa vedno opisane v navodilih). Če imate zunanji modem, teh težav ni, ker ga lahko priključite na enega od obstoječih priključkov, ki so navadno že pravilno nastavljeni.

Če mislite kupiti hiter modem (hitrost 9.600 b/s ali več), kupite raje notranjega, razen če nimate izjemno hitrega računalnika. Ob branju prejšnjega odstavka ste morda dobili vtis, da je z zunanjim modemom manj težav kot z notranjim, toda ko je slednji pravilno nastavljen, bo deloval enako dobro kot zunanji, pri velikih hitrostih pa celo bolje. Serijske kartice, ki so praviloma vgrajene v vsak osebni računalnik (in na katere priključimo zunanji modem), si namreč zapomnijo samo zadnji znak, ki je prišel po telefonski liniji, računalnik pa ima pri hitrih modemih zelo malo časa, da ga prebere; in če ga ne prebere pravočasno, ga prekrije naslednji znak, kar modem s preverjanjem napak zazna kot motnjo in zahteva ponoven prenos podatkov (in to ne samo enega, temveč cele skupine znakov). Hitri notranji modemi imajo praviloma vgrajen čip za serijsko komunikacijo, ki si zapomni 16 znakov, in računalnik ima tako dovolj časa za branje.

Slednjič moramo biti pozorni še na eno zvižgačo, ki jo včasih uporabijo prodajalci: za

modem rečejo, da »s kompresijo prenaša podatke s hitrostjo 9.600 b/s«. Navadno gre za modem, ki sicer deluje s hitrostjo 2.400 b/s in zna stiskati podatke – ni pa to pravi modem, ki deluje s hitrostjo 9.600 b/s – taki modemi ob stiskanju podatkov dosežejo hitrost 38.400 b/s! Pri modemih, ki delujejo s hitrostjo 9.600 b/s, je gotovo kje na škattli ali v navodilih omenjena oznaka V.32 (podrobnejši pregled in pomen oznak na modemih je naveden na koncu članka).

Programska oprema

Modema ni mogoče uporabljati s programi, ki jih dobite v sklopu operacijskega sistema DOS; zanj potrebujete poseben program. Včasih ga dobite že ob nakupu modema, praviloma pa so ti programi za resno delo preveč pomanjkljivi, zato je priporočljivo čim prej poiskati kakšen bolj profesionalno narejen program. Veliko tovrstnih programov lahko za nizko ceno ali celo brezplačno dobite na slovenskih BBS-ih, najboljša in najbolj razširjena sta dva: Telemate in Telix. Ker so številni uporabniki teh programov, ne bo težko najti koga, ki vam bo pomagal, če boste imeli težave. Danes vedno bolj prevladuje okolje Windows, vendar so po mojih izkušnjah s komunikacijskimi programi v okolju Windows povsem nepotrebne težave in veliko večji problemi kot s programi v okolju DOS. Če uporabljate program Windows, imate že v njem osnovni komunikacijski modul (Program Manager -> Accesories -> Terminal), vendar, kot rečeno, boste ob pravem komunikacijskem programu spoznali, kakšna beda je to.

Faks-modem

Telefaks je v bistvu zelo podoben modemu, zato sta danes na eni razširitveni kartici ali v enem ohišju pogosto združeni obe napravi. Ker je cena modema le malenkost nižja od cene faks-modema, je smiselno kupiti slednjega. Delo s telefaksom je nekoliko drugačno kot pri uporabi modema, zato moramo imeti za uporabo telefaksa poseben program. V nasprotju z modemskimi komunikacijami je tu elegantnejše delo s programi, ki so prirejeni za delo v okolju Windows. Razlog je preprost: šumniki. Pri DOS-ovih programih za krmiljenje telefaksa je treba imeti še dodaten program, ki

nekaj dni), saj se do naslovnika premika postopno, s krajšimi ali daljšimi koraki.

Strojna oprema

Danes je tehnologija izdelave modemov že tako izpopolnjena, da se težave s strojno opremo pojavljajo le redko. Nekaj opozoril pa je smiselno navedeti.

Modem **OBVEZNO** izklopite iz telefonskega omrežja, če zunaj grmi. Po vsaki hujši nevihti se na BBS-ih pojavijo sporočila kot: »... prijatelj ima zadnje čase težave z modемом – ko ga vklopi, dobi samo sporočilo ERROR...« Ker verjetno niste ves čas doma, je najbolje, da modem priključite smo takrat, ko ga potrebujete.

Če sami vgrajujete notranji modem v računalnik, pazite, da ne bi dve napravi, ki z računalnikom komunicirata prek serijskega izhoda, uporabljali istega signala (iste prekinitve; navadno je prek serijskega izhoda priključena tudi miška). Prekinitev nastavite s stikali ali mostički na modemu ali na serijski kartici (nastavitve so različne pri različnih modemih, so pa vedno opisane v navodilih). Če imate zunanji modem, teh težav ni, ker ga lahko priključite na enega od obstoječih priključkov, ki so navadno že pravilno nastavljeni.

Če mislite kupiti hiter modem (hitrost 9.600 b/s ali več), kupite raje notranjega, razen če nimate izjemno hitrega računalnika. Ob branju prejšnjega odstavka ste morda dobili vtis, da je z zunanjim modемом manj težav kot z notranjim, toda ko je slednji pravilno nastavljen, bo deloval enako dobro kot zunanji, pri velikih hitrostih pa celo bolje. Serijske kartice, ki so praviloma vgrajene v vsak osebni računalnik (in na katere priključimo zunanji modem), si namreč zapomnijo samo zadnji znak, ki je prišel po telefonski liniji, računalnik pa ima pri hitrih modemih zelo malo časa, da ga prebere; in če ga ne prebere pravočasno, ga prekrije naslednji znak, kar modem s preverjanjem napak zazna kot motnjo in zahteva ponoven prenos podatkov (in to ne samo enega, temveč cele skupine znakov). Hitri notranji modemi imajo praviloma vgrajen čip za serijsko komunikacijo, ki si zapomni 16 znakov, in računalnik ima tako dovolj časa za branje.

Slednjič moramo biti pozorni še na eno zvijačo, ki jo včasih uporabijo prodajalci: za

modem rečejo, da »s kompresijo prenaša podatke s hitrostjo 9.600 b/s«. Navadno gre za modem, ki sicer deluje s hitrostjo 2.400 b/s in zna stiskati podatke – ni pa to pravi modem, ki deluje s hitrostjo 9.600 b/s – taki modemi ob stiskanju podatkov dosežejo hitrost 38.400 b/s! Pri modemih, ki delujejo s hitrostjo 9.600 b/s, je gotovo kje na škatli ali v navodilih omenjena oznaka V.32 (podrobnejši pregled in pomen oznak na modemih je naveden na koncu članka).

Programska oprema

Modema ni mogoče uporabljati s programi, ki jih dobite v sklopu operacijskega sistema DOS; zanj potrebujete poseben program. Včasih ga dobite že ob nakupu modema, praviloma pa so ti programi za resno delo preveč pomanjkljivi, zato je priporočljivo čim prej poiskati kakšen bolj profesionalno narejen program. Veliko tovrstnih programov lahko za nizko ceno ali celo brezplačno dobite na slovenskih BBS-ih, najboljša in najbolj razširjena sta dva: Telemate in Telix. Ker so številni uporabniki teh programov, ne bo težko najti koga, ki vam bo pomagal, če boste imeli težave. Danes vedno bolj prevladuje okolje Windows, vendar so po mojih izkušnjah s komunikacijskimi programi v okolju Windows povsem nepotrebne težave in veliko večji problemi kot s programi v okolju DOS. Če uporabljate program Windows, imate že v njem osnovni komunikacijski modul (Program Manager -> Accesories -> Terminal), vendar, kot rečeno, boste ob pravem komunikacijskem programu spoznali, kakšna beda je to.

Faks-modem

Telefaks je v bistvu zelo podoben modemu, zato sta danes na eni razširitveni kartici ali v enem ohišju pogosto združeni obe napravi. Ker je cena modema le malenkost nižja od cene faks-modema, je smiselno kupiti slednjega. Delo s telefaksom je nekoliko drugačno kot pri uporabi modema, zato moramo imeti za uporabo telefaksa poseben program. V nasprotju z modemskimi komunikacijami je tu elegantnejše delo s programi, ki so prirejeni za delo v okolju Windows. Razlog je preprost: šumniki. Pri DOS-ovih programih za krmiljenje telefaksa je treba imeti še dodaten program, ki

PAŠETO

Elio Musizza

Qualche considerazione sulle traduzioni dallo Sloveno in Italiano (o viceversa)

Dalla mia esperienza di traduttore dallo sloveno in italiano nel territorio del Capodistria, vorrei fare qualche considerazione su alcune specificità di carattere linguistico. Avendo avuto modo di dedicarmi ai testi socio-politici ed economici, culturali e di legislazione, diverse sono state le difficoltà incontrate per trovare l'adeguata terminologia italiana per quel linguaggio nuovo e specifico, sorto ex novo per la stessa lingua slovena. Vedi tutta la terminologia nel campo dell'autogestione, dell'amministrazione e dell'economia, specifici per il territorio sloveno e prima jugoslavo.

Spesso, un punto di riferimento, lo si poteva attingere dalle traduzioni di Radio - Koper Capodistria, oppure dai giornali in lingua italiana di Fiume, come da La Voce del Popolo e Panorama, nonché da quanto si pubblicava in italiano direttamente da Belgrado. Succedeva spesso che le terminologie usate non si armonizzavano fra loro, oppure si diversificavano da giornalista a giornalista, da traduttore a traduttore. Poi, subentrata la crisi del sistema d'autogestione, certa terminologia doveva pur essere sostituita con nuove forme, sia dal punto di vista contenutistico che linguistico. Più delle volte, anche la stessa lingua slovena, doveva coniare dei nuovi termini per adeguarsi alla nuova realtà dello sviluppo o mutamento socio-politico, economico e culturale. Talvolta, ad esempio si trovava un maggiore facilità l'esprimersi nella lingua slovena, molto più povera rispetto alla lingua italiana, per cui l'essere legato ad un'unica parola o espressione, facilitava il compito dello stesso traduttore dall'italiano in sloveno e viceversa. (Es. il termine »namensko«, »namenska sredstva«...); mentre per l'italiano si doveva ricorrere a più parole o

cercare l'uso appropriato seguendo le trasmissioni radio e TV italiane per captare qualche termine appropriato. Ecco che il »namensko« veniva usato con un termine quasi nuovo anche in Italia »finalizzato« o »mezzi finalizzati«. Questo soltanto un esempio, perché ci sarebbero pure altre parole o termini specifici da citare.

Un'altra difficoltà spesso presente nel lavoro del traduttore era il costante uso, o direi eccessivo, delle abbreviazioni o sigle di cui sempre se ne fa uso ed abuso sia in Slovenia che in Italia (Es. TOZD, OZD, SIS, OD, ZK, ZS... e simili) che riportati in italiano potevano e possono essere comprensibili soltanto per coloro che ne conoscevano il significato o l'uso continuato. Una tale osservazione potrebbe ben valere per la stessa lingua italiana, per cui nella vicina Repubblica vediamo ad es. tutte le sigle dei partiti politici: PCI, PDS, DC, PR, MSI... oppure le abbreviazioni per le organizzazioni sociali, culturali, di enti vari. Di fronte alle svariate sigle più delle volte il traduttore era costretto a lasciare la sigla originale tra virgolette. Un'altra differenza avvertibile fra le due lingue l'uso delle lettere maiuscole o minuscole per le stesse organizzazioni, istituzioni, enti culturali o scientifici... La lingua slovena fa largo uso delle lettere minuscole, mentre l'italiano adopera maggiormente le lettere maiuscole (Scuola Elementare, Istituto Tecnico Commerciale, Facoltà di Economia... pur tollerando l'uso della maiuscola iniziale es. Istituto tecnico-commerciale...

Ancora una piccola osservazione va fatta nello scrivere le date: in sloveno 2.7.1992, in italiano al posto del punto la lineetta (-) 2-7-1992.

PAŠE TO

Elio Musizza

Qualche considerazione sulle traduzioni dallo Sloveno in Italiano (o viceversa)

Dalla mia esperienza di traduttore dallo sloveno in italiano nel territorio del Capodistria, vorrei fare qualche considerazione su alcune specificità di carattere linguistico. Avendo avuto modo di dedicarmi ai testi socio-politici ed economici, culturali e di legislazione, diverse sono state le difficoltà incontrate per trovare l'adeguata terminologia italiana per quel linguaggio nuovo e specifico, sorto ex novo per la stessa lingua slovena. Vedi tutta la terminologia nel campo dell'autogestione, dell'amministrazione e dell'economia, specifici per il territorio sloveno e prima jugoslavo.

Spesso, un punto di riferimento, lo si poteva attingere dalle traduzioni di Radio - Koper Capodistria, oppure dai giornali in lingua italiana di Fiume, come da La Voce del Popolo e Panorama, nonché da quanto si pubblicava in italiano direttamente da Belgrado. Succedeva spesso che le terminologie usate non si armonizzavano fra loro, oppure si diversificavano da giornalista a giornalista, da traduttore a traduttore. Poi, subentrata la crisi del sistema d'autogestione, certa terminologia doveva pur essere sostituita con nuove forme, sia dal punto di vista contenutistico che linguistico. Più delle volte, anche la stessa lingua slovena, doveva coniare dei nuovi termini per adeguarsi alla nuova realtà dello sviluppo o mutamento socio-politico, economico e culturale. Talvolta, ad esempio si trovava un maggiore facilità l'esprimersi nella lingua slovena, molto più povera rispetto alla lingua italiana, per cui l'essere legato ad un'unica parola o espressione, facilitava il compito dello stesso traduttore dall'italiano in sloveno e viceversa. (Es. il termine »namensko«, »namenska sredstva«...); mentre per l'italiano si doveva ricorrere a più parole o

cercare l'uso appropriato seguendo le trasmissioni radio e TV italiane per captare qualche termine appropriato. Ecco che il »namensko« veniva usato con un termine quasi nuovo anche in Italia »finalizzato« o »mezzi finalizzati«. Questo soltanto un esempio, perché ci sarebbero pure altre parole o termini specifici da citare.

Un'altra difficoltà spesso presente nel lavoro del traduttore era il costante uso, o direi eccessivo, delle abbreviazioni o sigle di cui sempre se ne fa uso ed abuso sia in Slovenia che in Italia (Es. TOZD, OZD, SIS, OD, ZK, ZS... e simili) che riportati in italiano potevano e possono essere comprensibili soltanto per coloro che ne conoscevano il significato o l'uso continuato. Una tale osservazione potrebbe ben valere per la stessa lingua italiana, per cui nella vicina Repubblica vediamo ad es. tutte le sigle dei partiti politici: PCI, PDS, DC, PR, MSI... oppure le abbreviazioni per le organizzazioni sociali, culturali, di enti vari. Di fronte alle svariate sigle più delle volte il traduttore era costretto a lasciare la sigla originale tra virgolette. Un'altra differenza avvertibile fra le due lingue l'uso delle lettere maiuscole o minuscole per le stesse organizzazioni, istituzioni, enti culturali o scientifici... La lingua slovena fa largo uso delle lettere minuscole, mentre l'italiano adopera maggiormente le lettere maiuscole (Scuola Elementare, Istituto Tecnico Commerciale, Facoltà di Economia... pur tollerando l'uso della maiuscola iniziale es. Istituto tecnico-commerciale...

Ancora una piccola osservazione va fatta nello scrivere le date: in sloveno 2.7.1992, in italiano al posto del punto la lineetta (-) 2-7-1992.

Ecco soltanto qualche esempio, mentre ci sarebbe l'opportunità di arrivare alla trattazione di cose ancora più importanti su terminologie specifiche, specialmente di nuovo uso, come nel campo tecnico-scientifico in cui spesso in ambedue le lingue il tutto viene risolto con l'uso

del termine originale, di solito in inglese (vedi ad. es. marketing, engineering...)

Certo di aver avviato un modesto contributo su questioni da scambiarsi e completarsi fra i traduttori, ringrazio per l'attenzione.

Ines Perkavac

Si dice o non si dice?

(povzeto po istoimenski knjigi autorja A. Gabriellija)

Che ora è?, Che ore sono?

Si può dire in tutt'e due i modi. Dicendo «Che ora è?» ci si riferisce all'ora singola segnata dall'orologio in quel momento; dicendo invece «Che ore sono?» ci si riferisce al complesso delle ore segnate sul quadrante a partire da mezzanotte o da mezzodì. A proposito di ora, spesso ci si pone il quesito se si debba dire «Sono le una» oppure «è l'una». Dicendo «sono le una» si fa una proposizione ellittica, cioè una proposizione mancante di un elemento facilmente sottinteso: «sono le **ore** una». Anche qui ci si riferisce a tutto il complesso delle dodici ore segnate sul quadrante dell'orologio, tra le quali peraltro concentriamo la nostra attenzione su un'ora sola: la una dopo mezzogiorno o dopo mezzanotte. Si deve però aggiungere che questa forma di domanda è propria di certe regioni, e non la si raccomanda. In buona lingua si dice meglio «è l'una» (= è l'ora una), grammaticalmente più convincente. Il plurale si userà correttamente dalle due in poi, numerali per natura plurali: sono le due, sono le tre e così via.

Nomi geografici

Si può stabilire una regola per il genere dei nomi propri geografici? Perchè per esempio si dice la Colombia, la Bormida, ma si dice il Guatemala e il Volga?

Basterebbero questi pochi esempi per dimostrare che una regola non è possibile stabilirla, salvo che non si voglia considerar regola una pura e semplice enunciazione generica seguita dal solito codazzo di eccezioni. La regola semmai è questa: che i nomi propri geografici seguono in quanto al genere la medesima sorte dei nomi comuni indicati cose inanimate: queste, non potendo avere un sesso come lo hanno gli uomini e gli animali, dovrebbero considerarsi propriamente di genere neutro (come accade infatti in alcune lingue antiche e moderne); ma l'italiano non ha il neutro e perciò si è assegnato alle cose inanimate ora l'uno ora l'altro dei generi, secondo l'origine, secondo la tradizione e l'uso.

Certo, generalmente si dice che sono maschili i nomi che escono in -o e femminili quelli che escono in -a, e senza dubbio anche la maggior parte dei nomi propri geografici segue questa regola; ma come abbondano le eccezioni per i nomi comuni (la mano, il poeta), così, il Ghana, il Guatemala, il Kenia, il Panamá, il Tanganica, il Venezuela, l'Alto Volta e la Costa Rica, sempre femmina quando è scritto in due parole, diventa il Costarica quando è scritto (malamente) in una parola sola.

Per i nomi di fiumi, di laghi, di mari, di monti ecc., spesso influisce sul genere il nome comune corrispondente; così abbiamo il

Caspio (sottinteso mare), la bella Cipro (sott. isola), il Volga (sott. fiume), il Garda (sott. lago), ecc. I nomi di città si considerano generalmente femminili appunto per la sottintesa parola città, valevole anche per i semplici paesi e i borghi e i villaggi: «Roma eterna», «la vecchia Aosta», «la bella Torino». Ma qui pure tante eccezioni! Ecco «la Piave» del Gozzi, di Paolo Monelli e di tutti i Veneti, di fronte «al Piave» dello Zanella, del Carducci, del d'Annunzio. Insomma tutta una serie di eccezioni, di variazioni, di contraddizioni che nascono dal semplice

fatto che tutto ciò rientra nel gran fascio dei nomi comuni e non ha, nè potrebbe avere, un senso definito. Si potrebbe mettere un po' d'ordine nei nomi di città, facendoli tutti femminili, pur rispettando quei casi dove il genere maschile si è ormai storicamente e amministrativamente stabilizzato: il Cairo, il Piero, Montecatini Alto, Belvedere Marittimo, Loreto Aprutino. E diciamo, lasciando ai poeti come sempre libertà d'azione, «la generosa Milano», «Assisi francescana», «Como industriosa», e anche, perchè no? «la bella San Marino».

PREVAJALSKI TISK

Franc Gortnar

Komentar k novemu nemško-slovenskemu slovarju

Dočakali smo Veliki nemško-slovenski slovar. To pomembno delo je izšlo šele štirinajst let za Velikim angleško-slovenskim slovarjem in deset let za Velikim slovensko-angleškim slovarjem, kar kaže na čudno navidezno dajanje prednosti angleškemu jeziku pred nemškim. Vendar postane to precej razumljivejše, če upoštevamo, da je po vojaški zmagi zaveznikov v drugi svetovni vojni nenadoma silno naraslo zanimanje za angleščino kot glavni jezik Združenih narodov, organizacije UNRRA in tedaj razpoložljivih virov dobave izdelkov strojne, elektrotehnične, kemične, farmacevtske itn. industrije, ki so s tržišča popolnoma izrinili do tedaj pri nas že zaradi merskega sistema zelo priljubljene nemške izdelke.

Ne, leta od 1945 do 1955 ali celo do 1960 pri nas niso bila naklonjena nemščini in nemškimi izdelki. Država je sprva silovito forsirala ruščino in SZ kot vir demokracije, pameti, poštenja ter vsestranskega napredka, zaradi česar naj bi vse mogoče panoge gospodarstva in kulture preusmerili na Vzhod, že leta 1948 pa sta sledili nenadna ohladitev in streznitev, zato sta močno upadla zanimanje za ruščino in potreba po njej. Tudi rusko-slovenski in slovensko-ruski slovarji, v katere je bilo vloženo veliko truda in prizadevanja, so precej izgubili svoj prvotni pomen, čeprav jih slavisti in trgovski predstavniki zelo potrebujejo in jih uporabljajo. »Veliki« slovarji ruskega jezika pri nas verjetno niso izšli prav zato, ker je bilo zanimanje za njihovo izdajanje prekratkotrajno.

Gospodarski čudež pa je dvignil Nemčijo in z njo pomen nemščine v nemškem pa tudi v avstrijskem in švicarskem svetu. Čeprav Nemci

v mnoge dežele pošiljajo predstavnike, ki imenitno obvladajo angleščino, je skoraj vsa literatura, ki spremlja prodano tehnologijo ali izdelke, v nemščini. Vrednost blaga, ki ga iz Nemčije, Avstrije in Švice uvažamo ali tja izvažamo, zavzema prvo mesto v naši zunanjetrgovinski menjavi, zato lahko rečemo, da je bila nemščina v naši tehniki in trgovini prav gotovo po krivici ali zaradi nepoznavanja stvari zapostavljena. Upoštevati moramo, da tako rekoč ni bilo našega izdelka, pri katerem se ni bilo treba ravnati po standardih DIN, VDI ali VDE, po katerih se zgledujejo tudi mednarodni standardi ISO.

Ker je potreba vsaj na vseh področjih tehnike, medicine, biologije in sociologije močno prerasla možnosti, ki jih bralcem in prevajalcem nemško napisane literature ponujajo stari slovarji, se je izdelava Velikega nemško-slovenskega in Velikega slovensko-nemškega slovarja pokazala kot nujnost. Dela se je večkratna predsednica našega društva, voditeljica nemškega krožka in konsektivna prevajalka ter priznana družbena delavka gospa Doris Debenjak lotila že davnega leta 1971.

Gospa Debenjakova, ki je po narodnosti Nemka, na Univerzi v Ljubljani pa je diplomirala iz germanistike, se je pripravljala slovarja lotila s pravo nemško vnemo. Vendar je po daljšem času samotarskih prizadevanj k delu pritegnila soproga Božidarja, ki je bil maturiral na klasični gimnaziji, diplomiral iz biologije in doktoriral iz filozofije, kasneje pa še sina Primoža, ki je pred tem diplomiral kot inženir matematike. Tako je ekipo, ki je slovar pripravljala, računalniško pa ga je obdelal sin Primož, sestavljala trojica, ki je

obvladovala sicer različna, vendar za slovar zelo zanimiva področja: literaturo in slovnico, biologijo in filozofijo pa še matematiko in fiziko. K sodelovanju za posamezna druga področja, predvsem za kemijo in medicino, so pritegnili še nekaj strokovnjakov, izdelek pa je mogoče oceniti, kot sledi.

Priča smo neverjetnemu razvoju novih besed, saj vsak dan tako v tiskanih kot govornih besedilih nastajajo mnogi izrazi, ki bralcu, poslušalcu ali prevajalcu delajo sive lase. Popolnoma nemogoče jih je sproti zajemati v slovar. V veliko pomoč uporabniku slovarja je, da so posamezne nemške besede, ki se sestavljajo v nove pojme, razložene v več pomenih glede na stroko, v kateri se uporabljajo. S tem se je pomenu novih, neznanih besed, po večini sestavljenk, mogoče kolikor toliko približati. Na take izraze naletimo v mnogih panogah. Naj navedem samo enega: »Spurdifferenzwinkel«. Ker je iz konteksta razvidno, da gre za pojem iz avtomobilizma, izberemo za besedo »Spur« pomen »sled«, kar pomeni razdaljo med kolesoma iste preme. Temu pojmu bi ustrezala tudi beseda »Spurweite«. Besede »Differenzwinkel« v slovarju sicer ni, z logičnim sklepanjem pa je mogoče ugotoviti, da gre za razliko kotov med zasukoma koles krmilne preme ob vožnji v ovinku. Ker se posamezni pomeni besed pojavljajo tudi pri drugih strokah in ne le pri

strojništvu, iz katerega sem vzel navedeni primer, je uporabnost slovarja zelo široka.

Velika prednost novega slovarja je, da vsebuje mnogo novih izrazov iz filozofije, biologije, fizike in matematike, kar bo v veliko pomoč strokovnjakom s teh področij. To je plod skupnega dela ekipe, katere prednosti sem že omenil.

Slovar je obdelan računalniško, zato bo dela z enako ali še nekoliko bolj obsežnim Velikim slovensko-nemškim slovarjem, ki se ga je lotila ista ekipa, veliko manj. Ekipa pri delu naglo napreduje, slovar pa bo po pričakovanih izšel že leta 1994. Tudi ta bo zapolnil precej vrzeli, ki jih v starih slovarjih na žalost ne manjka.

Trditi je mogoče, da je novi slovar velika pridobitev za vse bralce in prevajalce nemških besedil, gotovo pa ga bo že napovedani Veliki slovensko-nemški slovar še dopolnil. Zelo pomembno je, da ga sestavlja ista ekipa, ki se najbolje zaveda morebitnih pomanjkljivosti prvega dela.

Potrebnost Velikega nemško-slovenskega slovarja je razvidna iz tega, da je, čeprav je bilo natisnjenih za naš trg nenavadno veliko izvodov, že razprodan in da bo v času, ko bo ta članek izšel, verjetno v prodaji že prvi ponatis.

Gospe Debenjakovi in njenima sodelavcema, torej Debenjakovim, se na tem mestu zahvaljujemo in priporočamo še za nadaljnje intenzivno ukvarjanje z obema slovarjema.

Sandro Kravanja

Un dizionario eccellente per addetti ai lavori Ključne besede v mednarodni trgovini

Si tratta indubbiamente di un enorme passo avanti rispetto alle pochissime, generali ed ormai in parte obsolete pubblicazioni alle quali

un traduttore può fare ricorso per rendere una valida interpretazione del testo originale. Mi riferisco naturalmente a quanto esiste per lo

sloveno e l' italiano, settore in cui opero da circa tre anni in qualità di traduttore giudiziario. L' opera e' lineare, di facile consultazione, abbastanza precisa ed approfondita nelle definizioni anche se, specie dal punto di vista giuridico, determinate definizioni dovrebbero venir ampliate tenendo conto delle differenze esistenti tra i vari diritti locali vigenti. In sintesi, un testo che consente un rilevante risparmio di tempo operando su testi sia di carattere commerciale che statutario che pero' non devono presentare eccessive specificita'. In caso contrario e' necessario affiancare ai »Termini chiave nel commercio internazionale« ulteriori testi specialistici per i vari settori inclusi della stesuranda tradurre. In conclusione reputo che, pur nella sua bonta', la pubblicazione e' stata pensata per gli operatori del

settore commerciale i quali possono usarla con successo, a volte anche in barba a regole grammaticali e sintattiche. Sino a quando il senso del testo da tradurre viene recepito, e' possibile tollerare qualche insulto alla lingua letteraria, mentre il problema presenta maggior gravita' quando nella traduzione, e me ne sono capitate parecchie da correggere o da rifare, il significato dell' originale viene travisato, se non addirittura stravolto, con conseguenze a volte pesanti per i soggetti in causa. Si limitino a farne buon uso gli interessati lasciando, a scanso di conseguenze materiali, la certosina traduzione agli esperti in materia, considerando la pubblicazione per quello che essa effettivamente e': un buon prontuario per districarsi nel commercio internazionale.

Zlatica Marok

Stanka Pavuna: Govorimo li ispravno hrvatski? Razlikovni rječnik

Slovar je namenjen nelingvistom, zaposlenim in poslovnim ljudem, zdomcem ter vsem drugim, ki želijo pobliže spoznati posebnosti hrvaškega jezika. Uporaben je tudi za slovensko govoreče ljudi, ki so nekoč, morda pri vojaki, spoznali ekavsko različico tedanjega srbskohrvaškega oziroma hrvaško-srbskega jezika, ob morju oz. na počitnicah pa so začudeno in zbegano ugotavljali razlike.

Slovar je pregleden in priročen, besede so seveda vzete iz vsakdanjega življenja, izbor pa je stvar avtoričine osebne presoje.

Izid tega in takih slovarjev je seveda dobrodošel, hkrati pa se zavedamo, da je vsak začetek težji od hoje po uhojenih poteh, in

upamo da bodo v poznejših izdajah odpravljene drobne nelogičnosti ali napake (ponekod zamenjani pomeni, ponekod ob knjižni hrvaški besedi barbarizem v srbskem jeziku ali različna pomena primerjanih besed oziroma nenavadne besede v hrvaškem jeziku).

Prepričana sem, da bo slovar dobrodošel tudi v Sloveniji in ne samo na Hrvaškem, da bo prispeval k vzpostavljanju še boljših medsebojnih stikov in k spoznavanju; včasih sta si namreč hrvaški in slovenski jezik leksično bližja, kot je mnogim znano, čeprav ju nikakor ne gre enačiti; to pa je že tema za kako obsežnejšo študijo oziroma raziskavo.

OBJAVLJENO V TISKU

NE POZABIMO NA PREVAJALCE¹

Razvoj raznovrstnih stikov s tujino povečuje potrebo po dobrem prevajanju pisane in govornjene besede. Vedno več takih potreb je tudi na znanstvenem in gospodarskem področju. Za ta namen urejajo širom po svetu prevajalske službe, zlasti še v državah, kjer so stiki med različnimi jeziki posebno pogosti in potrebni. Slovenija prav gotovo sodi mednje.

Križe in težave takih služb najlaže spoznamo med daljšim bivanjem v imigracijskih deželah na primer v Avstraliji. Njihov problem je v glavnem povsod enak, toda še najbolj viden je pri službah za področja, kjer je pogovor med bistvenimi prvinami neke stroke. To velja za primer za delo na sodiščih in v psihiatriji. Pokazalo se je, da tudi najboljše znanje dveh jezikov, ne omogoča zanesljivega prevoda in še manj ustreznega prevajanja pogovora, če prevajalec nima posebnega strokovnega znanja obeh jezikov, za področje, na katerem prevaja. Še veliko slabše je, če naročnik prevoda nima smisla in razumevanja za tako delo, ali pa ga podcenjuje. Za uspešno delo na nekem posebnem strokovnem področju je namreč potrebna ustrezna, dovolj dolga izkušnja. Zato se ne smemo čuditi, če je prevajalec, ki je postal izredno uspešen na primer v kemični industriji, sprva nemočen, če »presedla« na kakšno drugo področje. Tudi najboljši prevajalec je kaj malo uporaben, če bi se na lepem prvič znašel pred nalogo, da prevaja finese psihiatričnega pogovora. V imigracijskih deželah je ravno zato prihajalo prav v psihiatriji in sodni praksi do številnih hudih zablod, zmot in zgrešenih ravnanj, velikokrat usodnih. Samo na videz je zadeva manj sporna v bolj eksaktnih tehničnih strokah.

Izkušnja iz tujine tudi pouči, da uvajanje prevajalske službe vsaj v začetku še ne pomeni razumevanja zanjo. V javnih službah in podjetjih sprva skoraj praviloma ni nobenega razumevanja za njene potrebe. Pri uvajanju prevajanja v zdravstvo je v neki državi v glavah

birokratov šele čez nekaj časa dozorelo spoznanje, da ne zadostuje splošna zdravstvena prevajalska služba, ampak so potrebni še posebni prevajalci za nekatere stroke, zlasti še za psihiatrijo. Še več časa je preteklo, preden so zadovoljno organizirali njihovo delo.

Prevladuje miselnost, da naj bi bil prevajalec sposoben prevode kar stresati iz rokava. Uporabnik prevajalskih storitev pač ne pomisli, da ima vsaka stroka svojo posebno terminologijo pa tudi žargon, ki je nekomu, ki sicer dobro obvlada svoj jezik, nekaj popolnoma tujega, kaj šele, če naj bi isto podal v nekem tujem jeziku.

Na širšem zdravniškem sestanku je pred leti prišlo zaradi tega do zanimivega nesporazuma. Nek psihiater je dejal, da je proti vsaki racionalizaciji. Komaj je končal, se je oglasil internist, ki je ogorčen protestiral proti zanikanju in podcenjevanju racionalizacije. Nesporazum se je naposled vendarle razjasnil, ko se je izkazalo, da je vsak od njiju pod racionalizacijo razumel nekaj drugega. Psihiatru je predstavljala skladno z običajno rabo v njegovi stroki izmišljanje opravičil za kaj slabega ali za kak neuspeh, internistu pa, ki je veliko storil na področju racionalizacije svoje stroke, je racionalizacija pomenila čim bolj razumno in gospodarno delo. Razpravo o tem bi lahko še bolj zapletli z navajanjem primerov, do kakšnih nesporazumov lahko pride zaradi različnih čustvenih odtenkov, ki jih dobijo besede v različnih položajih in dialektih.

Prevajanje je vedno dejavnost, ki zahteva sodelovanje udeležencev. Velikokrat je treba razjasniti, kaj je kdo z neko besedo mislil, oziroma kako jo je razumel. Težava je namreč v tem, da potrebujemo enake besede za najrazličnejše pojme. Ni torej dovolj samo poznavanje neke posebne strokovne terminologije, ampak je treba sproti upoštevati oziroma najti tudi pomen, ki se skriva za navidez celo zelo preprosto in vsakdanjo besedo. Zaradi tega je prevajanje vedno zamudno in

¹ DELO, 26. 8. 1992.

samo občudujemo lahko genialnost smiselnega in verodostojnega simultanega prevajanja.

Prevajalci potrebujejo osnovne pogoje za delo, teh pa jim sprva večinoma niso nudili. Imeti prevajalca in ne poskrbeti za njegovo delo je enako, kot zahtevati od kirurga, da operira brez operacijske sobe, instrumentarija, laboratorijev itd.

Operacijska soba je za prevajalca prostor, kjer so pogoji za nemoteno intelektualno delo. To seveda ne more biti soba v kateri se gnete kar po več prevajalcev ali celo drugih uslužbencev hkrati.

Enako kot potrebuje kirurg različne instrumente, potrebuje pripomočke tudi prevajalec. To pa so med drugim obširni kompletni slovarji jezikov iz katerih oziroma v katere se prevaja, čim popolnejši dvojezični slovarji, posebno pa še terminološki slovarji za posamezne stroke in drugi jezikovni priročniki.

Samoumevna je tudi potreba, da je prevajalec trajno v živem stiku z jezikom, v katerega oziroma iz katerega prevaja. Ena od izkušenj izseljencev je, da na tujem zelo hitro

uplahne moč izražanja celo v lastnem jeziku. Ohranjati živa oba jezika je velik napor. Slovenec, ki prevaja v Ameriki, bi potemtakem lahko ohranjal ustrezno raven svojega jezika le, če bi ne imel samo pogostih stikov z rojaki, ampak če bi se lahko dovolj pogosto vračal v domovino. Še toliko prej velja podobno za nekoga, ki prevaja v tuj jezik: poleg stikov z govorniki tistega jezika bi nujno moral obiskovati deželo, v kateri tuj jezik govori.

Končno kaže omeniti, da s pomočjo dobrega prevajanja nekaj tujega presnavljamo in s tem prevzemamo, ne da bi se tujemu podredili in podlegli. Pri tem je brez dvoma še težje, kot najti ustrezno domačo besedo, uveljaviti domačo zgradbo in čustveno barvo jezika. To seveda omogoča le ohranjen posluš za živ jezik. Prevajalca lahko zato razumemo kot enega od varuhov suverenosti lastnega jezika in obenem kot poslanca tujih izkušenj. Pri manjštevilih narodih pomeni prevajanje zato pomembno sredstvo njihove samoohranitve.

Jurij Zalokar

IN VI MISLITE, DA OBVLADATE NEMŠČINO?!¹

VEDNO HITREJE stopamo v Evropo, pa ne znamo njenega jezika. Res da zna vsak slovenski manager, ki da kaj nase, enega ali dva tuja jezika, a tu govorimo o finančnih terminih v nemškem jeziku.

Poslovni, finančni in denarni svet se ne konča ob meji naše obljubljenе dežele. Čeprav na prvi pogled zveni protislovno, je za uresničitev naše ekonomske suverenosti nujno povezovanje z gospodarskimi subjekti zunaj naših meja. Slovenski manager se torej mora podajati v tuji svet, kjer v vsaki komunikaciji prežijo nanj tudi jezikovne pasti tujega jezika. Oglejmo si nekaj specifičnih primerov.

DIPL. OEC. Če ste dipl. oec., na vizitki vaše-ga avstrijskega sogovornika pa piše **mag.**, to ne pomeni, da je avstrijski kolega opravil tudi podiplomski študij. V Avstriji podeljujejo naslov mag. po končani drugi stopnji visokošolskega študija netehničnih ved.

DOKAPITALIZACIJA. Kot prevod že nekaj časa izredno aktualnega izraza dokapitalizacija smo slišali že vse mogoče, celo Dokapitalisierung. Naj vas ne zavede nemški zven besede. Pravilno se boste izrazili, če boste uporabili **KAPITALAUFSTOCKUNG**.

INVESTITOR. Besede, ki zvenijo internacionalno, pogosto uporabljamo narobe. Zanašamo se na domnevo, da je tujka v

¹ Manager, november 1992, str. 49.

slovenščini v enaki obliki tudi tujka v drugem jeziku. Tipičen primer je investitor. V nemškem jeziku je investitor *INVESTOR*, investitorji pa *INVESTOREN*.

Praksa od takrat, ko so se po osamosvojitvi Slovenije tuji partnerji začeli resno zanimati za nas, poteka nekako takole. Po končanih poslovnih pogovorih navrže tuji poslovnež našemu: »V tednu dni nam pošljite poslovno poročilo in bilanco uspeha za lansko leto in v mesecu dni vam bomo odgovorili.«

AKUMULACIJA. Akumulacija je ena izmed postavk bilance uspeha. V nemških bilancah boste besedo *Akkumulation* iskali zaman. Tudi v obstoječih slovensko-nemških slovarjih akumulacija ni navedena. Predlagamo, da se rešite z *GEWINNVORTRAG*, kar sicer dobesedno pomeni prenos dobička.

TRAJNI KAPITAL. Dolga leta režimskega vpliva na vse plasti družbenega in človekovega življenja se še vedno odražajo v izrazoslovju naših računovodskih izkazov. Prvo postavko pasive v bilanci stanja, trajni kapital, lahko poenostavljeno prevedemo z *Dauerkapital*. Prevod ni napačen, vendar je izraz german-skemu govornemu območju vsebinsko tuj. V nemških bilancah, ki so izdelane v skladu s 4. smernico Evropske skupnosti, na tem mestu najdemo *EIGENKAPITAL*, torej lastni kapital, ki je lahko *Stammkapital*, to je osnovni kapital d.o.o., ali *Hauptkapital*, osnovni kapital d.d. Po lastninjenju družbenega kapitala bomo verjetno tudi ta, za naš sistem specifičen izraz, nadomestili z izrazi 4. smernice Evropske skupnosti.

To gradivo je treba prevesti v nemški jezik in v roke ga dobi domača prevajalka (90 odstotkov prevajalcev je žensk), ki s takšnimi termini praviloma nima izkušenj. Posvetuje se na vse strani, toda žal je v Sloveniji le peščica prevajalcev, ki bi ji lahko pomagali, a so vsi preobloženi z delom.

Razlike so bolj pravne kot jezikovne

Zakaj sploh prihaja do tega? V Sloveniji še vedno poslujemo s finančnimi termini, ki niso primerljivi s tistimi, ki jih uporabljajo na Zahodu. Lep primer je *BILANCA*, kjer je le termin *BILANZ* primerljiv z nemškim, vse druge pa je treba bolj vsebinsko prirediti kot pa prevesti v nemški jezik. Zato je popolnoma razumljivo, da tega prevajalka, pa tudi vodstvo v podjetju, ne zmore.

Poleg tega sploh nimamo ustrezne strokovne literature – slovarjev, glosarjev in pojmovnikov za nemški jezik in finančno stroko.

UPRAVNI ali NADZORNI ODBOR. V slovarju bomo prebrali naslednje: upravni odbor – *Verwaltungsrat*, nadzorni odbor – *Aufsichtsrat*. Vemo, da imata navedena odbora s pravnega vidika različno funkcijo. Vendar pa v določenem primeru upravni odbor prevajamo tudi z besedo *Aufsichtsrat*. Po slovenski zakonodaji je v d.o.o. lahko oblikovan upravni odbor. V avstrijski *Ges.mb.H.* je organ z enakimi pristojnostmi imenuje *AUFSICHTSRAT*, kar pomeni nadzorni odbor. Odbora pa opravljata enako funkcijo. Se bomo pri prevajanju izraza upravni odbor naše d.o.o. odločili za dobesedni prevod, torej *Verwaltungsrat*, ali bomo prevedli tudi vsebinsko in uporabili besedo *Aufsichtsrat*? Pravzaprav imamo za eno in drugo izbiro tehtne argumente.

Kaj pa delajo prevajalci? Navedimo nekaj njihovih zadnjih akcij! Prevajalci so se odločili, da se povežejo s sosedi iz regije Alpe-Jadran, zato so oktobra v Portorožu organizirali prvo strokovno srečanje, ki se ga je udeležilo 200 prevajalcev iz Avstrije, Bavarske, Italije, Hrvaške, Madžarske, Švice, Velike Britanije in Slovenije. Posvet je bil koristen in uspešen, leta 1994 bodo podobno srečanje priredili v Italiji, leta 1996 pa v Avstriji.

Kaj v praksi prevajanja finančnih besedil v nemški jezik to pomeni? Zveze, ki so se v Portorožu vzpostavile, bodo prevajalcem razširile krog, kamor se lahko obrnejo po pomoč pri iskanju terminov, še posebej zato, ker je na Inštitutu za prevajalce in tolmače v Gradcu močan slovenski oddelek – torej tudi možnost pridobitve slovensko-nemških terminov.

Ne bomo naštevati vseh sklepov s tega posvetovanja, omejili se bomo le na najpomembnejšega. Določen je bil preliminarni odbor iz Avstrije, Italije, Hrvaške in Slovenije, ki bo začel s predpripravami za izdelavo petjezičnega finančnega glosarja – slovensko-angleško-nemško-italijansko-hrvaškega – na podlagi ustreznega večjezičnega glosarja Evropske skupnosti. Glosar bi pripravili prevajalci te regije ter ga tudi prodajali v celotnem prostoru Alpe-Jadran. Ocenjujemo, da bo glosar vseboval od 20.000 do 30.000

pojmov, ne vemo pa še, kdaj se bo začelo delo, saj moramo prej urediti financiranje tega zanimivega projekta.

Prevajalci bi radi slovenskim managerjem navrgli še tole misel:

Prehod v Evropo in v kapitalistični tržni sistem ni le:

- ☐ obstoj društva Manager
- ☐ izdajanje revije Manager

- ☐ podeljevanje naslova manager leta
- ☐ izobraževanje managerjev
- ☐ ampak tudi terminološko usposabljanje managerjev, da bodo lahko nemoteno komunicirali z Evropo.

Jelka Mayer
Anton Omerza

PREPREČIMO GOSPODARSKO ŠKODO¹

SLOVENSKI poslovni svet še vedno težko komunicira z zahodnimi podjetniki. Strokovni izrazi, ki jih uporabljamo – to velja predvsem za finančne – se nanašajo na naš sedanji gospodarski (ne)sistem, ki ni več socialistične narave, ni pa še tržne narave. Zato v pogovorih s tujimi poslovneži pogosto prihaja do različnih stopnjevanega nerazumevanja; celo takšne narave, da povzročajo gospodarsko škodo, saj tuji poslovneži iz previdnosti odstopajo od poslov, ki bi jih sicer sklenili, če bi bilo razumevanje med partnerjema popolno.

Zakaj se poslovni pogovori o tujih vlaganjih pri nas prekinjajo?

Z osamosvojitvijo Slovenije, vključevanjem v evropske politične in gospodarske tokove trkajo na vrata naših podjetij tuji investitorji. Tudi če se partnerja že poznata, potencialni investitor (ponovimo lekcijo iz novembrske številke Managerja: nemško INVESTOR) poleg množice drugih podatkov pričakuje predložitev dokumentov, ki kratko in jedrnat prikazujejo položaj podjetja.

Osnovno orientacijo o finančnem in premoženjskem stanju podjetja dajejo računovodski izkazi. Ti so njegova osebna izkaznica. In vsakdo si želi v osebnem dokumentu čim lepšo sliko.

Številčni podatki morajo biti realni in pošteni, opremljeni z razumljivim besedilom. Bolj ali manj optimistično sliko le-teh žal pogosto

Začnimo razmišljati o tem, da bi bilo včasih dobro strokovna vprašanja zaupati strokovnjakom. Spomnimo se, da na pomembne pogovore tuji podjetniki takšne strokovnjake pripeljejo kar s seboj (advokata, davčnega svetovalca, strokovnega prevajalca).

popači dobesedno prestavljanje slovenskih poimenovanj bilančnih postavk v tuji jezik. Tujca s tem prestrašimo, saj si ne želi sodelovanja z eksotičnim partnerjem. More-bitno sodelovanje je odvisno tudi od tega, ali sta bodoča partnerja na isti valovni dolžini. Govoriti morata en jezik. Pri tem je pomembno predvsem enako razumevanje vsebine, za kar se morata potruditi oba.

Sredstva: premoženje (Vermoeigen)

Nekaj ključnih finančnih izrazov:

V nemških bilancah ne najdemo postavke revalorizacijske rezerve. Strokovni besedi zaman iščemo po obstoječih slovensko-nemških slovarjih. Tujcem, ki ne poznajo našega računovodskega sistema, sam prevod, tudi pravilen, ne pove ničesar. Vsebinsko te postavke bilance stanja jim moramo pojasniti. Povejmo jim vsaj to, da je ta postavka rezultat revalorizacije posameznih vrst sredstev in da se konec leta saldo prenese na kapital. Pravilen prevod je NEUBEWERTUNGSRÜCKLAGEN.

¹ Manager, januar 1993, str. 52.

Naslednji postavki, ki našega managerja v nemščini zlahka speljeta na led, sta rezerve in rezervacije. Marsikdo se poskuša reševati z Reserven ali Reservierung, kar je precej daleč od pravih nemških poimenovanj. Če jih še nimamo v ušesih, si jih skušajmo zapomniti še danes. Rezeve so RÜCKLAGEN, rezervacije pa RÜCKSTELLUNGEN. Omenimo še skrite rezerve. Te postanejo v dobesednem prevodu tihe, torej STILLE RÜCKLAGEN. Po tej postavki tujci radi sprašujejo, saj včasih skriva friziranje bilance.

Izraz bilance stanja, o katerem lahko trdimo, da je v slovenščini še vedno rahlo »real-socialističen«, so sredstva. Upam, da bo to pisanje vsaj koga odvrnilo od dobesednega prevajanja s priljubljenimi in napačnimi Mittel. Za Nemce so sredstva premoženje, torej VERMOEGEN. Sredstva so ali stalna ali obratna. Stalna sredstva prevajamo z ANLAGEVERMOEGEN, obratna pa z UMLAUFVERMOEGEN.

Dober vtis preciznega in jezikovno podkovanega sogovornika boste naredili, če boste razlikovali nekaj dvojic besed, ki jih ne-ekonomisti včasih zamenjujejo tudi v slovenščini. Gre za tri pare: prihodki in odhodki, prejemi in izdatki ter prilivi in odlivi. Medtem, ko spadajo prihodki in odhodki v svet bilanc, sta ostali dvojici pojma finančnih izkazov. V nemščini so prihodki in odhodki ERTRÄGE UND AUFWENDUNGEN, prejemi in izdatki so EINNAHMEN UND AUSGABEN, prilivi in odlivi pa ZUFLÜSSE UND ABFLÜSSE.

Ustavimo se še za trenutek pri obratnih sredstvih in pomislekih v slovenskem jeziku. Slovenski strokovnjaki, ki se trudijo postaviti splošno veljavni okvir za računovodsko poročanje v sodobnem svetu, se nagibajo k temu, da bi za dosedanja obratna sredstva uporabljali primernejši izraz »kratkoročne finančne naložbe«, ki ne sodi med obratna sredstva v ekonomskem pomenu. Za kratkoročne finančne naložbe namreč ne velja pravilo, da je večje obračanje teh sredstev znak

boljšega gospodarjenja. Ko boste kot manager ali kot vodilni strokovni sodelavec potencialnemu partnerju obljubljali svoje računovodske izkaze v njegovem, za vas tujem jeziku in sistemu, se spomnite, da obstajajo tudi pri nas podjetja, ki izdelajo predelavo bilance (prevedbo, reklasifikacijo – nemško ÜBERLEITUNG ali UMSTELLUNG) iz našega sistema v tuj jezik in sistem. Naj vam ne bo žal denarja za to storitev.

Kako lahko preprečimo nastanek gospodarske škode?

Najprej se moramo ozavestiti. Upam, da je evforija ob samostojnosti Slovenije, ki je zajela tudi gospodarski svet, že mimo in da se marsikateri manager že grobo in odkrito sooča s svojim neznanjem in z neizdelanostjo sistema, v katerem posluje. Ko bo sposoben sam sebi to priznati, bo dosegel stopnjo tako imenovane iniciacije za nadaljnje učenje.

Ozaveščen manager ne bo kar tja v en dan uporabljal strokovnih izrazov v tujem jeziku, še posebej ne takrat, ko gre za pomembne odločitve. Tu nima kaj prida pomoči, saj naše izrazje (predvsem finančno in pravno) še ne omogoča managerjem, da bi lahko enakovredno komunicirali s tujimi partnerji, ki imajo dolgo in neprekinjeno tradicijo poslovne terminologije (angleško, nemško govoreči). Zato mu ne preostane nič drugega, kot da pravilne izraze naprekuje tam, kjer pač so. Pa še nekaj! Bolje je, da je odkrit in da v pogovoru prizna, da česa ne razume, ali pa, da kak naš specifičen termin poda le opisno, kot pa da blefira – in si dela škodo. Tujci bolj cenijo poslovno resnico in odkritost kot pa navidezno fluidnost poslovnega pogovora.

Lahko bi končal s parafrazo po Disraeliju: Spoznanje o neznanju je začetek znanja.

Jelka Mayer
Anton Omerza

THE ALPE-ADRIA REGION – THE LINKS BETWEEN TRANSLATORS AND INTERPRETERS¹

In September 1991, the translators of Slovenia proposed to their colleagues of other parts of the Alpe-Adria region to organise a translators' symposium of the Alpe-Adria community in Portorož, Slovenia. The response to the idea to organise this gathering from October 8 to 10, 1992 was favourable and an international editorial board was set up, including members from Austria, Croatia, Italy, Hungary and Slovenia.

The symposium topics were sent to over one hundred addresses and the response was 30 papers which faithfully reflected the conditions in the translation community of the region. The plenary part of the gathering was conceived as a patchwork of papers presenting the various activities of translators and interpreters in the specific countries of the Alpe-Adria region. The following were the categories of proposed topics:

- Training for translators – 9 papers from four countries
- Computers in translation – 4 papers from three countries
- Language-oriented papers – 5 papers from five countries
- Interpretation – 4 papers from three countries
- Links between translators – 6 papers from three countries

The key address of the symposium was delivered by Mr. Borut Šuklje, Minister of Culture of the Republic of Slovenia. Among the guests were the representatives of translation and interpreting schools from Graz and Trieste, the representatives of translation associations from Croatia and Slovenia and the representatives of major sponsors of the Portorož gathering.

The plenary part was followed with great interest by about two hundred participants, mostly translators, interpreters and teachers.

The following resolutions were adopted at the closing of the symposium:

- The symposium shall become a regular event: the next symposium will probably be held in Italy in 1994.
- There will be cooperation in translation training.
- Cooperation in the area of terminology will be organised. (Preliminary talks on the joint publication of a multi-lingual financial glossary were held.)
- Cooperation in the field of information dissemination (joint publication of a Bulletin of Translators and Interpreters of the Alpe-Adria Region).
- Seminars on the use of computers in translation will be organised. (by the end of 1992, two seminars in Slovenia).

The above conclusions of the symposium require a commentary. The Alpe-Adria region is made up of two quite different parts. Austria, Bavaria and Italy are a part of the developed world, where the training of translators and interpreters is a well established practice, and where there are no major problems with publication of translator-related literature. On the other hand, Croatia, Hungary and Slovenia, countries belonging to the less developed part of Europe, still have no regular training of translators, and, due to their small size, are having serious problems with the publication of translator-oriented literature. Their advantage is in that they have associations with substantial membership, which have a significant impact on the setting of translation rates and assist their translators in other ways.

These quite different groups came to the symposium each with its vision of cooperation of the region's translators, while the adopted conclusions confirm that both groups will, at least in the general sense, pursue and attain their goals though their actions. The complementary character of both groups is obvious, giving us reason to believe that the envisaged projects will indeed be carried out.

¹ FIT NEWSLETTER, XI (1992), št. 4, str. 503.

The most interesting part of the supplementary program of the gathering was the translation workshop where experts, representatives of sponsors, demonstrated how the computer can be used in translation work. The sales exhibition of literature for translators was rather modest, but succeeded in satisfying the participants particularly because the most recent editions of dictionaries and other translation-related publications were displayed.

The significance of the first gathering of translators and interpreters of the Alpe-Adria region can be summarised in the following points:

1. This part of Europe is the juncture of Germanic, Romance and Slavic languages, as well as the Hungarian language. This very fact suggests the many interesting possibilities of cooperation and association.
2. The social and economic differences between the developed and the less developed parts of the region enable the exchange and cooperation in the area of

translation training and terminological projects (commercial, financial, legal glossaries).

3. The entire region is relatively small, and for this reason the possibilities for intensive ties between translators and interpreters, – the ties established during the Portorož gathering – are quite a viable prospect.
4. There are minorities in almost all countries of the region, and it is therefore important that the translators and interpreters of their homeland not only establish ties between them at the professional level as well as at the national and political levels.

We hope that, on behalf of the symposium organiser and the Association of Technical and Scientific Translators of Slovenia, we may keep you informed on the progress of projects envisaged at the Symposium.

Anton Omerza

Pogovor z dr. Erichom Prunčem

»BLIŠČ IN BEDA PREVAJALSTVA«¹

KDOR BI DOBIL DENAR, KI SO GA MORALA SLOVENSKA PODJETJA PLAČATI ZARADI SLABO PREVEDENIH POGODB, BI BOJDA OBOGATEL • VSE, KAR ZVENI V TUJEM JEZIKU, ŠE ZDALEČ NI DOBRO • V SLOVENIJI PREVAJALCEV NE IZOBRAŽUJEMO, ZATO TUDI NIMAMO DOVOLJ DOBRIH

– V referatu na okrogli mizi, ki jo je v okviru medfakultetnega srečanja minulo jesen pripravil Inštitut za izobraževanje prevajalcev in tolmačev v Gradcu (dr. Erich Prunč je predstojnik inštituta op.p.), ste

razmišljali o prevajalstvu v prostoru Alpe-Jadran. Ko ste se vpraševali, ali bo tudi v prihodnje mogoče ohraniti načelo enakopravnosti jezikov, ste kot prvi pogoji omenili brezhibno večjezično komunikacijo, ki jo lahko zagotovi le kvalitetno prevajalstvo. Kot izvrstni prevajalec in poznavalec razmer na tem področju, tako v Evropi kot v Sloveniji, prosim, ocenite, kakšno raven prevajalstva imamo Slovenci in kam nas lahko pripelje ali pahne?

Dr. Erich Prunč: »Zame je razvijanje prevajalstva pravzaprav eksistenčno vprašanje, tesno povezano s kulturno-jezikovno in

¹ Večer, 3. 4. 1993.

politično samozvestijo. Slovenci imajo žal lastnost, ki jo Cankar imenuje hlapčevstvo, sam pa bi jo označil kot ksenofilijo ali miselnost, da je vse, kar je tuje, boljše. Iz tega izhaja ravnanje, ki ni nič drugega kot razprodajanje. Zato verjamem, da je strokovno šolano in z ustrežno zavestjo opremljeno prevajalstvo ključnega pomena. K temu bi dodal znanje jezikov. Slovenci jih hvalabogu in na žalost znajo preveč. Znajo jih namreč le do določene komunikacijske ravni. Tam, kjer se začnejo kočljiva vprašanja, ko bi moral posredovati nekdo, ki je za to šolan, in ki tudi ve, kje so kočljive točke ter bi jih pomagal premostiti, se Slovenci tej pomoči odpovedujemo. S tem pa se odpovedujemo tudi primerjalni prednosti.«

– V čem je ta prednost?

»V tem, da imam tedaj, ko znam dva jezika in se pogajam z nekom, ki zna le enega, prednost. Lahko pa se tej prednosti odpovem in govorim jezik, ki ga ne obvladam, zato pa ga drugi obvlada zelo dobro. S tem se sam postavim v slabši položaj. To se na žalost v Sloveniji nenehno dogaja. Prepričan sem, da bi bil tisti, ki bo dobil denar, ki so ga morala slovenska podjetja plačati zaradi slabo prevedenih pogodb, zelo bogat.

To je materialna plat. Problem pa ima še druge, kulturne razsežnosti. Vselej, kadar posamezniki komunicirajo v restringiranem jeziku in skušajo v njem povedati zelo subtilne stvari, ki so značilne za slovensko kulturo, je takšna komunikacija enosmerna in ne more potekati v obeh smereh. Tukaj je prevajanje neizogibno.«

– Pri razvijanju teze, da je pogoj za ohranitev večjezične komunikacije kvalitetno prevajalstvo, ste se opirali na povedano. Ob tem pa še na druga dejstva, neposredno povezana s prevajalčevo vlogo.

»Prepričan sem, da imajo Slovenci sicer nekatere odlične prevajalce z vseh področij, da pa še zdaleč nimajo razvite prevajalske kulture. Prevajalska kultura pomeni, da družba ne sprejme proizvodov na tem področju – ustnih ali pisnih, ki so pod določeno ravni.«

– Gotovo imate prav, toda kako naj družba oblikuje takšna merila, ko pa nima ustanove, v kateri bi se prevajalci lahko izražali. Prevajalska smer na Filozofski fakulteti je zanesljivo premalo.

»Če izhajam iz izkušenj Inštituta za izobraževanje prevajalcev in tolmačev v Gradcu, potem poudarjam, da se mora prevajalstvo v prvi vrsti osvoboditi filologij. Vse dokler pristopamo k problemu prevajanja zgolj filološko, ni možen napredek, ki je nujen za strokovno brezhibno prevajanje.«

– Jezikoslovna znanja potemtakem ne zagotavljajo tudi dobrega prevajanja. Glede na to, da se kani v kratkem prevajalski smeri na ljubljanski Filozofski fakulteti pridružiti podobna tudi na Pedagoški fakulteti v Mariboru, prosim, razložite to nezadostnost filološkega znanja, ko gre za prevajanje.

»Preozko je, preveč se usmerja samo k jezikovni strukturi izhodiščnega jezika, ne vključuje sociokulturnega ozadja, vidi samo površino besedila in ne opazi tega, kar stoji za jezikom, kako jezik funkcionira v konkretni komunikacijski situaciji. Vse to pa vključujejo najsodobnejši pristopi, ki jih skušamo na Inštitutu forsirati. Prevajalstvo danes ni samo prevajanje – v nemščini ga že označujemo s tujko translation, s tem želimo pokazati, da gre dejansko za medkulturno udejanjanje. Prevajalec ni samo tisti, ki kako sporočilo pretvori v tuj jezik, ampak nekdo, ki kot strokovnjak sooblikuje komunikacijski proces. To je bistveno nov pristop in samo s takšnim se da premagati ovire, ki obstajajo med kulturami, državami, ljudmi.«

– V začetku pogovora ste dejali, da znamo Slovenci na žalost preveč jezikov. Poudarili ste »na žalost«. Zakaj?

»Ker vidim slabo stran tega znanja v tem, da misli vsakdo, pa četudi tuj jezik samo jeclja, da lahko tudi prevaja. Pred nedavnim sem po radiu slišal podatek, da se v Sloveniji prevede 1500 knjig letno. Zanima me, ali ima Slovenija zares toliko prevajalcev, ki so ta posel sposobni kvalitetno opraviti.

Morda bo stanje na tem področju odslikal seminar, na katerem se ukvarjamo s prevajanjem na področju turizma. Turistična propaganda, s katero se Slovenija predstavlja v Evropi, je namreč nakaj tako groznega, da je po mojem prepričanju to najboljša antipropaganda za neko deželo. Iz vodnika Slovenien kennenlernen denimo izhaja, da so Slovenci kanibali. Iz konteksta je namreč moč razbrati, da jedo človeške ude. Če k temu dodamo še

vrzeli v poznavanju slovenske kulture, ko recimo prevajalec niti ne ve, kako se v nemščini pravilno imenuje Valvazorjeva Slava vojvodine Kranjske, potem ni dvoma, da s takšnim prevajanjem dajemo vtis, da smo pač dežela v razvoju.«

– Tisti hip, ko bo lahko mostove gradil še kdo razen usposobljenih projektantov, poklic slednjega izgubi svoj ugled. Za prevajalskega že lahko rečemo, da nima največjega. Je status prevajalca v Evropi drugačen?

»Malo boljši, vendar ne veliko. V Avstriji denimo se še zavzemamo za ustrezno priznanje. To je pač določen proces, ki ima dva razloga – prvi je odnos do prevajalcev, drugi je odnos prevajalcev do lastnega dela. Dokler so prevajalci pojmovali svoje delo le kot jezikovno posredništvo, ta klavirni ugled ne preseneča, saj so bili le pasivni udeleženci procesa, nekakšen živ avtomat. To ni partner. Šele z nekim novim pojmovanjem prevajanja in prevajalstva ter prevajalca kot strokovnjaka za komunikacijo, se spreminja ugled prevajalca. Prevajalska kultura je celovit kompleks, ki se brez dvoma začneja pri pravilnem vrednotenju prevajalskega dela. To še zdaleč ni prepisovanje s pomočjo slovarja iz enega jezika v drugega.«

– Kako bi označili dobrega prevajalca?

»Mora biti mobilen, zanj mora biti povsem normalno, da zajtrkuje v Gradcu, nato prevaja, kosi v Mariboru in je na večerji spet nekje drugje.«

– Res je, prevajanja se loti marsikdo, ki za to ni usposobljen. Toda to je marsikdaj posledica dejstva, da imamo pač premalo dobrih prevajalcev. A če se jim bo vsako leto pridružilo nekaj diplomantov graškega inštituta, si lahko na tem področju obetamo drugačen pristop. Ker se je število študentov iz Slovenije od predlani, ko jih je bilo 13, v tem študijskem letu povzpelo že na 40, vendarle kaže, da mladi želijo na tržišču konkurirati z dobrim znanjem.

»Inštitut lahko le delno in le še nekaj časa rešuje ta problem. Že jutri se lahko primeri, da se na Inštitutu preusmeri in močno zmanjša zastopanost slovenščine v študijskem programu. Egoistično gledano in če se ne zavzemam za to, da se v Sloveniji oblikuje dobra šola za izobraževanje prevajalcev, za inštitut v Gradcu ni nič lepšega, kot imeti nad tem monopol. Toda s stališča slovenske kulture in gospodarstva to ni rešitev.«

– Za Slovenijo pa najbrž že sedaj graški inštitut ni prava rešitev, kajti mnogi njegovi diplomanti iz Slovenije se nikoli ne vrnejo domov.

»Da, res je, domala 90 odstotkov diplomantk ostane vedno v Avstriji in v tem vidim določeno obliko odtekanja možgan iz Slovenije. Zato še enkrat poudarjam, da lahko to vlogo opravljamo le še nekaj časa. Čimprej pa se mora v Sloveniji razviti prevajalska kultura, kar pomeni: ne samo imeti nekaj vrhunskih prevajalcev, ampak se mora v družbi oblikovati zavest, kaj je v tem mednarodnem komuniciranju kvaliteten proizvod in kaj ne; da se izobražujejo prevajalci za vse zvrsti. Trenutno vlada namreč med mladimi želja zgolj po simultanem prevajanju. V Sloveniji naj se ustanovi pameten inštitut, ki bo to vlogo prevzel kot meduniverzitetna ustanova med obstoječima univerzama.«

– Ali se dober prevajalec rodi ali pa ga je mogoče izobraziti?

»Brez talenta ni nič. To je mogoče primerjati z govorništvom. Le iz študentov, ki imajo talent, je mogoče narediti dobrega prevajalca. Do neke srednje strokovne stopnje lahko pride vsakdo, medtem ko je od, denimo, 100 študentov le eden lahko vrhunski prevajalec.«

– Prevajalstvo velja za sodoben poklic. Ali ga mladi, ko se odločajo zanj, dovolj poznajo in ali študentje vedo, kaj jih čaka po diplomi?

»Ne. Šele proti koncu študija se začnejo dejansko zavedati, kaj jih čaka v poklicu.«

Jasna Snežič

INFORMACIJE

Tomaž Longyka

13. kongres mednarodne organizacije prevajalcev

Sprejem DZTPS v FIT

Med 6. in 13. avgustom letos se je 550 prevajalcev iz 53 držav ponovno zbralo na kongresu – tokrat v Brightonu na Angleškem.

Zaprti del kongresa, tj. redni triletni občni zbor FIT, ki je bil prve tri dni, je potekal v znamenju dveh točk: sprejema novih članic in sprememb statuta FIT. V FIT je bilo sprejetih 23 društev, zvez in prevajalskih šol, med njimi tudi DZTPS. Od društev na ozemlju bivše Jugoslavije sta bili sprejeti še DZTP Hrvatske in Društvo književnih prevajalcev Makedonije.

Statut FIT je doživel nekaj bistvenih sprememb. Odslej se lahko v FIT včlanijo ne le organizacije na državni ravni, temveč tudi druge. In tudi omejitve, da smeta biti iz ene države največ dve organizaciji članici FIT, je odpadla. Nadaljnja sprememba je v tem, da se lahko včlanijo tudi organizacije, ki so dejavne na področju terminologije, šolanja prevajalcev in raziskovanja (inštituti, prevajalske šole, univerze in podobno). Poleg rednega in pridruženega članstva je bila uvedena še

Tomaž Longyka ob predstavitvi DZTPS za sprejem v FIT

kategorija podporni član. Zavrtnjen pa je bil povsem resen predlog, naj bi članice z različno težo (glede na število članov) imele na občnem zboru FIT različno število glasov. Mnoge druge spremembe in uskladitve so se nanašale na upravljanje FIT.

Občni zbor je sprejel sklep, ki predvideva ustanovitev regionalnega centra FIT za Evropo (pobudnik je bila nemška zveza prevajalcev), podobno kot že nekaj časa obstaja regionalna organizacija FIT za Ameriko.

Pri izvolitvi novega sveta FIT smo imeli delegati kar srečno roko – bolj reprezentativno telo bi bilo težko izbrati: med 17 svetniki je namreč vsak iz druge države (Argentina, Avstralija, Avstrija, Belgija, Francija, Gruzija, Kanada, Kitajska, Koreja, Nemčija, Nigerija, Norveška, Poljska, Španija /še posebej predstavnik Baskije/, Združeno kraljestvo in ZDA). Seznam držav kaže tudi na široko geografsko zastopanost.

Glede prizorišča naslednjega kongresa FIT je občni zbor izbiral med kandidaturama Kanade (Vancouver) in Avstralije (Melbourne). Kljub veliki prepričljivosti predsednika avstralskih prevajalcev je Melbourne zmagal le za las. Odločitev je morda zgodovinska – prvič v 40 letih obstoja bo FIT imela svoj kongres na južni polobli.

Odprti del kongresa je bil delno plenaren, večinoma pa so bile to delavnice (šest) in sicer: za književno prevajanje, znanstvenotehnično prevajanje, za tolmačenje, za malo razširjene jezike, za teorijo prevajanja ter za javno podobo in status prevajalca. Delo v delavnicah je teklo vzporedno na šestih krajih. O njih zaradi nepreglednosti zaenkrat še ni moč poročati nič drugega, kot da je bilo referatov ogromno in da

sta nastopili tudi dve referentki iz Slovenije: Senta Šetinc iz Inštituta za informatiko v Mariboru (o prevajanju znanstvenih in tehničnih besedil v malo razširjen jezik) ter dr. Margaret Davis z ljubljanske Filozofske fakultete (o šolanju prevajalcev v Sloveniji).

Višek kongresa je bil večer poezije, na katerem nam je sedem angleških in škotskih pesnikov ter prevajalcev ob povezovanju duhovitega dramatika Christopherja Fryja bralo svoje prevedene in izvirne pesmi.

Naše društvo sta na kongresu zastopala predsednik Tomaž Longyka in član UO Aleksander Sadikov. Predsednik je na občnem zboru ob sprejemu v FIT predstavil organizacijo in delovanje DZTPS.

Udeležbo obeh naših predstavnikov na kongresu je v veliki meri omogočilo podjetje Borza poletov MEDL d.o.o. iz Ljubljane, ki se ukvarja z organizacijo gostinstva in turizma ter posebej letalskih poletov, s tem ko je priskrbelo dve brezplačni vozovnici na relaciji Celovec–London–Celovec.

Piko na i naše udeležbe na kongresu je pomenila promocija Slovenije kot nove države. Kongresnikom smo razdelili čez 600 knjig in prospektov o Sloveniji, ki so nam jih priskrbeli Sekretariat za turizem in Urad za informiranje republike Slovenije, Državna založba Slovenije, Cankarjeva založba in Poslovna skupnost za vinogradništvo in vinarstvo Slovenije. Zanimanje za promocijo je bilo zelo veliko. Brezplačen prevoz gradiva do Brightona je oskrbela Metalka iz Ljubljane. Pri tem nam je bila v veliko pomoč požrtvovalna gospa Breda Strojnik-Wilkinson iz Londona.

Savin Vilhar

Volilni občni zbor 1993

Kakor je že navada, je DZTPS tudi letos redni letni občni zbor pripravil februarja, in sicer 6. februarja, v prostorih hotela Union. Kakor prijetno presenečenje nas je pričakala lepo urejena dvorana in zdelo se nam je, da so jo v Unionu tako lepo uredili prav zaradi nas. Zbralo se je 75 članov DZTPS, občnega zbora pa sta

se udeležili tudi dve delavki naše pisarne.

Najprej je predsednica DZTPS gospa Lidija Šega lepo pozdravila vse navzoče in predlagala člane delovnega predsedstva občnega zbora: Slavka Blagotinška za predsednika in Ines Perkavac ter Špelo Kutin za članici. Predlog smo soglasno sprejeli.

Gospod Blagotinšek se je v imenu delovnega predsedstva zahvalil za zaupanje in predlagal še druge organe občnega zbora, kot so zapisnikar, overitelj zapisnika, verifikacijska in volilna komisija. Tudi ta predlog je bil sprejet.

Tako je volilni občni zbor DZTPS začel delo po naslednjem predlaganem in sprejetem dnevnem redu:

1. poročilo predsednice, poročilo o strokovnem delu, finančno poročilo in poročilo nadzornega odbora,
2. razprava o poročilih,
3. razrešitev organov društva,
4. volitve organov društva in
5. program dela.

Predsednica gospa Lidija Šega je poročala o delu DZTPS v minulem letu. Njeno poročilo je bilo razdeljeno na pet točk; posebej je poročala o delu pisarne, o članstvu, o obsegu prevajanja in fakturiranja, o uveljavljanju društva, o

povezovanju z drugimi sorodnimi ustanovami ter o statusu prevajalcev in društva.

Poročilo o strokovnem delu društva DZTPS je pripravil in ga prebral gospod Tone Omerza, ki je med drugih spregovoril o izpeljanih jezikovnih seminarjih ter o izvedbi uspešnega posvetovanja prevajalcev iz dežel skupnosti Alpe-Jadran, ki je bilo oktobra lani v Portorožu.

Finančno poročilo je pripravila gospa Marjeta Martič, računovodkinja DZTPS. Uspehi so zadovoljivi. Bilanca je bila pozitivna, torej so bili prihodki DZTPS, čeprav je bil prispevek za društvo od vsakega izstavljenega računa lani zmanjšan za polovico, večji od izdatkov.

Predsednica nadzornega odbora DZTPS gospa Doris Debenjak je prebrala poročilo nadzornega odbora, ki je bilo sicer na nekaterih mestih kritično, vendar v glavnem pohvalno.

Poročilom je sledila razprava, med katero so navzoči člani predlagali marsikaj koristnega za nadaljnje delo DZTPS.

Nato smo sprejeli nekaj pomembnih sklepov, med drugim to, naj članarina za leto 1993 znaša toliko, kolikor sta vredni dve strani (doslej tri strani) strokovnega prevoda v slovenski jezik, in naj bodo člani od leta, ko dopolnijo 75 let, oproščeni plačevanja članarine.

Soglasno smo sprejeli tudi predlog o razrešitvi predsednice DZTPS, članov upravnega in članov nadzornega odbora DZTPS ter se jim zahvalili za vestno in marljivo delo. Prav posebno smo hvaležni gospe Lidiji Šega, ki je sprejete dolžnosti izredno prizadevno opravljala kar tri mandatna obdobja zapored, torej celih šest let (čeprav sedanji statut DZTPS strogo ukazuje, da v upravni odbor DZTPS nihče ne sme biti izvoljen več kot dvakrat zapored), kar še prav posebno velja za zadnji dve leti, ko je bila predsednica društva. Pri tem je upravni odbor vodila ali, bolje rečeno, v njem sodelovala na izredno demokratičen način, ki je zelo primeren in nujen v času, v katerem živimo, in bo tudi v tem, ki prihaja. To, da je bila udeležba na sestankih upravnega odbora, ki jih je vodila, veliko številnejša kot poprej, in to, da je DZTPS strokovno in finančno uspešno deloval, pa tudi to, da so mnogi naši člani zaradi svojih kvalifikacij po njeni zaslugi že zaposleni v diplomatski službi Republike Slovenije, so le nekateri od številnih dokazov, da so zapisane pohvalne trditve utemeljene.

Da bi delo DZTPS še naprej uspešno potekalo, smo nato izvolili novega predsednika, gospoda Tomaža Longyko, upravni odbor, katerega člani so Doris Debenjak, Sergij Gabršček, Stanko Klinar, Špela Kutin, Ana Lončarič, Bojan Mir, Aleksander Sadikov in

Laura Ule, ter nadzorni odbor, katerega člani so Slavko Blagotinšek (predsednik), Franc Gortnar, Dolja Spirova-Stefanija in kot nadomestni člani Ines Perkavac, Samir Amarin ter Savin Vilhar.

Dosedanji upravni odbor je novo izvoljenemu predsedniku in upravnemu odboru predlagal program dela, v katerem so bistvene točke: poživitev dela izobraževalne in terminološke komisije, strokovni seminarji, nadaljnje izdajanje Mostov, včlanitev DZTPS v FIT in udeležba DZTPS na kongresu FIT, ureditev knjižnice DZTPS, krajša popoldanska predavanja na Filozofski fakulteti v Ljubljani in seveda redna družabna srečanja pri Mraku.

O prevajalcih v samostojnem poklicu in o težavah, s katerimi se srečujejo, je, tudi na podlagi svojih izkušenj doma in v tujini, pripovedoval Savin Vilhar in s tem nakazal probleme, za rešitev katerih bi se morali prevajalci in tudi DZTPS bolj zavzeti. Sicer pa o tem več v posebnem sestavku v tej številki Mostov.

Predsednik upravnega odbora DZTPS Tomaž Longyka se je občnemu zboru zahvalil za zaupanje v svojem imenu pa tudi v imenu novo izvoljenega upravnega in nadzornega odbora. Ob tem je povabil vse člane DZTPS k dejavnejšemu sodelovanju in k temu, naj v pisarno DZTPS ali pa njemu osebno sporočajo predloge in težave, s katerimi se srečujejo.

Takoj po občnem zboru, ki je bil s tem uspešno končan, se je začelo izredno zanimivo predavanje na temo Novosti v računalniško podprtem prevajanju, ki ga je pripravil Marjan Golobič.

Savin Vilhar

Prevajalec v samostojnem poklicu

Leta 1979 je DZTPS podpisal sporazum o zavarovanju samostojnih prevajalcev. Objava v uradnem listu pa je tako nejasna, da ni praktično uporabna. DZTPS naj torej z novonastalim ZZZS sklene novo pogodbo, ki bo ustrezala spremembam zakonodaje.

Sistem SPIZ je razdeljen na dve ugledni ustanovi: zavod za zavarovanje in davčno upravo. Deljena odgovornost pa je neodgovornost. Ker smo plačniki, smo v obeh ustanovah stranke oziroma kupci. Tega se moramo zavedati in zahtevati, da ustanovi bolje

delujeta. Dolžnost vseh davčnih uprav je, da obveščajo davčne zavezance o višini prispevkov, ki jih je treba vsak mesec plačati. Vendar to počnejo neredno, ob koncu leta pa pošiljajo obračune, ki so neupravičeno napihnjeni z ogromnimi zmuđenimi obrestmi. Obe ustanovi sta se zavarovali tudi s preskopo odmerjenimi uradnimi urami, ki jih moramo upoštevati, ob tem pa zapravljamo dragoceni delovni čas. Ob uveljavljanju boleznine je potrebnih pet obiskov v obeh ustanovah, preden boleznino končno dvignemo pri blagajni zavoda. Seveda je treba tudi tu upoštevati skopo odmerjene uradne ure. Zdravstveno izkaznico je treba osebno potrjevati pri zavodu enkrat na mesec. Tudi to je izguba časa. Za nas niso našli nobene možnosti za morebitno kolektivno in cenejše prostovoljno zavarovanje. Niti ena od obeh ustanov se še ni potrudila, da bi sestavila jasna pisna navodila o tem, kakšne so naše dolžnosti in kakšne pravice imamo na podlagi sklenjenega sporazuma ter seveda prispevkov, ki jih vsak mesec plačujemo. Nova zakonodaja je prinesla zvečanje prispevkov s prejšnjih približno 23 odstotkov bruto dohodka na sedanjih 51 odstotkov bruto dohodka (dohodek po odbitku 40 odstotkov materialnih stroškov). Ker smo sedaj postali delodajalci sami sebi, plačujemo dvojni prispevek. Prvih trideset dni bolezni nam boleznina ne pripada, saj jo moramo kot delodajalec izplačati sami sebi. Vse naštetno in morda še kaj nas potiska v neenakopraven položaj v primerjavi s tistimi, ki so redno zaposleni, in morda tudi z upokojenci. Prevaljci s statusom kulturnega delavca so morebiti in le na videz v nekoliko boljšem položaju. Plačujejo nižjo akontacijo dohodnine (12 odstotkov), država pa jim poravnava osnovni prispevek za SPIZ, vendar je akontacija dohodnine nizka, prispevki za SPIZ, ki jih ne plačujejo, pa vzrok za zmanjšanje davčne olajšave in torej za visoko dohodnino.

Zaradi takih razmer smo lani pri upravnem odboru DZTPS ustanovili komisijo, ki naj bi raziskala položaj prevajalca v samostojnem poklicu. Navedeni drobci so že prvi skromni rezultati opravljenega dela. Tudi na volitvah v državni svet smo sodelovali. Predlagali smo tri kandidate, člane DZTPS (Doris Debenjak, Ano Lončarič, Savina Vilharja), izvoljena pa sta bila

Polde Bibič v državni zbor in dr. Peter Čeferin v državni svet. Oba zagotavljata izboljšanje razmer, v katerih živimo, vendar jima moramo predložiti konkretne predloge.

Iz vsega tega izhajajo nekatere zamisli za nadaljnje delo:

1. prevajalci v samostojnem poklicu se moramo pogovoriti o svojih izkušnjah pri sodelovanju z zavodom in davčnimi upravami; tako bo položaj bolj jasn, nekatere težave pa bomo poskušali odpraviti;
2. zaprositi moramo za status kulturnega delavca, saj je tehnični in znanstveni slovenski jezik, ki ga soustvarjamo, bistveni del naše kulture, s tem pa tudi del naroda in naše mlade države. Torej nam ne gre za finančne ugodnosti, saj je dokazano, da so sedaj veljavne ugodnosti za kulturne delavce v uveljavljenem sistemu dohodnine le fiktivne. Treba je doseči kompromis, tako da samostojni prevajalci ne bi več bili delodajalci sami sebi in ne bi plačevali podvojenih prispevkov za SPIZ, temveč samo enojne, te pa glede na resnične dohodeke in ne le po stopnjah, ki naj bi jih sami »izbrali«. Ker so taki prispevki dolžnost vseh državljanov, ki ustvarjajo dohodek, saj morajo vsi prispevati po svojih zmogljivostih, bi bila pravzaprav tudi dolžnost prevajalcev, za katere prevajanje ni edini vir dohodka, da jih plačujejo. Tako bi bilo tudi z državnim proračunom manj težav;
3. doseči moramo, da nas bodo davčne uprave redno, vsak mesec, pisno obveščale o prispevkih, ki jih moramo plačati. Višina prispevkov se namreč iz meseca v mesec spreminja. Vendar naj nas vse davčne uprave o tem pravočasno in pisno obvestijo, ob tem pa navedejo tudi plačilni rok. Sedaj namreč domnevamo, da nas namerno ne obveščajo, temveč čakajo vse leto le zato, da nam potem popolnoma neupravičeno zaračunavajo visoke obresti;
4. poenostaviti moramo postopek za izplačevanje boleznin;
5. zdravstvene izkaznice naj bi bilo mogoče potrjevati tudi v pisarni DZTPS (saj je DZTPS sklenil pogodbo z zavodom)
6. in morda še veliko drugega, na podlagi naših izkušenj in bodočih pogovorov.

Anton Omerza

Ali znamo uporabljati stike iz Portoroža?

Kot predsednik organizacijskega odbora portoroškega posvetovanja sem sodeloval z najmanj sto ljudmi; večina od njih je bila iz drugih držav. Kakšni ljudje so bili to? Predavatelji, tisti, ki so pripravili referate, in tisti, ki jih niso. Sponzorji, tisti, ki so to res bili, ter oni, ki so odpovedali sodelovanje. Profesorji iz obeh šol za tolmače in predavatelji, povabljeni gosti ter novinarji. Vsa ta množica ljudi je v tem času spoznala naše društvo ter nekaj naših članov. Ali ne bi bilo smotno, da se vsaj nekaj znanstev obnovi, da ne zamrejo stiki, ki smo jih s takšnim naporom pomagali vzpostaviti? To se nikakor ne sme zgoditi, čeprav bi se marsikdo lahko izgovarjal, da sva pač odšla Lidija Šega in jaz, ki sva bila v Portorožu najbolj dejavna.

Stike lahko razvrstimo v tri skupine:

- ☐ stiki s profesorji in prevajalci – možnimi predavatelji,
- ☐ stiki med posameznimi društvi prevajalcev,
- ☐ stiki med posameznimi prevajalci.

Stike s profesorji in prevajalci – možnimi predavatelji – je smotno ohranjati na dveh ravneh. Ena je ohranjanje stikov zaradi sodelovanja pri seminarjih in podobnih izobraževalnih dejavnostih. Te stike naj ohranja vodja izobraževalne komisije ali predsednik društva. Pri tem imam v mislih stike z nekaterimi profesorji iz Gradca in Trsta ter s Filozofske fakultete v Zagrebu. Za drugo povezavo bi moralo skrbeti uredništvo Mostov, saj bi prišla v poštev izmenjava informacij pa tudi posameznih prispevkov kot npr. za to številko, kjer objavljamo tri prispevke iz Gradca, Prevoditelj pa je objavil dva prispevka iz Ljubljane.

Med stike med posameznimi društvi prevajalcev oziroma asociacijami v zadnjih letih lahko štejemo naslednje:

- ☐ posvetovanje v Portorožu leta 1987, ko smo sodelovali s hrvaškim društvom prevajalcev,
- ☐ posvetovanje v Sarajevu leta 1989, ko smo sodelovali z bosanskim društvom prevajalcev,

- ☐ posvetovanje v Portorožu leta 1992, kjer sta pri redakcijskem delu sodelovali šola za prevajalce in tolmače iz Trsta ter Filozofska fakulteta iz Zagreba.

V tej smeri bi bilo treba sodelovanje nadaljevati bodisi s prihodnjim organizatorjem posvetovanja prevajalcev iz dežel skupnosti Alpe-Jadran bodisi s pomočjo članom hrvaškega društva pri pripravi njihovega posvetovanja ali pa bi se morali odzvati na kako povabilo k sodelovanju iz Gradca ali Trsta. Slej ko prej se bo kje kaj dogajalo ali pa bomo spet slovenski prevajalci tisti, ki bomo prevzeli kako pobudo.

Koliko stikov med prevajalci se je stkalo v Portorožu, je težko reči. Saj prav veliko možnosti niti ni bilo. Če odštejemo predavatelje, je bila tam le peščica tujcev, nekaj iz Trsta, večinoma študentov ali diplomantov tamkajšnje šole, podobno velja za udeležence iz Gradca. Toda če štejemo tudi predavatelje, je kakih sto predstavnikov iz Slovenije imelo možnost sklepati poznanstva s kakimi štiridesetimi tujci. Predvsem je bilo zanimivo poslušati pogovore med slovenskimi in avstrijskimi ter slovenskimi in italijanskimi prevajalci, ki so potekali pred stojnico s slovarji Cankarjeve založbe. Večinoma so se začeli z izmenjavo mnenj o možnostih nakupa slovarjev na tej in na oni strani meje. To je bila neizčrpna tema, enako kot bolj prozaična, ki se je nanašala na cene prevajalskih storitev in cenike. Ti dve področji sta v Avstriji in Italiji urejeni popolnoma drugače kot v Sloveniji, tako da ju je nemogoče obdelati v enem samem pogovoru.

Sprašujemo se, zakaj ne nadaljevati pogovora ali izmenjave informacij, ki se je začela v Portorožu. Če ste izmenjali naslove, lahko komunikacija že poteka, če nič drugega, vsaj izmenjava božičnih in novoletnih čestitk. Če nimate naslova sogovornika iz Portoroža, pa veste njegovo ime, lahko naslov dobite v pisarni. V organizacijskem odboru smo šli celo tako daleč, da smo referentom poslali seznam naslovov in telefonskih števil vseh drugih

referentov in s tem omogočili največjo možno komunikacijo med njimi.

Da ne bi ostal samo pri teoretiziranju, bom razkril, kako je s temi stiki pri meni. Po končanem posvetovanju sem imel do novega leta dokaj redne telefonske stike s prevajalci iz Zagreba, Trsta in Gradca. V tem času sem celo obiskal hrvaške prevajalce v Zagrebu ter jim izročil dva članka za revijo *Prevoditelj*, za katera smo se dogovorili že v Portorožu. Prejel sem nekaj pisnih pohval, še več telefonskih, vse pa so se nanašale na dobro organizacijo

posvetovanja v Portorožu. Stiki s hrvaškimi in avstrijskimi avtorji so se obnovili, ko smo se dogovarjali o vsebini njihovih prispevkov za *Mostove*. Naj končam: kar zadeva mene osebno, bom v bodoče ohranjal stike s prevajalci iz Trsta, Gorice, Celovca, Gradca in Zagreba, saj sem jih vzpostavil le s takimi ljudmi, ki jih želim ponovno srečati, nekatere zaradi poslovnih, druge pa iz čisto osebnih razlogov. Enako svetujem tudi vam, dragi bralke in bralci *Mostov*.

The British Council in Slovenia

The British Council is Britain's principal agency for cultural relations abroad, including promotion of the English language and educational and technical co-operation. The Council provides access to British ideas, experience and expertise in education and training, books and periodicals, the English language, the arts, science and technology.

Through cultural co-operation, it fosters an awareness and appreciation of British life, thought and achievements. It does this by teaching English; by helping others to teach English more effectively, by promoting exchanges between professional people in the sciences, medicine, education, management, the arts and technology; by promoting exchanges between professional people in the sciences, medicine, education, management, the arts and technology; by organising exhibitions of British art and books, and performances of British drama, dance and music; by recruiting teachers and consultants for educational programmes; by promoting British examinations; and by providing information about Britain's cultural, educational and intellectual life.

The British Council in Slovenia was set up as an independent directorate in August 1992 and is one of the overseas network which operates in over 90 countries.

Between 1946 and 1992 the British Council's activity in Slovenia was administered from its offices in Zagreb and Belgrade. This new directorate in Ljubljana will enable the Council to respond more sensitively in the areas in which it operates through contact on a more regular basis with relevant institutions and individuals in Slovenia.

The priority areas in Slovenia for The British Council's operations are as follows:

- ☐ promoting the improvement and development of English language teaching and English language skills
- ☐ promoting British examinations
- ☐ through exchanges, promoting and applying the best of British expertise across a wide range of disciplines in the sciences, social sciences and humanities
- ☐ providing access to British books, journals and other sources of information
- ☐ making more widely known British excellence in the arts and literature
- ☐ providing access to British management and business training resources

English language teaching

We recruit for and currently subsidise four lecturer posts in Slovenia which are responsible for language and materials development, and/or teaching methodology. At present the four posts are located in the English departments of the Philosophical and Economics Faculties of Ljubljana University, the Pedagogical Faculty of Maribor University, and on attachment to the Ministry of Education.

We assist the Ministry and Board of Education with an in-service seminar programme for primary and secondary teachers of English by providing British tutors and other resources. The programme is closely linked to curricular and examinations reform.

Another much valued activity is the arrangement of short professional visits to Britain for selected advisers, teachers and academics so that they can follow a programme tailored to their particular needs or attend a course/conference.

The Council has also helped to establish the English Studies Resource Centre which is a joint venture between the British Council and the Slovene Government, the aim of which is to provide information and resources to support and assist with the development of effective teaching and learning of English throughout Slovenia.

Examinations

It is now possible for Slovene candidates to sit the University of Cambridge Local Examinations Syndicate examinations in Ljubljana: The Preliminary English Test (PET), the First Certificate of English (FCE) and the Certificate of Proficiency in English (CPE) were held for the first time in Ljubljana in June 1991 and again in December 1991 when the Certificate of Advanced English (CAE) was also held. All examinations have been held regularly since then with increasing numbers of candidates on each occasion. These examinations carry considerable international prestige and recognition globally.

Exchanges

The British Council helps to arrange and support visits between British and Slovene specialists across a wide range of disciplines in the sciences, social sciences and humanities. In the sciences alone in recent years we have supported links in the fields of agriculture, forestry, biology, biochemistry, chemistry, electrical engineering, civil engineering, veterinary science and biomechanics, agriculture and forestry, plant and animal biotechnology, environmental protection, advances in electronics and computing, fisheries and aquaculture.

British arts and literature

The Council also helps to bring to Slovenia the best of the British performing and visual arts by supporting visits by British theatre groups and musicians and dancers performing British works, and bringing exhibitions of British fine art, sculpture and photographs including films and videos.

Management and business training

The British Council is helping management and business training institutions in Slovenia by providing information about, and putting key institutions in touch with, British management and business training resources and assisting participation in international seminars organised by the British Council in Britain. It has already helped the International Executive development centre at Brdo pri Kranju, the Faculty of Economics at Ljubljana University, GEA College and the Slovene Chamber of Commerce and the Federal Project of Small and Medium-scale Enterprises, by providing information, supporting and arranging exchange visits.

Novi člani društva

Objavljamo seznam novih članov, ki smo jih v društvo sprejeli od junija 1992 do junija 1993

Aleksić, Milojka
Aleksić, Uroš
Anđelić, Tereza
Awianowicz-Šrot, Irena
Bele, Igor

angleščina
angleščina
nemščina
poljščina
italijanščina

Bombek-Lindič, Marija
Budič, Bojana
Čepar, Dragica
Čopič, Vesna
Debernardi, Giuseppe

nemščina
angleščina
italijanščina
srbščina, hrvaščina
italijanščina

De Vivi, Daniel	italijanščina	Meško, Milena	nemščina
Evelyn-Aplenc, Veronica	angleščina	Napotnik, Lidija	nemščina
Fistrovič, Katarina	angleščina	Osolnik-Kunc, Viktorija	nemščina
Flego, Marjan	italijanščina	Petrovič, Leopold	angleščina
Galbiati-Komljanec,	angleščina,	Pikelj, Marjan	angleščina
Tarcisia	italijanščina	Pobežin, Milena	nemščina
Goljar, Marko	nemščina	Požonec, Robert	madžarščina
Gostinčar-Cerar, Marjeta	angleščina	Premk, Christian	francoščina
Gradišnik, Branko	angleščina	Premrl, Vida	srbsčina, hrvaščina
Hočevvar, Aleš,	angleščina	Rimc-Voglar, Irena	nemščina
Kešpert, Jasna	angleščina	Rovan, Barbara	angleščina
Kocjan, Tanja	madžarščina	Rošker, Jana	nemščina,
Korene, Irena	francoščina	Sandet, Branko	nemščina
Korenč, Rajmund	italijanščina	Senčar-Borič, Marina	angleščina
Koza, Jan	slovaščina, češčina	Slapšak, Tatjana	angleščina
Krumpak, Barbara	nemščina	Svetlin-Gvardjančič, Polona	nemščina
Lajovic, Jaroslav	angleščina	Šubic, Alenka	angleščina
Lindtner, Marko	francoščina	Švigelj, Nada	srbsčina
Lojen, Vida	angleščina	Vukadinovič, Nada	angleščina
Mercina, Katarina	ruščina	Vukovič, Olga	angleščina
Mežnar, Olga	ruščina	Zupančič, Tadeja	angleščina

GV GOSPODARSKI VESTNIK

Gospodarski vestnik pripravlja v sodelovanju s strokovnjaki
prof. Jankom Modrom, akad. prof. dr. Stojanom Pretnarjem
in dr. Vladimirom Škerlakom kritičen, obširen in izčrpen
slovensko-nemški pravno-poslovni slovar.

Slovar bo predvidoma izšel v letu 1994.

